

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**RAZVOJ NOVEGA POSLOVNEGA MODELA IN EKO
STRATEGIJE KMETIJE BOGATAJ**

Ljubljana, september 2018

LEA MIKUŽ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Lea Mikuž, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Razvoj novega poslovnega modela in eko strategije kmetije Bogataj, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Adriano Rejc Buhovac,

IZJAVLJAM,

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu prek Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREGLED ZGODOVINE DRUŽBENE IN OKOLJSKE VLOGE KMETIJSTVA V EVROPI IN SLOVENIJI	3
1.1 Pregled zgodovine skupne kmetijske politike v Evropi	3
1.2 Pregled zgodovine kmetijske politike v Sloveniji	5
2 SLOVENSKO KMETIJSTVO DANES	6
2.1 Statistika slovenskega kmetijstva.....	7
2.2 Samooskrba s prehrano v Sloveniji	9
2.3 Problematika v slovenskem kmetijstvu	11
2.4 Veljavne politike in ukrepi za slovensko kmetijstvo	12
3 EKOLOŠKO KMETOVANJE	14
3.1 Pogoji in podpore za eko kmetovanje v Sloveniji.....	15
3.2 Prednosti in slabosti ekološkega kmetovanja	19
3.3 Stanje ekološkega kmetovanja v Evropi in Sloveniji	20
3.4 Primeri ekološke kmetije in ekološki kmečki turizem v Evropi in Sloveniji	22
3.5 Primeri študij vpliva kmetijske politike na ekološko kmetovanje.....	23
4 RAZVOJ KMETIJ V SMERI EKO TURIZMA	25
4.1 Eko turizem in prosti čas	25
4.2 Opredelitev in pomen prostega časa mladih	27
4.3 Problematika in študije o preživljanju prostega časa mladih.....	29
4.3.1 Preživljanje prostega časa v naravi	29
4.3.2 Preživljanje prostega časa na internetu	30
5 RAZVOJ NOVEGA POSLOVNEGA MODELA IN EKO STRATEGIJE KMETIJE BOGATAJ	30
5.1 Metodologija raziskovanja	30
5.2 Predstavitev kmetije Bogataj	31
5.2.1 Zgodovina kmetije Bogataj.....	31
5.2.2 Opis dejavnosti kmetije Bogataj	32
5.2.3 Uspešnost poslovanja kmetije Bogataj in razvojni izzivi	33
5.3 Analiza širšega in ožjega okolja	34

5.3.1	Analiza širšega okolja.....	34
5.3.1.1	<i>Demografsko okolje</i>	34
5.3.1.2	<i>Gospodarsko okolje</i>	36
5.3.1.3	<i>Kulturno okolje</i>	38
5.3.1.4	<i>Politično pravno okolje</i>	39
5.3.1.5	<i>Tehnološko okolje</i>	40
5.3.2	Analiza ožjega okolja	42
5.3.2.1	<i>Turizem v Poljanski dolini</i>	42
5.3.2.2	<i>Eko kmetije</i>	47
5.3.2.3	<i>Kmetijstvo v občini Gorenja vas</i>	48
5.4	Strateška analiza poslovanja kmetije Bogataj in obstoječega poslovnega modela	50
5.4.1	Analiza obstoječega poslovnega modela kmetije Bogataj	50
5.4.2	Možnost sodelovanja šol s kmetijo Bogataj	52
5.4.3	Možnost ekološkega kmetovanja v občini Gorenja vas	55
5.4.4	Možnost eko kmečkega turizma v občini Gorenja vas.....	56
5.5	Povzetek glavnih ugotovitev strateških analiz.....	58
5.6	Predlog eko strategije kmetije Bogataj in novega poslovnega modela	60
5.7	Ključni izzivi uresničevanja eko strategije kmetije Bogataj.....	65
SKLEP		68
LITERATURA IN VIRI		70
PRILOGE		75

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Kazalniki kmetijstva, gozdarstva in ribištva v Sloveniji za leti 2015 in 2016.....	10
Tabela 2:	Višina plačil v okviru PRP Slovenije 2015–2020	16
Tabela 3:	Prebivalstveni kazalniki za Slovenijo v letih 1966 in 2016	35
Tabela 4:	Delovno sposobno prebivalstvo 2016	37
Tabela 5:	Statistični podatki o nastanitvenih zmogljivostih in deležu turistov na škofjeloškem območju v letih 2013 in 2017	43
Tabela 6:	Turistična ponudba nastanitvev v Gorenji vasi v letih 2010, 2013 in 2017...44	
Tabela 7:	Ponudba turističnih kmetij v Gorenji vasi.....	45

Tabela 8: Kmetijska gospodarstva z ekološkim kmetovanjem v Sloveniji v letih 2010, 2013 in 2016	47
Tabela 9: Število živali v ekološki reji	47
Tabela 10: Eko kmetije v Poljanski dolini	48
Tabela 11: Popis kmetijskih površin v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010.....	48
Tabela 12: Popis števila glav in kmetijskih gospodarstev v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010	49
Tabela 13: Ključne ugotovitve intervjuja z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem ...	51
Tabela 14: Ključne ugotovitve intervjujev na izbranih šolah	55
Tabela 15: Ključne ugotovitve intervjujev z domačini.....	56
Tabela 16: SWOT analiza kmetije Bogataj	59
Tabela 17: Predlog ciljne destinacije za kmetijo Bogataj v letu 2025	61
Tabela 18: Predlog kazalcev za kontrolo uspešnosti strateških aktivnosti	65
Tabela 19: Kazalci za kontrolo uspešnosti doseganja strateških ciljev	67

KAZALO SLIK

Slika 1: Stopnja samooskrbe v Sloveniji po letih v obdobju 2005–2016	9
Slika 2: Proces preusmeritve v ekološko kmetijstvo.....	18
Slika 3: Logotip za organske izdelke	19
Slika 4: Označbe integrirane in ekološke pridelave izdelkov v Sloveniji.....	19
Slika 5: Ekološko obdelovana kmetijska zemljišča v uporabi	21
Slika 6: Število ekoloških kmetij in površina zemljišč po letih v Sloveniji.....	21
Slika 7: Tloris kmetije Bogataj	33
Slika 8: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva v obdobju 1996–2016.....	35
Slika 9: Kako otroci najpogosteje preživljajo svoj prosti čas	57
Slika 10: Kje starši običajno preživijo počitnice s svojimi otroki	57
Slika 11: Koliko staršev bi bilo pripravljenih peljati otroke na počitnice na eko kmečki turizem?.....	58
Slika 12: Logični model dejavnosti kmetije Bogataj	63
Slika 13: Eko strategija kmetije Bogataj 2019-2025.....	64

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju z lastnikom kmetije Antonom Bogataj.....	1
Priloga 2: Intervju šole.....	2
Priloga 3: Intervju bližnji prebivalci	3
Priloga 4: Anketa za starše.....	4

SEZNAM KRATIC

ang. – angleško

ECEAT – Evropski center za turizem na ekoloških kmetijah

EKSRP – Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

EU – Evropska unija

EUR – Evro

KOPOP – Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila 2015–2020

MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo

MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije

OŠ – Osnovna šola

OZN – Organizacija združenih narodov

PRP – Program razvoja podeželja 2014–2020

ReSURSKŽ – Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva

RS – Republika Slovenija

SKP – Skupna kmetijska politika

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

SWOT – (ang. strengths, weaknesses, opportunities and threats); prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj

USK – Uravnoteženi sistem kazalcev

UVOD

Zgodovina skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP) sega v 50. leta prejšnjega stoletja, ko se je Evropa soočala s problematiko lakote. Cilj takratne politike je bil zadovoljiti potrebe po hrani. To so v nekaj letih odpravili, danes pa je kmetijska politika usmerjena h kakovostni in varni hrani. Sredstva, ki so namenjena za kmetijstvo, grejo neposredno kmetom, ti pa morajo izpolnjevati visoke standarde za okolje, zdravje živali, varnost in kakovost hrane. Drugi del je namenjen za razvoj podeželja, pomoči pri modernizaciji in večji konkurenčnosti kmetij ter skrbi za ohranitev okolja (European commission, brez datuma).

Kmetijstvo se sooča z različnimi problemi. Tako se v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) s kmetijstvom ukvarja le 6 % mladega prebivalstva do 35 let, medtem ko je v Sloveniji ta odstotek 4 % (CEJA, brez datuma). Problem imajo kmetijska gospodarstva tudi pri nasledstvu. SKP izvaja različne ukrepe in predpisuje razpise za mlade kmete, saj želi spodbuditi mlado prebivalstvo h kmetovanju (Statistični urad Republike Slovenije, v nadaljevanju SURS, 2016). V EU prevladuje intenzivno kmetijstvo, kjer se prekomerno uporablja velike količine umetnih gnojil in raznih kemičnih sredstev. EU izvaja razne ukrepe in namenja visoke zneske za preusmeritev v ekološko kmetovanje. V EU je ekološko kmetovanje hitro rastoča panoga, saj se povečuje za 6–9 % na leto. Danes ustvarja približno 20 milijard evrov (v nadaljevanju EUR) in zavzema 5,4 % kmetijskih površin v EU. Razlog, da se je ekološko kmetovanje v zadnjih desetih letih povečalo za štirikrat, je spodbujanje močnega povpraševanja s strani potrošnikov (European commission, brez datuma).

Mladi se dandanes vse bolj izobražujejo in preusmerjajo v druge poklice, kjer imajo možnost večjega zaslužka. Sodobne tehnologije so postale del vsakdana. Po raziskavi iz Velike Britanije so tako ugotovili, da 67 % mladih med 9 in 10 let ve več o internetu kot njihovi starši (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2010, str. 1–60). Telefon ima že skoraj vsak, svoj prosti čas pa preživljajo na internetu, telefonu ali pred televizijo. Posledično zaradi prekomerne uporabe sodobne tehnologije prihaja do težav pri osebnostnem in psihološkem razvoju otroka. Mladi bi morali preživljati svoj prosti čas v naravi, saj se tako lažje spopadejo z občutki tesnobe, izboljša se jim zdravstveno stanje in počutje, dosega večje uspehe v šoli ter lažje se spoprijateljijo z drugimi vrstniki. V EU se s tem problemom že spopadajo, tako da so financirali projekt EU kids online, ki krepi in ozavešča mlade in starše o uporabi interneta (EU kids online, 2014). Veliko pa lahko k boljšemu razvoju otrok in manjši uporabi sodobne tehnologije pripomorejo starši, in sicer s primerno vzgojo in preživljanjem prostega časa v naravi. Starši lahko počitnice z otroki preživijo v naravi, hribih, na morju ali se odločijo za počitnice na eko kmečkem turizmu, kjer lahko otroci spoznavajo živalski svet in se preizkusijo v kmečkih delih.

Namen magistrskega dela je pomagati kmetiji Bogataj povečati prepoznavnost in poslovno uspešnost z novim poslovnim modelom in eko strategijo. **Cilj** magistrskega dela je izdelati strateške analize, potrebne za postavitve novega poslovnega modela in strategije eko razvoja kmetije Bogataj, na tej osnovi pa razviti nov poslovni model in strategijo preobrazbe kmetije v eko kmečki turizem. Raziskovalno vprašanje je: Ali so v Poljanski dolini ustrezni pogoji za uspešno vzpostavitev eko kmetije in eko turistične kmetije?

Pri izdelavi magistrskega dela sem uporabila več **metod**. V teoretičnem sklopu magistrskega dela sem pregledala znanstveno in strokovno literaturo s področja sodobnih poslovnih modelov, strategij trajnostne naravnosti in eko strategij. O veljavni regulativi na področju slovenskega kmetijstva, eko kmetij in eko kmečkega turizma sem analizirala javno dostopne vire Ministrstva za kmetijstvo in okolje, vire SURS in vire Evropske komisije. V empiričnem delu sem predstavila tudi primere dobrih praks eko kmetij iz Slovenije in tujine ter predstavila študije preživljanja prostega časa otrok.

V okviru analiz sem najprej naredila analizo širšega okolja in nato analizo ožjega okolja, ki zajema turizem v Poljanski dolini, eko kmetije in kmetijstvo v občini Gorenja vas. Nato sem v okviru strateških analiz izvedla intervju z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem, da bi bolje razumela stanje kmetije in razvojne zmožljivosti za eko kmetovanje in eko kmečki turizem. Intervju sem naredila z dvema domačinoma, da bi bolje razumela možnosti ekološkega kmetovanja na tem področju. Da bi ugotovila, ali so šole pripravljene sodelovati s kmetijo Bogataj, sem izvedla štiri intervjuje na izbranih osnovnih šolah. Vprašani, ali se starši zavedajo, da njihovi otroci premalo prostega časa preživijo v naravi in na kakšen način bi lahko dosegli, da preživijo v naravi več časa, sem si pojasnila s kratko anketo za starše. Pri anketi je sodelovalo 21 staršev, ki imajo svoje otroke na izbranih osnovnih šolah, s katerimi sem opravila intervju. Sodelovalo je 12 staršev iz občine Idrija, štirje starši iz občine Žiri in pet staršev iz občine Komenda.

Razvijanje nove strategije sem peljala po metodi Balanced Scorecard 3. generacije (2GC, Velika Britanija), v okviru katere sem z lastnikom kmetije po fazah preverjala logičnost predlogov. Na začetku sem podala kratko poslanstvo in vizijo, v nadaljevanju pa izdelala logični model, ki ga prikažem s shemo vzročno posledičnih povezav. Po podanih predlogih so zapisani še ključni izzivi in uresničevanje strategije, katero sem analizirala skozi pregled kazalcev za kontrolo in kazalcev strateškega cilja.

Struktura magistrskega dela je tako naslednja. V prvem poglavju predstavim pregled zgodovine družbene in okoljske vloge kmetijstva v EU in Sloveniji, nato predstavim slovensko kmetijstvo, kjer v podpoglavjih zajamem statistiko, problematiko, ukrepe in študije kmetijstva v Sloveniji. V prvem delu predstavim še ekološko kmetovanje, podpore in ukrepe, ki spodbujajo to obliko kmetovanja, prednosti in slabosti, študije ter dobra primera eko kmetovanja v Sloveniji in tujini. To poglavje nadaljujem z razvojem

kmetij v smeri eko turizma, kjer predstavim možnosti za eko turizem in problematike preživljanja prostega časa otrok. V drugem delu naloge najprej predstavim kmetijo Bogataj in njihove možnosti za razvoj novega poslovnega modela in eko strategije. Nato v okviru analize širšega okolja predstavim priložnosti in nevarnosti kmetije Bogataj, pri analizi ožjega okolja pa analiziram turizem v Poljanski dolini, eko kmetije in kmetijstvo v Gorenji vasi. Za analizo ožjega okolja predstavim vse intervjuje in anketo. Poglavje zaključim s SWOT-analizo. V tem delu predstavim tudi strateško analizo poslovanja kmetije Bogataj, predlagam nov poslovni model in eko strategijo ter podam ključne izzive pri uresničevanju strategije. Magistrsko delo zaključim s sklepom, kjer podam vsa svoja mnenja in ugotovitve.

1 PREGLED ZGODOVINE DRUŽBENE IN OKOLJSKE VLOGE KMETIJSTVA V EVROPI IN SLOVENIJI

V EU živi približno 500 milijonov potrošnikov. Vsem je treba zagotoviti zanesljivo ponudbo zdrave in hranljive hrane po dostopnih cenah. Gospodarske razmere so iz dneva v dan negotove in nepredvidljive, na trgu pa obstaja veliko izzivov, kot so svetovna konkurenca, gospodarska in finančna kriza, podnebne spremembe ter nestabilni stroški vhodnih surovin, kot so gorivo in gnojila. Da bi se EU lažje spopadala z izzivi, je pred več kot 50 leti sprejela tako imenovano SKP EU. SKP je bila sprejeta leta 1962 kot partnerstvo med kmetijstvom in družbo, med Evropo in njenimi kmeti. Glavna cilja sta bila izboljšati kmetijsko produktivnost, da se potrošnikom zagotovi stalna ponudba hrane po dostopnih cenah in kmetom v EU omogoči dostojno življenje (European commission, 2017).

1.1 Pregled zgodovine skupne kmetijske politike v Evropi

Zgodovina SKP sega 50. let nazaj, ko se je Evropa soočala predvsem s . To so v nekaj letih odpravili, kmetijska politika pa se je usmerila v izpolnitev dveh ciljev, ki sem ju navedla v prejšnjem poglavju (European commission, brez datuma).

Evropsko kmetijstvo se je pričelo povezovati leta 1957, ko je bila z rimsko pogodbo ustanovljena Evropska gospodarska skupnost, ki je štela šest zahodnih evropskih držav. Nato pa se je leta 1962 oblikovala SKP. Kmetije skozi leta postajajo vse bolj produktivne, zato leta 1984 postanejo žrtev lastnega uspeha, saj pridelajo več hrane, kot je potrebno. Presežki so se skladiščili in ostajalo je veliko hrane. Morali so uvesti ukrep, da se raven proizvodnje približa potrebam trga. Po letu 1992 SKP ni več osredotočena na podporo trgu, ampak na proizvajalce. Prične se spodbujanje po okolju prijaznejšem kmetovanju, cenovna podpora pa se omeji in nadomesti z neposrednimi plačili pomoči kmetom. SKP se prilagodi svetovni reformi, kjer je uvedeno načelo trajnostnega razvoja. Leta 2003 prične SKP zagotavljati dohodkovno podporo. Nova reforma SKP odpravi povezavo med subvencijami in proizvodnjo. Kmetije prejmejo podporo pod

pogojem, da obdelujejo kmetijska zemljišča ter izpolnjujejo standarde varnosti hrane, okolja in zdravja. Leta 2013 je SKP okrepila konkurenčnost kmetijskega sektorja, spodbudila trajnostno kmetovanje in pričela vlagati v razvoj in inovacije. Podprla je ustvarjanje novih delovnih mest in gospodarsko rast podeželskih območij ter usmerila finančno pomoč v produktivno rabo zemljišč (European commission, 2017).

EU že od leta 1980 namenja sredstva za kmetijsko politiko. V začetku so v ta namen predvidevali več kot 70 % evropskega proračuna, danes pa se je ta delež zmanjšal na približno 40 %. To zmanjšanje odraža povečanje drugih obveznosti EU in prihranke stroškov zaradi reform. Tako je od leta 2004 do danes EU sprejela 13 novih držav članic, ne da bi povečala stroške za kmetijstvo. Sredstva se delijo po principu dveh stebrov. Prvi steber je namenjen neposrednim plačilom kmetom, ki izpolnjujejo visoke standarde za okolje, zdravje živali, varnost in kakovost hrane, drugi steber pa je namenjen za razvoj podeželja, pomoči pri modernizaciji in večji konkurenčnosti kmetij ter skrbi za ohranitev okolja. Ker se sredstva iz evropskega proračuna zmanjšujejo, prihaja do vprašanj, ali bi to pomenilo tveganje za zdravo in cenovno dostopno hrano. Za ohranitev obstoječega deleža sredstev se v SKP bori Odbor za kmetijstvo EU, velik delež prispeva tudi sindikat v kmetijskih in predelovalnih dejavnostih (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v nadaljevanju MKGP, 2018).

Danes ima SKP EU nove izzive, in sicer (European commission, 2017):

- zagotavljanje uspešne proizvodnje hrane za prehranske potrebe svetovnega prebivalstva, ki se bo v prihodnje še povečalo;
- podnebne spremembe in trajnostno upravljanje naravnih virov;
- skrb za podeželje v EU in ohranjanje podeželskega gospodarstva.

EU vse bolj podpira ekološko kmetovanje z različnimi razpisi, saj ta uporablja prakse, ki imajo čim manjši vpliv na okolje, hkrati pa zagotavlja, da kmetijski sistemi delujejo na naraven način. Ekološko kmetovanje je trenutno hitro rastoča panoga, saj se povečuje za 6–9 % na leto. Danes ustvarja približno 20 milijard EUR in zavzema 6,7 % kmetijskih površin v EU. V zadnjih desetih letih se je povečalo za štirikrat, spodbuja pa ga močno povpraševanje potrošnikov (European commission, brez datuma).

Glavni problem evropskega kmetijstva je starostna struktura kmetovalcev. V EU se s kmetijstvom ukvarja le 6 % mladih, starih do 35 let, medtem ko je v Sloveniji ta odstotek 4 %. Za izboljšanje te slike bi morali pripraviti pogoje, ki bi mlade kmete spodbudili h kmetovanju. Danes se je miselnost ljudi spremenila in praktično med mladimi kmeti in mladino iz mest ni več kulturne razlike. Kakovost življenja na podeželju je bistveno večja kot v mestu (CEJA, brez datuma).

1.2 Pregled zgodovine kmetijske politike v Sloveniji

Slovensko kmetijstvo je po osamosvojitvi leta 1991 prevzel državni zbor. Dokument Strategija razvoja slovenskega kmetijstva so sprejeli leta 1993, z njim pa so takrat opredelili kmetijsko politiko. Njeni cilji so določali razvoj kmetijstva, kmetijsko politiko in prilagajanje zahtevam Evrope. Ta pristop je sprejela Evropa v okviru SKP leta 1992, kateremu je Slovenija takrat želela slediti. Ob pomoči strateškega okvirja je šla kmetijska politika v Sloveniji skozi več faz in postopoma nadgrajevala svoje mehanizme in ukrepe. Vse do leta 1998 je izvajala politiko visoke cenovne zaščite. V obdobju 1998–2004 so številni prostotrgovinski sporazumi in prilagajanje evropskim zahtevam vodili v znižanje cenovnih podpor in njihovo nadomeščanje s SKP primerljivimi ukrepi, kar je kasneje omogočilo uspešno sklenitev in prevzem SKP po pristopu. Po letu 2005 so bile aktivnosti usmerjene v prevzemanje reform SKP, vzpostavitev ustreznih kontrolnih sistemov ter institucionalne infrastrukture. Po letu 2008 Slovenija skoraj v celoti prevzame SKP, je pa treba v tem letu določiti še razpoložljive razvojne potencialne z upoštevanjem hitro spreminjajočega se globalnega okolja. Na novo so morali določiti strateške usmeritve razvoja slovenskega kmetijstva za naslednje srednjeročno obdobje. Slovenija je po tem letu razmišljala, kakšno kmetijstvo potrebuje, kateri so glavni cilji in prioritete ter usmeritve za prihodnost (Državni zbor Republike Slovenije, 2011).

Vlada Republike Slovenije je nato leta 2011 sprejela Strategijo za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020, ki pravi: »Zagotovimo si hrano za jutri.« Ta strategija opredeljuje vizijo in cilje razvoja kmetijstva v Sloveniji do leta 2020. Izhaja iz oblikovane kmetijske politike po osamosvojitvi in predstavlja odgovor na izzive, s katerimi se sooča kmetijstvo v 21. stoletju. Resolucija opredeljuje ukrepe, ki jih je sprejela Evropska komisija v Bruslju 3. 3. 2010, v ospredju pa je razvoj kmetijstva skozi cilje trajnostnega razvoja. Temelji na upoštevanju ekonomske, socialne in okoljske vloge kmetijstva. Resolucija je skupek dokumentov vseh nosilcev razvoja agroživilstva. Vzpostavlja partnerski odnos z vsemi, ki imajo odgovornost za razvoj kmetijstva. To so kmetijska in živilska podjetja, kmetije, njihove stanovanjske organizacije, lokalne skupnosti, občine, izobraževalne in raziskovalne institucije, civilna družba in Vlada Republike Slovenije (Državni zbor Republike Slovenije, 2011).

Slovenija je bila pred novimi izzivi, saj je prevzemala vlogo, ki jo lahko poimenujemo trajnostno kmetijstvo. Trajnostno kmetijstvo lahko opredelimo kot gospodarsko dejavnost, ki mora zagotavljati zadostno preskrbo z varno hrano in s tem zagotavljati osnovne potrebe človeštva (WCED, 1987). Trajnostno kmetijstvo ima tudi druge družbeno pomembne funkcije. Okoljska funkcija je opredeljena z zagotavljanjem kakovostne ohranitve vode, tal, zraka in biotske raznovrstnosti. Trajnostno kmetijstvo pomembno vpliva na podobo kulturne krajine in njene naravne vrednosti. Prispeva k

vitalnosti in poseljenosti podeželja z mladim prebivalstvom (Državni zbor Republike Slovenije, 2011).

Izzive, ki so si jih zadali, uresničujejo prek sedmih prednostnih programskih usmeritev. To so (MKGP, 2018):

- zagotavljanje stabilnih proizvodnih in ekonomskih razmer za kmetijstvo;
- prestrukturiranje in dvig konkurenčnosti kmetijstva in povezanih panog;
- ohranjanje rodnosti tal in proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč;
- učinkovitejše tržno organiziranje kmetijstva, krepitev agroživilskih verig in večja prepoznavnost domačih proizvodov;
- krepitev zagotavljanja javnih dobrin kmetijstva na področju varstva okolja in ohranjanja kulturne krajine;
- socialno vzdržen in skladen razvoj podeželja;
- večja vloga znanja in njegov učinkovitejši prenos.

Mehanizmi za uresničevanje in doseganje zastavljenih ciljev so Program razvoja podeželja 2014–2020 (v nadaljevanju PRP), ukrepi SKP, neposredna plačila, tržno cenovni ukrepi in ukrepi, ki se izvajajo na podlagi nacionalnih področnih strategij ali načrtov, ki se financirajo iz nacionalnega proračuna (MKGP, 2018).

PRP je skupni programski dokument države članice EU in Evropske komisije, ki predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP). Vsaka članica opredeli nacionalne prednostne naloge na podlagi analize danosti in stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva. PRP namenja sredstva za pomoč kmetom za modernizacijo in večjo konkurenčno prednost kmetij. Vse od leta 2014 naprej pa MKGP razpisuje različne razpise za finančno pomoč (MKGP, 2018).

2 SLOVENSKO KMETIJSTVO DANES

Kmetijstvo je dejavnost, ki v Sloveniji poleg gozdarstva obsega površinsko najobsežnejša območja in se je v preteklosti razvila kot najpomembnejša gospodarska panoga. Zaradi vse bolj spremenljivih vremenskih razmer se ta dejavnost ne more prilagajati tržnim zahtevam in spremembam v družbenem in širšem gospodarskem sistemu. V preteklosti je kmetijstvo z obsežnimi kmetijskimi operacijami in intenzivnejšo pridelavo hrane povzročilo velike spremembe krajinske slike, hkrati pa prispevalo k onesnaženemu okolju. Danes Slovenija teži k trajnostnemu razvoju in postavlja v ospredje zdravo in prijetno življenjsko okolje, varstvo narave in ohranjanje naravnih virov. Ponekod slovensko kmetijstvo ustvarja kulturno krajino, zato postaja pomembnejše od temeljnega poslanstva kmetijstva pridelave hrane in tako izgublja najpomembnejšo vlogo gospodarske dejavnosti (MKGP, 2018).

2.1 Statistika slovenskega kmetijstva

Po zadnjih podatkih SURS je v Sloveniji čedalje manj kmetijskih gospodarstev, po obsegu kmetijske proizvodnje pa so čedalje večje. S kmetijsko predelavo se je leta 2016 ukvarjalo 3,2 % manj kmetijskih gospodarstev kot leta 2013. Površina kmetijskih zemljišč je ostala skoraj enaka, število glav živine pa se je povečalo za 4,8 % na kmetijsko gospodarstvo. V Sloveniji je več kot 70.000 kmetijskih gospodarstev, kar pomeni 0,6 % vseh kmetijskih gospodarstev v EU. V EU je bilo po zadnjem popisu okoli 12 milijonov kmetijskih gospodarstev. Skoraj tretjina jih je bila v Romuniji, Slovenija pa je na 16. mestu. Povprečno v Sloveniji vsak obdeluje 6,5 hektarja zemljišč, kar je skoraj četrtno več kot leta 2000 in upravlja povprečno 5,6 hektarja gozda. Po porabi so največja kmetijska zemljišča na Češkem, kjer obsegajo več kot 152 hektarjev, najmanjša pa na Malti, kjer obsegajo manj kot en hektar. V Sloveniji obsega manj kot pet hektarjev kmetijskih zemljišč povprečno vsako drugo kmetijsko gospodarstvo. Velikostna struktura kmetijskih gospodarstev v Sloveniji se počasi izboljšuje, saj se je delež gospodarstev, ki obdelujejo več kot 20 hektarjev kmetijskih zemljišč v uporabi, od leta 2000 povečal za več kot 2,5-krat (SURS, 2016).

Slovenija spada med eno izmed najbolj gozdnatih držav, saj površina gozda zajema 62 % celotne Slovenije. V EU gozd predstavlja 36 % njene celotne površine. Slovenija ima manjši delež drugih zemljišč, ki znaša 14 % skupne površine, ki je ne pokrivata gozd ali kmetijska zemljišča (Stele & Žaucer, 2013).

Površina kmetijskih zemljišč v zaraščanju in neobdelanih kmetijskih zemljišč se je v obdobju 2013–2016 zmanjšala za tretjino, in sicer za 7,3 hektarja. Kmetijska gospodarstva, ki opuščajo kmetijsko dejavnost, niso bila zajeta v to raziskovanje. Zemljišča, ki so v zaraščanju, pa so bila uvrščena v gozdna zemljišča (Marc Černigoj & Svetin, 2016).

Obseg posameznega tipa kmetovanja v kmetijski pridelavi posamezne države je odvisen od naravnih razmer. V Sloveniji je veliko travnikov, zato prevladuje specializirana reja pašne živine, kot so govedo, drobnice in konji. Leta 2010 se je s tem tipom kmetovanja ukvarjalo 40 % vseh kmetijskih gospodarstev, v EU pa 16 %. Drugi najpogostejši tip kmetovanja v Sloveniji je specializirano predelovanje poljščin, ki predstavlja 17 % kmetijskih gospodarstev. V EU je precej večji in predstavlja najpogostejši tip kmetovanja. V Sloveniji je precej manj specializiranih gojiteljev trajnih nasadov, specializiranih prašičerejcev in perutninarjev ter specializiranih vrtnarjev kot v EU. Tretji najpogostejši tip kmetovanja je kombinacija mešane rastlinske pridelave in živinoreje, ki znaša 15 %. Precej podoben odstotek ima tudi EU (Stele & Žaucer, 2013).

Živinorejska gospodarstva v Sloveniji so leta 2016 v povprečju redila 7,5 glave živine na gospodarstvo, kar je za četrtno več kot leta 2000. Tudi delež gospodarstev, ki redijo več kot 30 glav živine, se je v primerjavi z leti od 2000 do 2016 povečal za 2,5-krat.

Slovenija se v primerjavi z EU po deležu kmetijskih gospodarstev uvršča v sam vrh. Največji delež ima Irska, kjer živino redijo na 91 % kmetijskih gospodarstev, najmanjšega pa ima Italija s 13 %. Po intenzivnosti živinoreje je Slovenija med prvimi desetimi. Intenzivnost se meri po številu glav živine na hektar. Največjo imajo na Malti, kjer na enem hektarju redijo 3,6 glave živine, v Sloveniji pa se redi na enem hektarju povprečno 1,1 glave živine (SURS, 2017).

Najpogostejša vrsta rejnih živali je perutnina, saj jo redijo na 54 % vseh kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji. Na drugem mestu je govedo s 47 %, prašiče pa redi okoli 32 % kmetijskih gospodarstev. Za njimi so še ovce, konji in koze. V letu 2013 so zasledili upad reje vseh živali, razen perutnine. Najbolj je upadlo število prašičev, in sicer za 25 %. Leta 2016 se je doma priredilo več mesa kot v letu 2015, in sicer govejega za 13,8 % več, prašičjega za 11,2 % več in perutninskega mesa za 7,7 % več. Pridelalo se je 163.000 ton pšenice in pira, kar znaša povprečno 5,2 tone na hektar. Skupni pridelek je bil za 4 % večji kot leta 2015 (SURS, 2017).

V delo na kmetijskih gospodarstvih je bilo leta 2010 vključenih 5 % vseh prebivalcev EU, redno delovno mesto je imelo skoraj 25 milijonov prebivalcev. Delež oseb med delovno aktivnimi pa se je med državami močno razlikoval. Z visokim odstotkom izstopa Romunija, tam je bil na kmetijskih gospodarstvih vključen povprečno vsak tretji prebivalec. V Združenem kraljestvu je bil vključen vsak 149. prebivalec, pri nas v Sloveniji pa vsak 10. prebivalec. Slovenija je z 10 % sodila med države s precej visokim deležem prebivalcev, ki so vključeni v delo na kmetijskih gospodarstvih. Več kot 208.000 prebivalcev Slovenije je bilo leta 2010 redno delovno aktivnih na kmetijskih gospodarstvih (Stele & Žaucer, 2013).

Slovenska kmetijska gospodarstva so v letu 2010 prispevala 0,3 % vrednosti skupnega prihodka vseh kmetijskih gospodarstev v EU. Skupni standardni prihodek vseh skupaj je znašal 300 milijard EUR. Največ so prispevale Francija, Italija, Nemčija in Španija. Slovenija je prispevala 913 milijonov EUR (Stele & Žaucer, 2013).

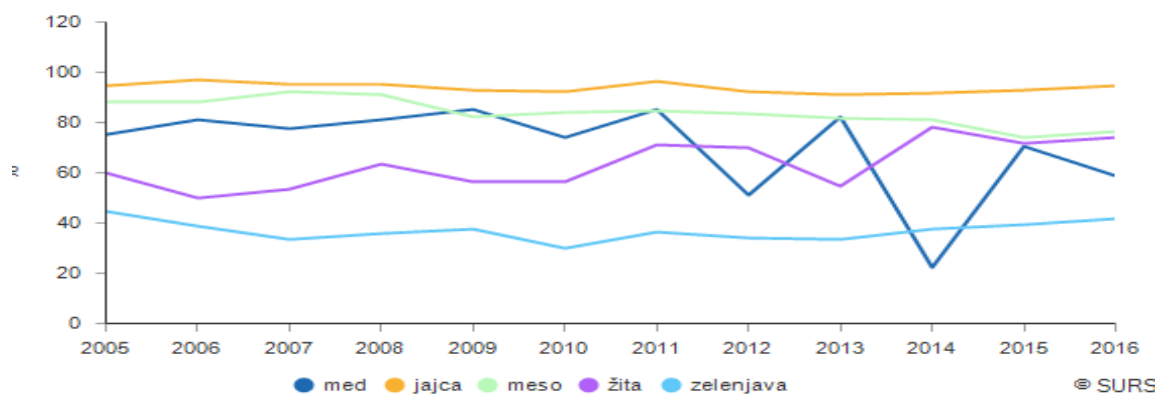
V Sloveniji in celotni EU je znatno več družinskih kmetij kot drugih oblik kmetijskih gospodarstev. Kar 97 % kmetijskih gospodarstev je imelo leta 2010 status družinske kmetije, povprečna velikost kmetije pa je znašala 10 hektarjev. Največji delež kmetijskih zemljišč so upravljale družinske kmetije v Grčiji, skoraj 100 %, sledili sta Nizozemska s 95 % in Slovenija s 94 %. Najmanjši delež celotne površine kmetijskega zemljišča so upravljale družinske kmetije na Slovaškem in Češkem, saj je večina zemljišč v lasti kmetijskih podjetij. Povprečna velikost kmetijskega podjetja znaša 152 hektarjev. Skoraj 290.000 ali 2,4 % kmetijskih gospodarstev v EU je imelo leta 2010 status kmetijskega podjetja, od tega v Franciji in Španiji več kot 172.000 ali 60 % vseh kmetijskih gospodarstev ter na Slovaškem in Češkem, kjer odstotek vseh kmetijskih podjetij znaša približno 71 % (Stele & Žaucer, 2013).

2.2 Samooskrba s prehrano v Sloveniji

Za prebivalce Slovenije je značilna najnižja stopnja samooskrbe za rastlinske prehranske bilance. V letu 2016 je tako prebivalec Slovenije za prehrano porabil največ žit, in sicer 122 kg, porabil pa je 113 kg zelenjave in 72 kg svežega sadja (SURs, 2017).

Po podatkih SURs-a je domača proizvodnja žit v letu 2016 dosegla skoraj 640.000 ton, domača potrošnja pa okrog 860.000 ton. Na sliki 1 lahko razberemo, da je bila v letu 2016 samooskrba z žiti 74-odstotna. Posebno nizka stopnja je bila pri zelenjavi, svežem sadju in krompirju. 91.000 ton naj bi pridelali svežega sadja, potrošnja pa je bila skoraj 210.000 ton. Samooskrba s svežim sadjem je bila leta 2016 44-odstotna, stopnja samooskrbe z zelenjavo 42- in s krompirjem 55-odstotna.

Slika 1: Stopnja samooskrbe v Sloveniji po letih v obdobju 2005–2016

Vir: SURs (2017).

Slovenija je v obdobju 2005–2016 po statističnih podatkih beležila najnižjo stopnjo samooskrbe pri zelenjavi, najvišjo pa pri jajcih. Skozi leta so boljše stanje beležili pri žitu, saj se je odstotek v letu 2014 povzpел do stopnje 80 %. Stopnja samooskrbe z mesom je bila v obdobju 2005–2014 nad 80 %, v zadnjih dveh letih pa je stopnja padla pod 80 %.

Za Slovenijo je gospodarsko najpomembnejša govedoreja, saj sta prirast govedi in prireja govejega mleka v letu 2010 predstavljali 26 % vrednosti celotne kmetijske proizvodnje, kar je več od povprečja celotne EU. Pomembnejša je tudi za Irsko, Finsko, Estonijo in druge. Za Slovenijo je pomembno tudi perutninarstvo, saj smo pridelali v letu 2010 skupaj 11 % perutnine in jajc. Večje deleže perutnine pridelajo na Cipru, Madžarskem, Poljskem in v Združenem kraljestvu. Delež vrednosti proizvodnje prašičjega mesa pa je 2 % in je približno enak kot v celotni EU (Stele & Žaucer, 2013).

V tabeli 1 so prikazani kazalniki kmetijstva, gozdarstva in ribištva za leti 2015 in 2016.

Tabela 1: Kazalniki kmetijstva, gozdarstva in ribištva v Sloveniji za leti 2015 in 2016

Kazalniki kmetijstva, gozdarstva in ribištva v Sloveniji	2015	2016
Namolzeno kravje mleko (1.000 l)	613.273	630.752
Domača prireja govejega mesa (1.000 t)	39	44
Domača prireja prašičjega mesa (1.000 t)	26	29
Domača prireja perutninskega mesa (1.000 t)	61	66
Pridelava silažne koruze (1.000 t)	1399	1398
Pridelava pšenice in pire (1.000 t)	157	163
Pridelava krompirja (1.000 t)	91	85
Akvakultura (1.000 kg)	1590	1826
Morski gospodarski ulov (1.000 kg)	196	152
Lesna zaloga (1.000 m ³)	348.203	350.421

Vir: SURS (brez datuma).

Na območju EU so leta 2016 prodali več kot 152 milijard litrov kravjega mleka. Največ mleka na prebivalca je odkupila Irska, najmanj pa na jugu Evrope. Slovenija je z 278 litri mleka na prebivalca uvrščena nekje na sredino vseh članic. Največje proizvajalke vina so Italija, Francija in Španija, Slovenija sodi med manjše proizvajalke. V letu 2016 so v Sloveniji pridelali 823.000 hektarjev vina.

V EU se je v letu 2010 pridelalo 11 milijonov ton oljk za olje. Največji delež je prispevala Španija (56 %), sledili sta ji Italija s 26 % in Portugalska z nekaj manjšim deležem. V Sloveniji smo pridelali 2,1 tone oljk (Stele & Žaucer, 2013).

Vrednost krmnih rastlin, pridelanih na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji, je v skupni vrednosti kmetijske proizvodnje v letu 2010 prispevala 17 %, sadje, vino in oljčno olje so prispevali 19 %, zelenjadnice, sadike in okrasne rastline 6 %, žita pa 7 %. Pridelava žita, krompirja in drugih rastlinskih pridelkov je v povprečju nižja od pridelave v celotni EU, medtem ko je delež pridelka krmnih rastlin za živali, vina in oljčnega olja višji od deleža EU (Stele & Žaucer, 2013).

Razlog za nizko raven samooskrbe z zelenjavo v Sloveniji je relativno nizek delež obdelovalnih površin v Sloveniji. V uporabi je še 884 m² obdelovalnih površin na prebivalca, medtem ko je bilo leta 1998 v uporabi 1200 m² na prebivalca. Po ugotovitvah Perparja in Udovča (2010) njive in vrtovi predstavljajo okoli 9 % površine v Sloveniji, v Evropi pa je povprečje trikrat večje, in sicer okoli 26 % celotne površine. Zaradi nizke samooskrbe postajamo vse bolj odvisni od uvoza. Z uvozom pa postaja okolje vse bolj obremenjeno (Hadalín, 2015).

Slovenija z domačo pridelavo ne pokriva svojih potreb. Stalni presežki se pojavljajo pri hmelju, katerega skoraj v celoti namenja svetovnemu trgu, mleku, katerega stopnja samooskrbe je med 113 in 120 %, perutninskem mesu, stopnja samooskrbe je med 110 in 115 %, in svežih jabolkih, katerih neto izvoz je med 10.000 in 15.000 ton na leto. Pri govejem mesu je po letu 2005 bilanca dokaj izravnana, stopnja samooskrbe je bila med

98 in 103 %. Največje potrebe beležimo pri sladkorju, ki ga sami ne proizvajamo več, in rastlinskem olju, velike potrebe pa beležimo tudi pri zelenjavi, žitu, svežem sadju, krompirju, medu, jajcih in svinjskem mesu. Za vino je Slovenija izvoznik kakovostnega vina in neto uvoznik namiznega vina. Slovenija v splošnem ostaja uvoznica kmetijsko-živilskih proizvodov, z njenim vstopom v EU pa se je ta še povečal. K temu je dodatno pripomoglo odpiranje domačega trga ter nove distribucijske in tržne strukture (Državni zbor Republike Slovenije, 2011).

2.3 Problematika v slovenskem kmetijstvu

V Sloveniji je v drugi polovici 20. stoletja prevladalo intenzivno kmetijstvo. Tak način kmetovanja je povzročil izginjanje nekaterih avtohtonih in tradicionalnih rastlinskih sort kmetijskih rastlin, siromašenje in opuščanje težje dostopnih kmetijskih površin, krčenje kolobarja in posledično nerodovitnost tal zaradi nepravilne obdelave površin in raznolikosti prehrane itd. Velikokrat je bilo kršeno pravilo vlažnosti travnikov v ravninskih predelih, saj so tla izsuševali za namene pridelave koruze, pšenice in sladkorne pese. Neustrezna raba gnojil je povzročila negotovost za številne rastlinske vrste in živalske vrste. O njej govorimo, kadar gre pri predelavi rastlin za povečano uporabo kemičnih sredstev. V kmetijstvu je zelo razširjena raba umetnih gnojil, pesticidov, ki se uporabljajo v boju proti rastlinskim boleznim. Uporablja se tudi herbicide proti zatiranju plevela, fungicide za zatiranje gliv in insekticide za zatiranje škodljivcev. Vsa ta kemična sredstva so povečala zanesljivost in količino pridelane hrane. Zaradi uporabe kemičnih sredstev se prst in talna voda onesnažujeta, saj jih padavine izpirajo v prst, od tam pa v podtalnico. Uporaba kemičnih sredstev negativno vpliva tudi na živali in človeka, saj se v rastlinah kopičijo strupene snovi. Onesnažene so površinske vode in podtalnica, katere kakovost je najslabša na območjih s količinsko skromnimi vodnimi viri, nizkimi samočistilnimi sposobnostmi okolja in intenzivno pokrajinsko rabo. V Sloveniji so območja, kjer razdalja med površino in gladino podtalnice ne presega treh metrov. Ta območja so Spodnja Savinjska dolina, Ptujsko polje, Apaško in Mursko polje. Manj pozornosti se je posvečalo območjem, ki so bila težje dostopna za kmetijstvo (Osterc, 1998, str. 67–74).

Problem slovenskega kmetijstva je tudi razdrobljenost kmetijskih površin zaradi delitve premoženja starejših svojim potomcem. V povprečju kmetijsko gospodarstvo obdeluje le 6,5 hektarja površin. Le 4,7 % slovenskih gospodarstev obdeluje več kot 20 hektarjev površin. V primerjavi z evropskimi kmetijskimi gospodarstvi je slovensko kmetijsko gospodarstvo približno 70 % manjše. Problem našega kmetijstva je v nekonkurenčnosti po velikosti kmetijskih površin v primerjavi z evropskim kmetijstvom (Hadalín, 2015).

Površina kmetijskih zemljišč se zmanjšuje zaradi opuščanja območij, ki so neugodna za obdelavo, posledično pa se na te lokacije preseljuje nekmečko prebivalstvo. Leta 1990 je bilo v Sloveniji kmetijski pridelavi namenjeno 54,4 % zemljišč, leta 1996 pa 52 %.

Trend zmanjševanja se nadaljuje in je leta 2012 znašal 33 % površine v Sloveniji. Zmanjševanje kmetijske površine vpliva na zmanjševanje pridelave hrane in s tem zmanjšuje samooskrbo s hrano v Sloveniji. V obdobju 2004–2013 se je pridelava hrane zmanjšala za 41 % in po zadnjih ocenah Slovenija pridelala le še okrog 60 % hrane, ostalo hrano pa se uvozi (Hadalín, 2015).

Eden izmed glavnih problemov v slovenskem gospodarstvu predstavlja opuščanje kmetijstva (Zver, 2011). Vzrok tega je gospodarska globalizacija in spreminjanje strukture podeželskega prebivalstva. Zaradi opuščanja se posledično zaraščajo kmetijske obdelovalne površine. Cunder (1998, str. 43) je zapisal, da so vzroki za opuščanje pridelave različni, in sicer socialni, strukturni, naravno-pridelovalni in agropolitični. V gorskem prostoru se niso pojavili posamezno, ampak v nekem zaporedju. Najprej je zapostavljanje kmetijstva povzročilo izseljevanje prebivalstva iz oddaljenih in težje dostopnih območij, zato je na kmetijah ostajalo predvsem starejše prebivalstvo, mlado prebivalstvo pa se je odseljevalo in posledično osiromašilo delovni in umski potencial na podeželju (Bajc, 2009). Staro prebivalstvo v delovni proces ni vpeljalo novosti, zato se je njihova delovna sposobnost zmanjšala. Tudi razvoj mehanizacije, specializirane za obdelavo težje dostopnih in ugodnih zemljišč, je bil prepočasen. Če naslednika ni, potem ni volje in motiva za vlaganje v kmetijo. Predaja kmetije mladim je velikokrat nezanesljiva, čas predaje pa nedoločen. V nekaterih delih Evrope so se strogo oprijeli pravila nasledstva in so po temeljitem razmisleku zapustili kmetijo tistemu, ki je bil za delo na kmetiji najbolj primeren (Dumas, Dupuis & Richer, 1995). Problem v Sloveniji pri nasledstvu je predvsem nepripravljenost starejše generacije pravočasno predati kmetijo mlajši generaciji. Ugotavljajo, da je polovica naslednikov moških, ki so starejši od 30 let, in približno polovica jih ni poročenih. Torej lahko pridemo do ugotovitve, da skoraj 40 % kmetij nima določenega naslednika (Pinterič, Černič–Istenič & Vrtačnik, 2006).

Kmečko prebivalstvo vse bolj upada. Vse več je starejših, mladi pa se preusmerjajo v druge poklice (Zver, 2011). Po statističnih podatkih je bil leta 2016 gospodar slovenske kmetije v povprečju star 57 let, gospodarica pa 60 let. Zaskrbljujoče je tudi, da se med tistimi, ki delajo na kmetijah, zmanjšuje delež mladih od 25 let in povečuje delež starejših od 65 let. Se je pa v tem obdobju izboljšala izobrazbena struktura gospodarjev. Leta 2016 je imela polovica gospodarjev dokončano eno izmed stopenj kmetijske izobrazbe, v letu 2000 pa je bilo takih le 16 % (SURS, 2017).

2.4 Veljavne politike in ukrepi za slovensko kmetijstvo

V svetu še vedno prevladuje intenzivno kmetijstvo. Je oblika kmetijstva, pri kateri se lahko uporablja velike količine umetnih gnojil in drugih raznih kemičnih sredstev. Pri tem se onesnažujejo okolje, reke, vode in posledično tudi živa bitja. Škodljivcev je posledično vse več, hrana pa je biološko siromašna. Za živinorejo se lahko uporablja

različne hormonske in kemične dodatke, saj tako dosežejo v kratkem času večji prirast mesa. Lahko rečemo, da ta oblika povzroča globalno velike ekološke probleme (Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru, brez datuma).

Da bi ta način kmetovanja zmanjšali, EU in Slovenija z ukrepi podpirata kmetovalce, da se preusmerijo v ekološko kmetovanje. Ekološko kmetovanje prepoveduje uporabo kemično-sintetičnih sredstev, za zatiranje bolezni, plevela in škodljivcev lahko uporabljajo naravna gnojila. Ne dovoljuje uporabe gensko spremenjenih organizmov. Živinoreje ne smejo krmiti s kostno in krvno moko, uporaba hormonov in preventivnih antibiotikov pa je za zdravljenje živali prepovedana. Živalim morajo zagotoviti izpust iz hleva, vsaj polovico leta pa se morajo prosto gibati na pašnikih. Gre za način kmetovanja, kjer poskušamo biti prijatelj okolja in zdravja v skladu z naravnimi krogotoki. To pomeni, da kar vzamemo tlom, jim tudi vrnemo. Z ohranjanjem naravnega kmetijstva lahko rešimo ekološki problem sodobnega sveta, saj se osredotoča na delo skupaj z naravo (Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru, brez datuma).

Slovenija od leta 2011 v sklopu Resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva (v nadaljevanju ReSURSKŽ) skrbi za trajnostni razvoj, ki temelji na upoštevanju ekonomske, okoljske in socialne vloge kmetijstva. Cilji so opredeljeni skozi predstavitev stanja v kmetijstvu, globalnega in evropskega okvira ter razvojnih prednosti. S trajnostnim razvojem slovenska kmetijska politika uveljavlja večnamensko kmetijstvo in ga bo z vsemi razpoložljivimi viri tudi podprla. Trajnostni razvoj vodi do ekonomsko učinkovitega, konkurenčnega, socialno in družbeno odgovornega, hkrati pa okolju prijaznega kmetijstva. Trajnostno kmetijstvo je tako osnova usmeritev strateškega delovanja kmetijske politike, za katero se zavzemajo slovenski predstavniki. Primarna naloga je proizvodnja varne in kakovostne hrane v svetovnem, evropskem in nacionalnem okviru. Slovenija stremi k lokalno kakovostni pridelavi hrane in izkoriščanju domačih proizvodnih virov. Pomembno je tudi varovanje kmetijskih zemljišč pred trajno spremembo namembnosti, zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, ohranitev biotske raznovrstnosti in tipične kulturne krajine, gospodarno ravnanje z vodnimi viri in drugo. V okviru trajnostnega kmetijstva ne gre zanemariti socialnih vidikov prostorskega razvoja in ohranitve vasi, zaselkov in kmetijskih gospodarstev, ki tvorijo podeželje. Ohranjati in povečevati se bo moral proizvodni potencial slovenskega kmetijstva v delovni sili, znanju, kapitalu in zemljiščih ter pridobivati na konkurenčnosti v primerjavi z ostalim svetom. Aktivno vlogo mora odigrati država z izrazito pobudo in podporo, saj se bodo le tako kmetijska gospodarstva lahko prestrukturirala v inovativno, tržno in konkurenčno verigo. Za obstoj kmetijskih gospodarstev in razvoj je ključen dohodek. Posameznik mora imeti svobodo in možnost sprejemanja poslovnih in razvojnih odločitev za zagotavljanje primerljive dohodkovne ravni z drugimi deli gospodarstva. Eden od ciljev trajnostnega koncepta je tudi ohranjanje vitalnega in poseljenega podeželja. Ustvari se lahko samo v razmerah, ko

kmetijstvo skupaj z gozdarstvom, lovstvom, ribogojstvom in živilsko industrijo ostane stabilen dejavnik gospodarskega razvoja. Kmetijska politika krepi trajnostno rabo naravnih virov, učinkovito upravlja s prostorom, skrbi za kakovost naravnih virov ter ohranja okolje in okoljske krajine. Kmetijstvo lahko prispeva k zagotavljanju delovnih mest in ohranitvi poseljenosti podeželja, k čemur bo stremela kmetijska politika tudi v prihodnje (Državni zbor Republike Slovenije, 2011).

Država je pričela reševati problem nasledstva s PRP, kjer opozarjajo na različne pomanjkljivosti pri upravljanju kmetij, saj so mnenja, da se morajo mladi, nasledniki kmetij pričeti prej vključevati v samo kmetijstvo (PRP, brez datuma).

Ukrepi, ki so jih pričeli izvajati, imajo tudi svoje cilje. Želijo pomagati mladim prevzemnikom kmetij, tako da jih podprejo z denarno pomočjo do 40.000 €. Njihovi ukrepi pa spodbujajo zgodnje upokojevanje starejših kmetov v obliki letne rente, ki znaša 5.000 € in se izplačuje mesečno (PRP, brez datuma).

3 EKOLOŠKO KMETOVANJE

Ekološko kmetovanje pridobiva vse večji pomen v evropskem in slovenskem kmetijskem prostoru. Prispeva k zagotavljanju javnih dobrin, ohranjanju kulturne kmetijske krajine, izboljšanju biotske raznovrstnosti, ohranjanju varstva pitne vode in nasploh celotnega okolja. Tu se dopolnjujeta rastlinska pridelava in reja živali, za katere je zagotovljen nepretrgan in transparenten nadzor nad pridelavo le-teh. Potrošnikom je zagotovljena pridelava visoko kakovostne in varne hrane z bogato prehransko vrednostjo, vitamini in minerali. Uporaba kemičnih gnojil ni dovoljena, zato v hrani ni pričakovati teh snovi (European commission, brez datuma).

»Ekološko kmetijstvo je pridelovalni sistem, ki zagotavlja trajnostno ohranjanje zdravja tal, ekosistemov in ljudi. Temelji na ekoloških procesih, biološki raznovrstnosti in ciklih, prilagojenih na lokalne razmere, ter se izogiba vnosom snovi, ki imajo škodljive vplive. Ekološko kmetijstvo kombinira tradicijo, inovativnost in znanost v dobro okolja, ki si ga delimo, spodbuja pravične odnose in visoko kakovost življenja za vse deležnike« (Rode & Zupančič, 2015).

Pri ekološkem kmetovanju uporabljajo prakse, ki imajo čim manjši človeški vpliv na okolje, zagotavljajo pa, da kmetijski sistem deluje čim bolj na naraven način. Najpogostejše ekološke prakse kmetov so (European commission, brez datuma):

- kolobarjenje;
- stroga omejitev uporabe kemičnih, sintetičnih gnojil in pesticidov;
- prepovedana je uporaba gensko spremenjenih organizmov;
- izbirati morajo rastlinske in živalske vrste, ki so odporne na bolezni in prilagojene na lokalne pogoje;

- vzrejati morajo živino na način proste reje na zunanjih površinah in uporabljati ekološko krmo.

Ko se kmet odloči za ekološko kmetovanje, mora razumeti celosten koncept kmetijskega gospodarjenja, ki si v sožitju z naravo prizadeva za čim bolj sklenjen krogotok snovi in energije na kmetiji. Mora sprejemati ukrepe, s katerimi bo dosegel kar najboljšo pridelovalno zmogljivost kmetije. Ohranjati in izboljševati mora naravno zasnovano rodovitnost tal z uporabo gnojil s kmetije, pridelavo vmesnih posevkov, njivske krme in metuljnic ter s širokim kolobarjem. Vsak ekološki kmet mora poznati značilne potrebe živalskih vrst in jih poskušati čim bolj upoštevati. To pomeni, da živali redi na ravni površini in ne rešetkasti, morajo imeti nastlano ter ne smejo bivati v utesnjenih prostorih. Živali morajo dobivati ustrezno kakovostno krmo iz lastne kmetije, brez sintetičnih snovi za pospeševanje prireje (Ekološko podeželje, brez datuma).

Ekološko kmetovanje ne dopušča genske tehnologije. Genska tehnologija je namenjena križanju kmetijskih rastlin, kjer lahko prenašamo posamezne, izolirane gene med povsem nesorodnimi živimi bitji. Cilj te tehnologije je izboljšanje pridelovalnih sposobnosti s pomočjo posegov v dedno zasnovano organizmov. Nasprotno pa ekološko kmetovanje temelji na medsebojnih vplivih organizmov in spodbujanju naravnega uravnavanja procesov. Genska sprememba predstavlja nevarnost za zdravje, kot so alergije, za okolje in samo gospodarstvo. Leta 1999 so v Uredbi o ekološkem kmetovanju EU zapisali, da prepovedujejo uporabo gensko spremenjenih organizmov in njihovih proizvodov pri predelavi ekoloških pridelkov. Prav tako tudi druge mednarodne smernice prepovedujejo gensko tehnologijo, saj so mnenja, da ni v skladu z načeli ekološke pridelave (EKSRP, brez datuma).

3.1 Pogoji in podpore za eko kmetovanje v Sloveniji

Prve ekološke kmetije so prejele finančno podporo v poznih 80. letih v obliki nepovratnih plačil na hektar za pridelavo različnih kultur. Leta 2001 je Slovenija sprejela Slovenski kmetijsko-okoljski program, v okviru katerega so bili ekološki kmetje upravičeni do neposrednih plačil. Do teh plačil so bili upravičeni še v naslednjih dveh letih (MKGP, 2017).

Nova perspektiva se je začela leta 2014 in se bo končala leta 2020. Gre za spodbujanje ekološkega kmetovanja na ravni EU. Prvič so vzpostavili povsem samostojen ukrep ekološkega kmetovanja. Namen ukrepa je spodbuditi kmetijska gospodarstva, da se samostojno preusmerijo v ekološko kmetovanje, kot je to že določeno v Uredbi 834/2007/ES (MKGP, 2017).

Če se kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji odloči za ekološko kmetovanje, je mogoče pridobiti podporo v okviru kmetijsko-okoljskih plačil iz PRP. Obveznost traja od pet do sedem let, po preteku pa je mogoče letno podaljšanje obveznosti. Plačila krijejo samo

tiste obveznosti, ki presegajo obvezne standarde, minimalne zahteve za uporabo gnojil in druge zahteve iz nacionalnih predpisov (MKGP, 2017).

Tabela 2 prikazuje višino plačil v okviru PRP Slovenije za obdobje 2015–2020.

Tabela 2: Višina plačil v okviru PRP Slovenije 2015–2020

Višina plačil na ha		2015–2020	
		Ohranitev (EK)	Preusmeritev (PEK)
		EUR/ha	EUR/ha
Njive – poljščine (raba: 1100, 1161) vodovarstveno območje za vodno (raba: 1100, 1161) telo vodonosnikov Rižane		326,18	377,82
		206,18	257,82
Vrtnine na prostem	(raba: 1100, 1161, 1180, 1170)	600	600
Vrtnine v zavarovanih prostorih	(raba: 1190, 1192)	600	600
Travniški visokodebelni sadovnjaki z gostoto 50–200 dreves/ha	(raba: 1222)	189,33	291,33
Vinogradi	(raba: 1211, 1221, 1222, 1240)	692,74	900
Hmeljišča	(raba: 1160)	900	900
Drevesnice	(raba: 1180, 1212, 1161)	900	900
Trajno travinje – plačilo pri povprečni obtežbi 0,2 GVŽ/ha (raba: 1300, 1320)		155,57	311,86
Pridelava semenskega materiala kmetijskih rastlin			
Poljščine	(raba: 1100)	600	800
Krmne rastline	(raba: 1100)	600	800
Vrtnine	(raba: 1100, 1190)	600	800
Čebelarjenje		22,31	22,31

Vir: MKGP (2017).

Za isto površino lahko ekološki kmetje izkoristijo ukrep Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila 2015–2020 (v nadaljevanju KOPOP), vendar pa se zahteve ne smejo prekrivati s PRP. V tem primeru se plačila seštevajo, pri čemer se upošteva najvišji dovoljeni znesek plačil (MKGP, 2017).

Ukrep KOPOP je namenjen ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks. Podpora je namenjena tistim kmetom, ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov ter s prilagojenim kmetovanjem prispevajo k prilagajanju podnebnim spremembam. Za program je bilo namenjenih 203,6 milijona EUR, letna višina izplačil za posamezen zahtev pa je bila navedena v opisu teh zahtev. Vse zahteve so finančno ovrednotene, upravičenec pa lahko letno prejme največ 600 EUR na hektar za njivske površine in 900 EUR na hektar za trajne nasade. Manjši znesek jim pripada na ostale površine. Upravičenec ima od vstopa v program pet let obveznosti (MKGP, 2018).

MKGP ima na voljo tudi druge kombinacije z drugimi ukrepi (MKGP, 2018):

- plačila za območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo;
- dobrobit živali;
- sheme kakovosti – samo na novo vključeni v kontrolo;
- skupine in organizacije proizvajalcev;
- usposabljanje in svetovanje;
- naložbe v osnovna sredstva;
- razvoj kmetij in podjetij (višji delež podpor za zagon dejavnosti za mlade kmete) in
- sodelovanje.

Ministrstvo želi celovit pristop k ekološkemu kmetovanju s prepletanjem plačil, vezanih na površino ali živali. Spodbuditi želi eko inovacije in druge aktivnosti, kot so povezovanje v kratke dobavne verige, logistične platforme, promocija (MKGP, 2017).

Prehod v ekološko kmetovanje je postopen, saj mora kmetijsko gospodarstvo v celoti zemljo pripraviti na ekološko pridelavo in jo očistiti vseh škodljivih snovi. Da pridobijo certifikat sheme kakovosti ekološke pridelave, potrebujejo dve do tri leta, lahko pa so v določenih primerih tudi daljša. Tri leta potrebujejo tista kmetijska gospodarstva, ki se preusmerjajo v trajnih nasadih. Preusmeritev se začne po prijavi v kontrolo in certificiranje ekološkega kmetovanja, podpisu pogodbe in opravljenem tečaju o ekološkem kmetovanju. Svetujejo, da se kmetijsko gospodarstvo včlani tudi v združenje za ekološko kmetovanje (Ekološko podeželje, brez datuma).

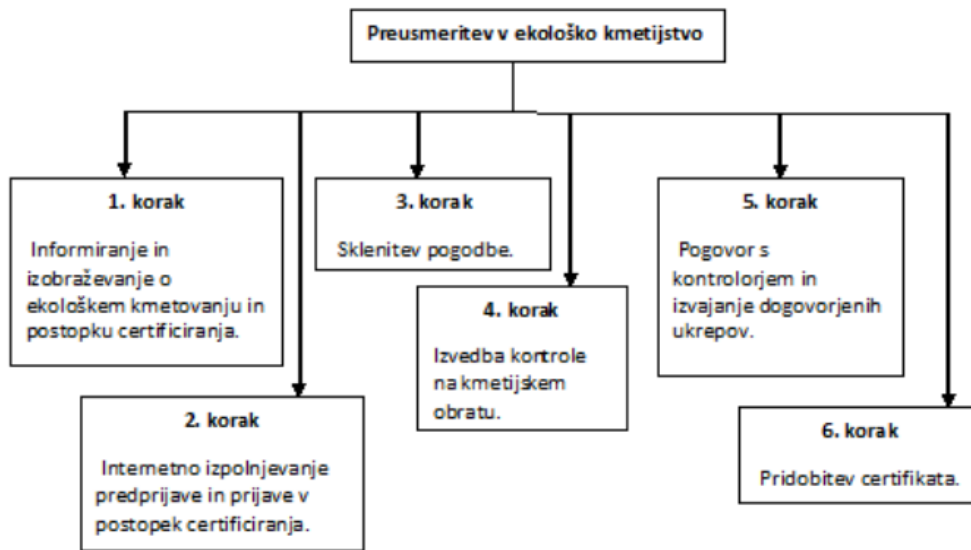
Ko kmet pridobi eko certifikat, katerega izda certifikacijski organ, potrjuje svojo skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja in transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil z veljavnimi predpisi za ekološko kmetijstvo. Certifikat mora biti vedno na vpogled pri prodajalcu, ki prodaja hrano z oznako »ekološki« (EKSRP, brez datuma).

Certifikat je rezultat kontrole in vsebuje naslednje podatke (EKSRP, brez datuma):

- naziv kontrolne organizacije;
- naziv pridelovalca;
- kontrolno številko kmetije;
- datum izvedene kontrole;
- predpise, po katerih je bila kmetija certificirana;
- status posameznih pridelkov in živil;
- čas veljavnosti certifikata;
- pogoje za ohranitev veljavnosti certifikata;
- številko in datum izdaje certifikata.

Slika 2 prikazuje korake za preusmeritev v ekološko kmetijstvo.

Slika 2: Proces preusmeritve v ekološko kmetijstvo

Vir: EKSRP (brez datuma).

Pri označevanju ekoloških kmetijskih pridelkov je obvezna uporaba evropskega logotipa. Pridelki so lahko dodatno označeni z nacionalnim zaščitnim znakom v skladu s predpisi o zaščitenem znaku za označevanje kmetijskih pridelkov. Da bi pridobili dovoljenje za uporabo logotipa, moramo oddati vlogo pri MKGP. Logotip in pravila označevanja so zelo pomemben del predpisov EU, pod katerim lahko ekološki sektor napreduje v skladu s proizvodnim in tržnim razvojem. Je temelj, da se nadgrajuje in izboljšuje ekološko kmetijstvo ter zahteve glede uvoza in inšpekcijskih pregledov (Ekološko podeželje, brez datuma)

Glavni cilj evropskega logotipa je, da potrošniki hitreje in lažje prepoznajo ekološke izdelke. Prispeva k zagotavljanju splošne skladnosti in pravilnemu delovanju notranjega trga ter daje vizualno identiteto sektorju ekološkega kmetovanja. Predpisano označevanje olajšuje nadzor organov, ki so določeni v skladu z uredbami. Vsi gospodarski subjekti morajo poznati označevanje ekološkega blaga, logotip pa je zaščiten pred uporabo na neekoloških proizvodih po vsej EU, kar pomeni, da so zaščiteni predvsem potrošniki na trgu. V nekaterih primerih se ga uporablja prostovoljno, kar pomeni, da bi lahko novi logotipi prikazali neprepakirano ekološko hrano v EU ali ekološke proizvode, uvožene iz tretjih držav (European commission, brez datuma).

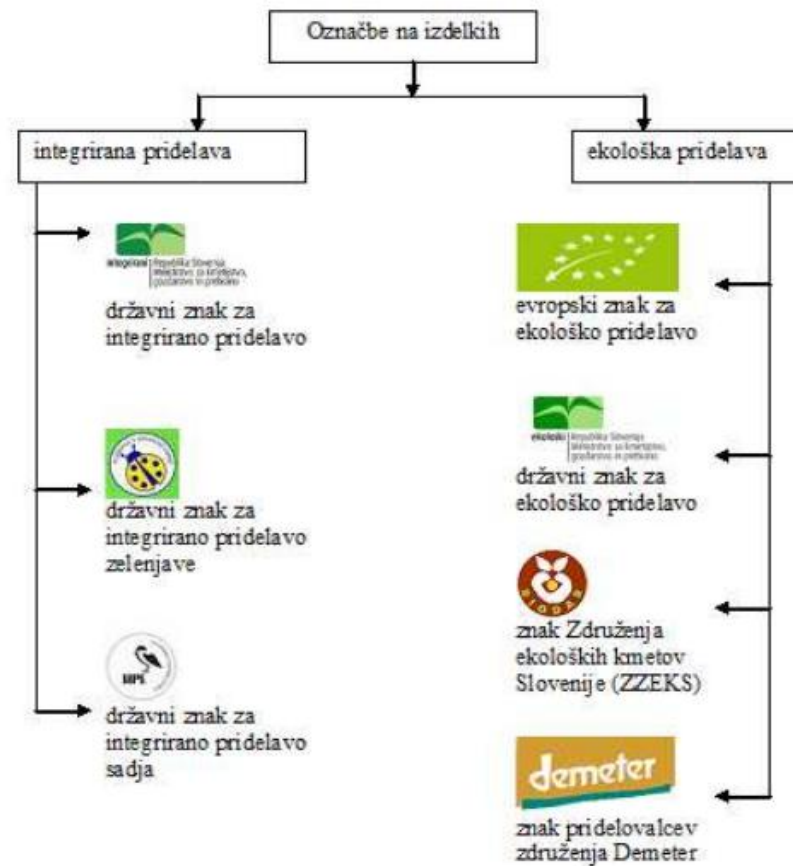
Slika 3 prikazuje organski logotip, slika 4 pa označbe na izdelkih v Sloveniji.

Slika 3: Logotip za organske izdelke

Vir: MKGP (2017).

Slika 4: Označbe integrirane in ekološke pridelave izdelkov v Sloveniji

Vir: MKGP (2017).

3.2 Prednosti in slabosti ekološkega kmetovanja

V ekološkem kmetijstvu se dopolnjujeta rastlinska pridelava in reja živali, kar slednje prinaša naravne metode kroženja snovi v naravi. Prispeva k varovanju tal, ohranjanju naravnih virov, ohranjanju biotske raznovrstnosti rastlin in živali, k zmanjšanju obremenjevanja podnebja s toplogrednimi plini ter k zmanjšanju obremenjevanja podtalnice s preostanki pesticidov. Nepretrgano se izvaja nadzor nad pridelavo in predelavo pridelkov, tako rečeno od njive do krožnika, kar potrošnikom nudi varnost

kupljenih ekoloških pridelkov. Potrošniki tako kupujejo kakovostno in varno hrano, z bogato prehransko vrednostjo. Prednost pri tem načinu kmetovanja je tudi prepoved uporabe lahko topnih gnojil, pesticidov in ostalih kemično sintetičnih sredstev. V hrani tako ni pričakovati ostankov teh snovi (Ekološko podeželje, brez datuma).

Slabost za ekološkega kmetovalca je predvsem neprestan nadzor določenih organov. V začetni fazi nastajajo večji stroški, saj morajo kmetijska gospodarstva izpolniti pogoje za ekološki način kmetovanja. Ekološki kmetovalec ima več obveznosti kot pri intenzivnem kmetovanju. Zaradi neuporabe kemičnih sintetičnih sredstev pa imajo manjši pridelek kot običajno.

3.3 Stanje ekološkega kmetovanja v Evropi in Sloveniji

Ekološko kmetovanje je v svetu hitro rastoča panoga, povečuje se za približno 6–9 % na leto. Konec leta 2016 je doseglo število 295.600 registriranih ekoloških pridelovalcev. Ekološko kmetovanje ustvarja 20 milijard EUR na leto. Zaradi vse večjega povpraševanja potrošnikov se je v zadnjih desetih letih povečalo za štirikrat. Razliko med pridelavo in povpraševanjem v EU trenutno pokriva uvoz tovrstnih izdelkov, ki omejuje okoljske koristi (European commission, brez datuma).

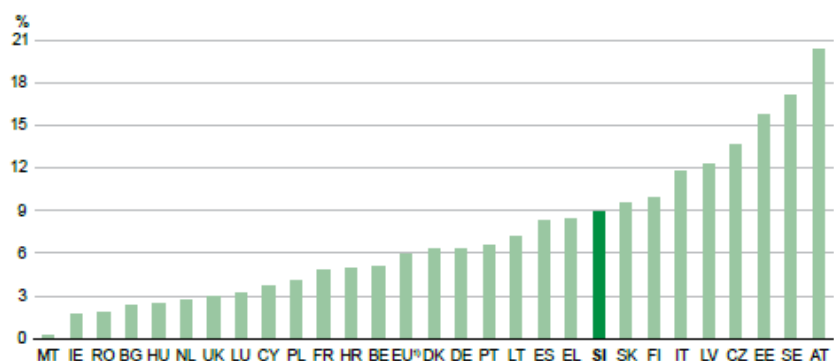
V letu 2016 je ekološko kmetovanje predstavljalo 6,7 % celotne kmetijske površine v EU, kar znaša približno 12 milijonov hektarjev območja s certifikatom za ekološko kmetovanje. Od leta 2012 je naraslo za skoraj dva milijona hektarjev.

Med državami članicami so leta 2016 Španija, Italija, Francija in Nemčija zabeležile največja ekološka območja in največje število ekoloških pridelovalcev. Skupaj predstavljajo več kot polovico ali 54 % območij ekološke pridelave v EU.

Največji delež površine, namenjen ekološkemu kmetovanju, imajo v Avstriji, in sicer 21 % ali 571.000 hektarjev. Sledi ji Švedska z 18 % ali 553.000 hektarji in Estonija z 18 % ali 181.000 hektarji. Za prvimi tremi so še Italija, Češka, Latvija in Finska, ki poročajo o več kot 10 % površin za ekološko kmetovanje. Nasprotno pa je ekološko kmetovanje manj razvito v devetih državah, kjer je ekološkemu kmetovanju namenjeno manj kot 4 % kmetijskih zemljišč. Države, ki imajo več regij z ravnimi površinami in zaradi katerih posledično prevladuje intenzivno kmetijstvo, so Malta, Romunija, Irska, Nizozemska, Bolgarija, Luksemburg, Poljska, Madžarska in Združeno kraljestvo (European Commission, 2016b).

Slovenija je po deležu ekološko obdelovalnih površin uvrščena zelo visoko, in sicer na deveto mesto, kar prikazuje slika 5.

Slika 5: Ekološko obdelovana kmetijska zemljišča v uporabi

Vir: SURS (2017).

Ekološke kmetije so v povprečju večje, lastniki pa manjši z višjo stopnjo izobrazbe. V strukturi močno prevladujejo živinoreji namenjeni travniki in pašniki, zadnja leta pa se povečujejo površine, namenjene ekološki pridelavi oljk in zelenjadnic. Z večjimi površinami se povečujeta količina ekoloških pridelkov in število ekološko vzrejenih živali (Urad za makroekonomske analize in razvoj, v nadaljevanju UMAR, 2018).

Slika 6 prikazuje število ekoloških kmetij in površin v Sloveniji v obdobju 2006–2016. V Sloveniji imamo ugodne pogoje za ekološko kmetovanje. Število kmetov, ki se odločijo za ta način kmetovanja, pa iz leta v leto narašča. V letu 1998 je bilo v kontrolo vključenih 41 kmetij, deset let kasneje pa 2.067 ekoloških kmetij. Leta 2015 se je število povečalo za 4,7 % vseh kmetij v Sloveniji, kar predstavlja 3.417 kmetijskih gospodarstev s približno 42.188 kmetijskimi zemljišči. Tega leta je imelo certifikat skupaj 2.699 kmetij, s katerim so si pridobile pravico do označevanja pridelkov oziroma živil z uradno označbo »ekološki«. V Sloveniji se še vedno kaže potreba po večji količini pridelkov, potrebujemo pa tudi organizirano nastopanje na tržišču in ozaveščanje potrošnikov z različnimi načini v medijih. Prevladuje ekološka živinoreja, povečati pa bi morali ekološko kmetovanje v svežih vrtninah, sadju in pridelavi mlečnih izdelkov, saj po tem potrošniki največ povprašujejo (MKGP, 2017).

Slika 6: Število ekoloških kmetij in površina zemljišč po letih v Sloveniji

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ekološke kmetije v kontroli, število	1.876 (2,5%)	2.000 (2,6%)	2.067 (2,6%)	2.096 (2,6%)	2.218 (2,9%)	2.363 (3,1%)	2.682 (3,6%)	3.049 (4,1%)	3.298 (4,6%)	3.417 (4,7%)	3.518 (5,0%)
ekološko obdelane površine v kontroli, ha	26.831 (5,47%)	29.322 (5,88%)	29.836 (6,05%)	29.388 (6,27%)	30.688,51 (6,47%)	32.148,74 (6,8%)	35.100,67 (7,6%)	38.664,49 (8,4%)	41.237,19 (8,7%)	42.188,46 (8,7%)	43.578,76 (9,03%)
število certifikatov	1.393	1.610	1.789	1.853	1.897	1.999	2.104	2.232	2.537	2.699	2.933
biodinamične kmetije	...	25	21	21	21	23	28	28	26	26	22

Vir: MKGP (2017).

20. novembra 2017 so se v okviru Posebnega odbora za kmetijstvo zbrale države članice, ki so potrdile dogovor o prenovi obstoječih pravil EU o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških pridelkov. Svet bo dogovor lahko sprejel v prvi obravnavi pod pogojem, da bo Parlament na Plenarnem zasedanju sprejel kompromisno besedilo, ki ga je potrdil Posebni odbor za kmetijstvo. Nova uredba naj bi začela veljati in se uporabljati 1. januarja 2021.

Nova uredba bo vsebovala sodobnejša in enotnejša pravila, ki bodo veljala za vso EU. Pripomogla naj bi k trajnostnemu razvoju, poleg tega pa naj bi zagotavljala pošteno konkurenco za kmete in izvajalce dejavnosti, preprečevala nepošteno prakse in goljufije ter prispevala k večjemu zaupanju potrošnikov v ekološke pridelke (European commission, brez datuma).

3.4 Primeri ekološke kmetije in ekološki kmečki turizem v Evropi in Sloveniji

V Evropi in Sloveniji se skozi leta povečuje rast ekoloških kmetij, saj kmetovalci vidijo v ekološkem kmetovanju priložnost za uspeh in rast. V nadaljevanju sta predstavljeni naključno izbrani ekološki kmetiji v Sloveniji in Evropi, ki ponujata gostom udobje in aktivnosti na njihovi kmetiji.

Ekološka kmetija Mikl se nahaja v Mežiški dolini ob meji z Avstrijo na nadmorski višini 800 metrov. Sodi v ekološko turistično kmetijo, ki je družinam z otroki prijazna. Obiskovalcem nudijo udobje in aktivnosti, ki so najbolj tradicionalne za kmetijo. Na kmetiji se še posebno posvečajo najmlajšim obiskovalcem kmetije. Z veseljem gredo po zajtrku nakrmiti pujse, zajce, konja, kokoši, pobrati jajca in spustiti krave na pašo. Prav tako so veseli pomoči v času sezonskih del, pri sajenju zelenjave, košnji, žetvi, pobiranju jabolk in podobnih opravilih. Če obiskovalce zanima peka kruha in priprava hrane, lahko pomagajo v kuhinji in na koncu jed poizkusijo. Pokažejo, kako očistiti konja, ga pripraviti na ježo, potem pa obiskovalcem ponudijo krog ali dva. Imajo igrišče za najmlajše, kjer lahko igrajo nogomet, odbojko, namizni tenis in ostale igre z žogo. Igrišče je opremljeno s toboganom, gugalnicami in peskovnikom. Poleti lahko ribarijo v ribniku pri hiši, pozimi pa se sankajo na bližnjem hribu ali se odpravijo na smučišči Peca in Kope (Eko kmetija, brez datuma).

Eko kmečki turizem Feistererhof se nahaja v regiji Styria, natančneje v Dachsteinu. Svojim obiskovalcem nudijo nepozabne počitnice na ekološki kmetiji. Največjo pozornost posvečajo najmlajšim. Imajo veliko domačih živali, hrana, ki se pripravlja v kuhinji, pa je 100-odstotno ekološko pridelana in domača. Na kmetiji se ravna družbeno odgovorno in imajo okolju prijazno ravnanje z odpadki. Imajo okoli 100 živali (krave, prašiče, race, ovce, konje, osle, mačke, zajce, psa in ostale), zato je to odličen kraj za vse ljubitelje narave in živali. Na kmetiji lahko spoznate zaposlene, ki vam z veseljem predstavijo živali in delo na kmetiji. Na voljo je tudi varstvo otrok od četrtega leta starosti. Starši se lahko v tem času odklopijo in sprostijo v hotelu ali pa obišejo

bližnji vrh, pozimi pa smučišče. Organizirani so programi za otroke od 12. leta starosti, kot so pohodništvo, plezanje, lokostrelstvo, smučanje, jahanje in drugo (Eco farm, brez datuma).

3.5 Primeri študij vpliva kmetijske politike na ekološko kmetovanje

Prvi akcijski načrt EU za ekološko pridelavo hrane se je pričel leta 2004, ko so bile pozvane države članice, naj sprejmejo ukrepe za podporo ekološkega kmetijstva.

Leta 2011 je komisija naročila študijo o ukrepih ekološkega kmetovanja, katero je izvedel Inštitut Johann Heinrich von Thünen – Inštitut za ekonomijo kmetij, z naslovom Uporaba in učinkovitost ukrepov javne podpore za ekološko kmetovanje. Študija je zajemala podpirne ukrepe v vseh državah EU, proučili so razmerje med političnimi ukrepi, strategijami in samim razvojem ekološkega kmetovanja, ki je temeljil na primerih šestih držav. Študijo je v celoti financirala Evropska komisija.

Proučili so:

- ukrepe v nacionalnih in regionalnih programih razvoja podeželja,
- neposredna izplačila v okviru prvega stebra skupne kmetijske politike,
- pomoč organizacijam proizvajalcem sadja in zelenjave in
- nacionalne podpore na regionalni ravni.

Eden glavnih zaključkov pri študiji je bil, da ima vlada ključno vlogo pri ekološkem kmetovanju. Učinkovitost ukrepov politike v posamezni državi je odvisna od velikosti sektorja in stopnje razvoja, ki ga želi doseči. Bolje je, da cilja na širše strateške cilje in neposredno zadovoljuje potrebe sektorja. Študija ponuja koristne vpogleda, ki pomagajo državam EU pri oblikovanju njihovih prihodnjih programov za razvoj podeželja (Heinrich von Thünen, 2012).

Komisija se je nato v letih 2012 in 2013 posvetovala s strokovnjaki, kako bi ekološkim pridelovalcem hrane pomagali pri izpolnjevanju izziva. Sprejeli so načrt o prihodnosti ekološke pridelave hrane v EU. Načrt je zajemal točke o ozaveščanju in spodbudi kmetov o razvoju ekološkega kmetovanja, spodbujal pa je tudi potrošnike o uporabi ekološke hrane (European commission, brez datuma).

Splošni cilji Uredbe Sveta št. 834/2007RS:

- zagotoviti podlago za trajnostni razvoj ekološke pridelave ob zagotavljanju učinkovitega delovanja notranjega trga;
- zagotavljanje poštene konkurence;
- zagotavljanje zaupanja potrošnikov in varstva interesov potrošnikov;
- varstvo okolja in zdravja rastlin in živali.

V študiji, ki so jo leta 2016 naredili v Luksemburgu, so ekološko kmetovanje opredelili kot ključni element trajnostnega upravljanja evropskega naravnega bogastva zemeljskih virov. Glavni cilj evropske politike je spodbujanje kmetov k ekološkemu kmetovanju in zagotavljanje ekološko pridelane hrane. V zadnjih desetih letih se je povpraševanje po ekološki hrani povečalo za dvakrat več, kot je ekoloških kmetij v EU. Postavlja se vprašanje, ali lahko kmetje izkoristijo potencial na trgu in koliko dodane vrednosti v oskrbovalni verigi jim pripada. V študiji so si zastavili tri vprašanja (European Commission, 2016a):

- koliko dodane vrednosti ustvarja ekološka veriga oskrbe s hrano ter primerjava s konvencionalnim kmetijstvom;
- kako se dodana vrednost razdeli med udeležence na trgu in koliko dobi kmetovalec;
- kateri dejavniki vplivajo na porazdelitev dodane vrednosti za vsakega udeleženca v dobavni verigi.

Poglobljena analiza porazdelitve dodane vrednosti je bila opravljena v 18 verigah dobavne verige v devetih državah.

Študija, ki so jo naredili, kaže, da ekološki kmetje prejmejo višje cene od običajnih kmetov, vendar delež ekoloških kmetov v dobavni verigi ostaja še vedno sorazmerno nizek. Majhen obseg proizvodnje in omejeno število operaterjev, ki so pripravljene vlagati v posebne objekte, namenjene ekološki pridelavi, še vedno predstavljata velike ovire za razvoj ekološkega trga v večini držav. Vendar pa obstaja nekaj izjem, kjer nekateri že uporabljajo tržne priložnosti (European Commission, 2016a).

Pomembno vlogo na trgu igra moč potrošnikov. Med državami obstajajo razlike pri ustvarjanju dodane vrednosti in pri porazdelitvi vzdolž verige. Te razlike so posledica strukture različnih dobavnih verig in razpoložljivosti ekoloških pridelkov na trgu. Iz študije je jasno, da obstajajo strategije in modeli za pravičnejšo porazdelitev dodane vrednosti v ekološki obliki dobavne verige, vendar jih je treba prilagoditi posameznemu trgu. Da bi to lažje nadzirali, bi potrebovali ključne podatke trga (European Commission, 2016a).

Rezultati kažejo, da se ekološke dobavne verige v strukturi ne razlikujejo bistveno od konvencionalnih dobavnih verig v številnih državah. V nasprotju z literaturo, ki predstavlja ekološko oskrbo verige kot alternativo glavnemu sistemu, tržni podatki kažejo, da v mnogih evropskih državah med 40 in 90 % ekološke hrane prodajajo v splošnem v maloprodaji. Zato ni presenečenje, da so tipične dobavne verige, analizirane v okviru te študije, večinoma integrirane v sistem glavne prehranske verige, razen v ekoloških dobavnih verigah v Estoniji in Franciji, Španiji in Italiji (European Commission, 2016a).

4 RAZVOJ KMETIJ V SMERI EKO TURIZMA

Inštitut za trajnostni razvoj Slovenije se je začel aktivno ukvarjati z ekološkim turizmom v letu 1998, ko so prevzeli koordinacijo Evropskega centra za turizem na ekoloških kmetijah (v nadaljevanju ECEAT). Prvi koordinator je bil Goran Šoster. Do leta 1998 v Sloveniji še ni bilo certificiranih eko živil, so pa bile ponujene individualno preverjene kmetije, ki so ustrezale osnovnim merilom ECEAT. V letih 2000 in 2001 je Slovenija sodelovala v mednarodnem projektu Eko Agro Turizem, kjer je raziskala potrebe po usposabljanju za eko turizem na kmetijah. Razvila je zasnovo za izobraževanje o trajnostnem turizmu na ekoloških kmetijah (Inštitut za trajnostni razvoj, 2018).

Zaradi pozitivnih učinkov in razvojnih možnosti, ki jih eko turizem nudi družbenemu, okoljskemu in ekonomskemu razvoju turistično že razvitih, posebej pa nerazvitih področij celotnega sveta, so se Združeni narodi (ZN) in njihova komisija za sonaravni razvoj odločili, da leto 2002 proglasijo za Mednarodno leto eko turizma. Najpomembnejši dogodek obeleževanja Mednarodnega leta eko turizmu je bila Svetovna konferenca o eko turizmu v Quebecu v Kanadi maja 2002. Takrat so oblikovali quebeško deklaracijo o eko turizmu, kot sklop zaključkov in priporočil za načrtovanje in razvoj eko turističnih aktivnosti, s ciljem trajnega, globalnega, sonaravnega in gospodarskega razvoja. Zaključek o trajnostnem razvoju pa je bil nato predstavljen v septembru 2002 v Johannesburgu v Južni Afriki (Rožič, Krek, Božičnik & Drole, 2003).

Odgovorna turistična in gospodarska politika, spodbujanje okolju prijaznega prometa, povečanje ozaveščenosti proizvajalcev turističnih proizvodov in ozaveščenost turistov ter boljše upravljanje z naravnimi viri so ena izmed ključnih področij, ki jih obravnava quebeška deklaracija (Rožič, Krek, Božičnik & Drole, 2003). Leta 2003 je Slovenija dobila v okviru projekta finančno podporo Evropske komisije in organizirala specifično usposabljanje bodočih ekoloških kmetov (Inštitut za trajnostni razvoj, 2018).

4.1 Eko turizem in prosti čas

Mednarodna zveza za eko turizem »The International Ecotourism Society« opredeljuje eko turizem kot potovanja v naravna območja oziroma obliko turizma, ki odgovorno varuje naravo. Obiskovalci se v neokrnjeni naravi ravnaajo odgovorno in vanjo ne posegajo. Prioriteta eko turizma je kvaliteta in ne kvantiteta. Eko turizem krepi gospodarski razvoj lokalnih skupnosti, spoštuje različne kulture in človekove pravice. Pomemben del eko turizma je ohranjanje biološke in kulturne raznovrstnosti skozi zaščito ekosistemov in zagotavljanje ter ohranjanje delovnih mest. Trenutno je eko turizem najpomembnejša gospodarska panoga na Antarktiki, Madagaskarju, Ekvadorju in Kostariki (The International Ecotourism Society, brez datuma).

V eko turizmu je treba spoštovati nekatera osnovna načela (The International Ecotourism Society, brez datuma):

- s svojo dejavnostjo ne sme posegati v naravo in kulturo;
- graditi mora odgovoren odnos do narave in kulture;
- zagotavljati mora finančne koristi za lokalno prebivalstvo;
- zagotavljanje dobrih izkušenj obiskovalcev in gostiteljev;
- povečanje občutljivosti gostiteljev s politično, okoljsko in družbeno klimo države, v kateri se nahaja;
- delovanje turizma z majhnim vplivom na naravo, varčevanje z energijo in vodo.

V Nemčiji so v okviru eko turizma odprli projekt Razvoj celovite povezave kolesarske mreže na celotnem območju Nemčije z oblikovanjem enotnih marketinških orodij kolesarskega turizma. V projekt so vključeni kolesarski klubi, turistično združenje in nemško zvezno ministrstvo za ekonomijo in tehnologijo. Glavni namen projekta je promocija in pospeševanje razvoja kolesarskega turizma skozi oblikovanje kolesarske mreže. Projekt je že uspešno povezal obstoječe kolesarske poti po Nemčiji z nekaterimi preostalimi evropskimi potmi (Rožič, Krek, Božičnik & Drole, 2003).

Eko turizem se kot kultura obnašanja, ravnanja, gospodarjenja, načrtovanja in nadziranja turističnih aktivnosti v številnih naravnih in grajenih okoljih v zadnjih desetletjih hitro širi. Vse bolj pridobiva na pomenu in v povezavi s preživljanjem prostega časa ljudi.

Prosti čas je pomemben za vsakega posameznika, saj smo takrat razbremenjeni vseh naporov, ki jih doživljamo v službi ali šoli. Je čas, ki ga ne doživljamo kot obveznost, ampak si sami organiziramo, kako ga bomo preživeli. Lahko ga preživimo s prijatelji in znanci, kar nam pomaga pri socializaciji. Lahko pa izberemo dejavnosti, kjer bomo aktivni, ali dejavnost, s katero bomo nadgradili svoja znanja in spretnosti. Prosti čas omogoča oblikovanje osebnosti in značaja, prav tako pa kakovostno preživljanje prostega časa pozitivno vpliva na zdravje, telesni in psihični razvoj. Življenje postaja stresno na vsakem koraku. Prosti čas nam pomaga, da se sprostimo in pozabimo na vse težave in tegobe, ki nas spremljajo. V različnih dejavnostih, ki si jih posameznik sam izbere, pa se lahko razvija in osebno raste ter razvija dobre odnose z drugimi ljudmi (Kristančič, 2007, str. 42–72).

Kuhar (2007, str. 453–472) meni, da odrasli zaposleni ljudje prosti čas uporabljajo za lastno regeneracijo, razreševanje konfliktnih situacij ter druženje in vzdrževanje socialnih mrež. To drži tudi za mlade, saj so zaradi različnih pritiskov v šoli vse bolj obremenjeni. Zaradi vse večjih zahtev v službi in šoli je prostega časa ob večerih in vikendih vse manj. Prosti čas je pomemben za mlade, saj v tem času odkrivajo in razvijajo individualna zanimanja, osebno identiteto in se z eksperimentiranjem preizkušajo v različnih socialnih vlogah. Prostočasne dejavnosti pomembno vplivajo na

razvoj mladih, ker imajo več avtonomije kot v drugih dnevniških aktivnostih. Številne empirične študije dokazujejo, da je aktivno preživljanje prostega časa povezano s pozitivnimi razvojnimi rezultati mladih, na primer imajo boljše mentalno zdravje, v šoli boljši učni uspeh in so bolj prilagodljivi.

V današnjem času je v svetu opaziti spremembe na vsakem področju življenja, prav tako je tudi kakovostno izkoriščanje prostega časa postalo skupni problem vseh razvitih in razvijajočih se držav. Problematika prostega časa je posledica različnih družbenih procesov, ki se hitro razvijajo. Tu se prepletajo socialni, ekonomski, politični, kulturni in etični dejavniki. Vsak posameznik, družina ali družba bi morali poskrbeti za ustvarjanje pogojev ter napredek v preživljanju kakovostnega prostega časa. V današnjem času vse bolj pomembno vlogo igrajo starši, saj se v družini uveljavljajo osnovne oblike vedenja in dela ter tudi vrednotenje dejavnosti v prostem času.

Kuhar (2007, str. 453–472) opozarja, da v zvezi s preživljanjem prostega časa mladih prihaja do »pasti«. Izpostavlja medijsko usmerjenost in potrošniško oblikovane pasivne, nekreativne prostočasne vzorce, katere poimenuje komercializirane vsebine. V te vsebine sodijo prostočasne aktivnosti, kot so neselektivno gledanje televizije, igranje igrice, uporaba mobilnih telefonov, nakupovanje, branje lahkega čtiva in ostale dejavnosti, v katere smo pasivno vključeni. Prekomerno spremljanje televizijskih programov in poslušanje popularne glasbe pomaga zgolj pozabiti na vsakodnevne napetosti in težave, ne prinaša pa dolgoročnega zadovoljstva. Določena količina pasivno preživetega prostega časa ni problematična sama po sebi, saj vsak potrebuje nekaj časa za popolno sprostitev. Problem pa nastane, ko se nam ti vzorci spremenijo v navado. Ne samo, da s takim načinom preživljanja prostega časa ne razvijamo svojih kreativnih potencialov, ampak vplivamo tudi na samo kakovost življenja, na odnos do dela, družine in življenja na sploh.

4.2 Opredelitev in pomen prostega časa mladih

Roberts (1988) opredeli prosti čas kot aktivnost, ki naj bi bila v neposredni povezavi z ekonomsko vlogo. Je pozitivna izkušnja, ki jo doživljamo po končanem delu, ki so nam ga določili drugi.

Dumazedier (1967) pravi, da je prosti čas sestavljen iz številnih dejavnosti, prek katerih lahko posameznik izrazi svojo lastno voljo po počitku, zabavi, izboljšavi svojih sposobnosti, izpolnjevanju znanja in povečanju sodelovanja v družbenem življenju. Prosti čas ima vsak posameznik, ko opravi svoje družinske, socialne in poklicne obveznosti. Prosti čas igra pomembno vlogo in opravlja tri najpomembnejše funkcije:

- pomaga pri utrujenosti in napetosti v vsakdanjem življenju;
- ustvarja pogoje, ki naj bi uspešno preklicali vsakdanjo rutino in monotonijo;
- pomaga pri razvoju osebnosti in njegove zavesti vsakega posameznika.

Kristančič (2007, str. 42–72) definira prosti čas kot »področje, kjer lahko posameznik zadovolji svoje potrebe, interese, kjer lahko živi v skladu s svojo individualnostjo, kjer razvija in uveljavlja samosvojo originalno in edinstveno osebnost«.

Kuhar (2007, str. 453–372) meni, da »definiranje prostega časa sploh ni enostavno opravilo, saj ne gre le za skupek aktivnosti ali razporeditev časa, ampak ga vsakdo definira glede na lastno percepcijo šolskih in službenih zahtev, vsakodnevnih obveznosti, odgovornosti v družini, plačanega dela. Še najpogosteje se ga definira kot nedelovni čas, čas zase, za predah, zabavo, umiritev in počitek; čas, ko lahko počneš, kar želiš, po lastni izbiri oz. ko se ukvarjaš z aktivnostmi, ki nudijo raznolikost, razvedrilo, sprostitvev, socialno in osebno izpolnitev. V modernih družbah se prosti čas na račun skrajševanja delovnikov in podaljševanja življenjske dobe vse bolj podaljšuje«. Prosti čas velja za čas, ko mladi odkrivajo svoja individualna zanimanja in se preizkušajo v različnih socialnih vlogah. Pomembno prispeva k samostojnemu življenju in k socialno-kulturnemu osamosvajanju mladih. Kuhar (2007, str. 453–372) trdi, da ostaja med mladinsko subkulturo in časom, ki ga preživljajo po svoje, tesna povezava.

Mladi imajo v prostem času več avtonomije kot v drugih dnevni aktivnostih, kar pomembno vpliva na njihov osebni razvoj. Povezan je s pozitivnimi razvojnimi rezultati, kot so boljši šolski uspeh, prilagodljivost in boljše mentalno zdravje. (Gilbert, & Smith, 2015).

Lešnik (1982, str. 5) opredeli prosti čas kot tisti čas v dnevu, ko posameznik dela nekaj, kar ga ne obvezuje. Posameznik lahko prostovoljno odloča, kaj bo počel, in s tem uveljavlja svojo osebnost. Posameznik v prostem času najde svojo srečo in svobodo. Pravi: »Na njem so našle svoj prostor najrazličnejše dejavnosti, ki jih ustrezno usposobljen človek, manjši ali starejši, razvija v konkretnih okoliščinah zato, da dopolnjuje in nadaljuje delo, preizkusi svoje sposobnosti in bolje zadosti svojim osebnim interesom in socialnim potrebam.«

V Sloveniji si številne organizacije in starši prizadevajo, da otrokom omogočajo kakovostno preživljanje prostega časa, predvsem v času šolskih počitnic. Zato so v ta namen skupaj stopili Podjetje Mars, d. o. o., Zveza prijateljev mladine Slovenije, Društvo Ambasadorji nasmeha in Društvo Tačke pomagačke, ki so organizirali družbeno odgovorno akcijo za kakovostno preživljanje počitnic otrok v družbi terapevtskih živali. Tako je podjetje Mars, d. o. o., od prodaje vsakega izdelka blagovne znake Whiskas in Pedigree prispevalo deset centov za izvedbo te akcije, zveze in društva pa so poskrbeli za preostalo organizacijo počitnic (Kosmato prijateljstvo, 2014).

Aktivnosti in bližina malih živali na otroke vplivajo zelo dobro, saj se otroci lažje spopadajo z občutki tesnobe, izboljšata se jim zdravstveno stanje in dobro počutje, dosegajo večje uspehe v šoli in se lažje spoprijateljijo z drugimi otroki. Velikokrat živali služijo kot posredniki navezovanja stikov z drugimi ljudmi, z njimi pa se lahko

tudi pogovarjajo in jim zaupajo svoje težave. V Društvu Tačke pomagačke spoznavajo, da so terapije s pomočjo psov zelo pozitivne. Psi naredijo izjemno dober vtis na otroke, kar se odraža v povečani motivaciji, sproščenosti in samozavesti otrok. Pes je lahko največji prijatelj, ki ne obsoja in kritizira, ampak s svojim toplim pogledom pri otrocih vzbuja zaupanje in predanost (Kosmato prijateljstvo, 2014).

4.3 Problematika in študije o preživljanju prostega časa mladih

Otroci se več zadržujejo v zaprtih prostorih, manj je socializacije na prostem. Otroci vse manj poznajo igro v naravi, saj jih je zasvojila računalniška tehnologija. Računalnik, televizija in telefonija jih spremljajo že od samega rojstva. V neki meri so za to krivi njihovi starši, saj otroke posedejo pred televizijo, da lahko opravijo gospodinjsko delo. Otrok se lahko skozi igro navadi na prilagajanje v naravi, spozna živalski in rastlinski svet ter pridobiva na vsesplošni razgledanosti. Vse več otrok ne ve, kako se pridela zelenjavo, meso, od kje pride mleko ali kaj je razlika med sejati ali saditi. Na to temo je nastalo že veliko raziskav in študij, nekatere pa so predstavljene v nadaljevanju.

4.3.1 Preživljanje prostega časa v naravi

Na temo preživljanje prostega časa v naravi so naredili razne raziskave po celem svetu. Na Japonskem so tako naredili raziskavo o praksi Shinrin-yoku, kjer so proučevali bivanje v gozdu in izpostavljenost naravi v razmerju s stresom človeka. Ugotovili so, da je človek, ki več časa prebije v gozdu, manj izpostavljen stresu, narava vzbuja v človeku pozitivna čustva in zanj predstavlja sprostitev. Tudi na Škotskem so opravili večjo študijo in prišli do ugotovitve, da imajo ljudje, ki živijo v bolj zelenem okolju, na podeželju, v bližini gozda, parkov, manj stresno življenje kot ljudje iz mestnega okolja. V tej študiji so naredili tudi primerjavo med moškimi in ženskami in ugotovili, da so ženske bolj pod stresom kot moški. Preživljanje prostega časa v gozdu izboljšuje imunski sistem, saj naj bi drevesa sproščala posebne organske spojine, ki pozitivno vplivajo na naš imunski sistem. Na Japonskem so primerjali celice zdravih moških, ki so naredili 2,5 kilometra na dan po gozdu, in moških, ki so enako število kilometrov naredili po mestu. Raziskava je potekala tri dni. Ugotovili so, da so se moškim, ki so hodili po gozdu, limfociti znatno povečali, pri mestnih pa ni bilo sprememb. Hoja po naravi izboljša razpoloženje v primerjavi s hojo po mestu. Do tega zaključka so prišli z raziskavo, ki so jo naredili na Stanfordu. V raziskavo je bilo vključenih 38 zdravih udeležencev (Gibert & Smith, 2015).

V Avstraliji so opravili študijo debelosti otrok od 6. do 13. leta in ugotovili obratno razmerje med indeksom telesne mase in dostopom do narave. Druga študija na to temo je bila narejena v New Yorku, kjer so naredili raziskavo na otrocih iz družin z nizkim dohodkom. 12 % otrok, ki so živeli v območju z večjo gostoto dreves, je imelo manjšo telesno maso. Ugotovili so, da na končno telesno maso ne vpliva lokacija, kjer otrok

živi, ampak telesna aktivnost in preživljanje prostega časa v naravi. V Münchnu so naredili raziskavo in ugotovili, da bližina narave pozitivno vpliva na otrokovo pozornost, vedenje in vrednote (Gibert & Smith, 2015).

4.3.2 Preživljanje prostega časa na internetu

EU financira projekt EU kids online, ki krepi znanje in ozavešča mlade ter starše o uporabi interneta. Ozavešča o vseh tveganjih interneta in daje napotke za varno uporabo. V ta projekt je vključenih 25 evropskih držav, med njimi je tudi Slovenija (EU kids online, 2014).

V Veliki Britaniji so naredili raziskavo, kako internet vpliva na otroke od 9. do 16. leta ter kakšna varnost in tveganja so prisotni na internetu. V raziskavo so bili vključeni tudi starši, sorodniki, učitelji, prijatelji in njihovi nasveti, pobude o uporabi interneta. Prišli so do zaključka, da v Veliki Britaniji vse več mladih posega po digitalnih napravah in da 67 % mladih od 9. do 10. leta ve več o internetu kot njihovi starši. Mladi nimajo dovolj izkušenj z uporabo spleta, zato bi morali biti starši, učitelji in drugi njihovi svetovalci pri uporabi spleta. V primerjavi z drugimi evropskimi državami ima Velika Britanija majhno stopnjo spletnega tveganja, saj si prizadevajo in spodbujajo k varni uporabi spleta. Mladi vse manj na svojih profilih objavljajo svojo telefonsko številko, elektronski naslov in naslov. Starši so vse bolj seznanjeni z različnimi spletnimi incidenti, zato znajo svojemu otroku pomagati. Mladih, ki so doživeli vsaj eno vrsto tveganja na spletu, je 16 % starih 9–10 let, 27 % je starih 11–12 let in še narašča, 53 % je starih 13–14 let in 56 % 15–16 let (Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson, 2010, str. 1–60).

Danes imajo otroci neomejen dostop do interneta, kar pa lahko ključno vpliva na njihovo življenje in razvoj. V anketi so raziskali 387 udeležencev, starih 9–16 let, ter merili zaupanje, komunikacijo in odtujitev. Rezultati so pokazali, da 80 % otrok zaupa svojim staršem, nasveti staršev pa zmanjšujejo razna tveganja na spletu. Malezijski otroci poznajo dejstva, zato so pripravljeni svoje starše vključiti v njihove spletne dejavnosti (Yusufa, Osmana, Hassana, & Teimourya, 2014, str. 81–86).

5 RAZVOJ NOVEGA POSLOVNEGA MODELA IN EKO STRATEGIJE KMETIJE BOGATAJ

5.1 Metodologija raziskovanja

Za razvoj novega poslovnega modela in strategije je potrebno več analiz. Najprej sem naredila analizo širšega okolja in ugotovila ključne priložnosti in nevarnosti za kmetijo Bogataj. Pri analizi ožjega okolja sem analizirala turizem v Poljanski dolini, eko kmetije in kmetijstvo v Gorenji vasi. V nadaljevanju je v okviru strateških analiz izvedeno več

intervjujev. Za razumevanje stanja kmetije in razvojne zmogljivosti za eko kmetovanje kmetije Bogataj je izveden intervju z gospodarjem Antonom Bogatajem. Možnost ekološkega kmetovanja v Poljanski dolini pa potrjujejo intervjuji z okoliškimi prebivalci. Naredila sem intervju z dvema domačinoma. Da bi ugotovila, ali so se šole pripravljene povezati z eko kmetijo, sem naredila intervju na štirih izbranih šolah.

Vprašani, ali se starši zavedajo, da njihovi otroci premalo prostega časa preživijo v naravi, in na kakšen način bi lahko dosegli, da preživijo v naravi več časa, sta pojasnjeni s kratko anketo za starše. Na štirih izbranih šolah, s katerimi sem naredila intervju, sem poslala anketo naključno desetim staršem, nanjo pa je odgovorilo 4–6 staršev.

Za analizo širšega in ožjega okolja ter za analizami intervjujev in anket povzamem glavne ugotovitve, katere zapišem v tabeli. Tabela prikazuje SWOT–analizo, katera zajema vse prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti za kmetijo Bogataj.

Razvijanje nove strategije je izpeljano po metodi Balanced Scorecard 3. generacije (2GC, Velika Britanija), v okviru katere je z lastnikom kmetije po fazah preverjena logičnost predlogov. Na začetku sem podala kratko poslanstvo in vizijo, v nadaljevanju pa izdelala logični model, ki ga prikažem s shemo vzročno posledičnih povezav. Po podanih predlogih so zapisani še ključni izzivi in uresničevanje strategije, ki sem jo analizirala skozi pregled kazalcev za kontrolo in kazalcev strateškega cilja.

5.2 Predstavitev kmetije Bogataj

Kmetija Bogataj se nahaja v Poljanski dolini, katere levi in desni breg deli reka Sora. Kmetija Bogataj sodi v Krajevno skupnost Gorenja vas in leži visoko na levem bregu reke Sore, pod kranjskim Brdom. Pod do nje se vleče čez Gladkov most in nato po strmi poti navzgor do domačije. Nekoč je bila cesta ozka in vijugasta, danes pa je asfaltirana in razširjena. Po domače pravijo na kmetiji Pr' Bogataj v kranjskem Brdu, domačija pa se nahaja na Fužinah 18. Nad domačijo je veliko gozda, pod njo pa so velika polja in travniki (Bogataj, 2014, str. 126–145).

5.2.1 Zgodovina kmetije Bogataj

Po pripovedovanju starejših domačinov in po knjigah obstoj kmetije sega v leto 1718 (Bogataj, 2014, str. 126–145). Prvi gospodar na kmetiji Bogataj je bil Blaž Wogathay (1718–1786), njegova žena je bila Uršula Wogathay (1721–1801), s katero sta imela tri otroke. Trije rodovi Wogathay so vodili kmetijo uspešno, dokler ni leta 1818 Primož Wogathay (1782–1818) umrl zaradi pljučne vodenice. Njegova žena se je po njegovi smrti omožila z Ignacem Oblakom (1797–1876) s Trebije, ta pa je prevzel vajeti naprej. Skozi obdobje 1836–1946 so se zamenjali še trije rodovi, vmes jih je presenetila tudi vojna. Takrat so preživeli veliko hudega, saj je Bogatajeva generacija nosila težko

breme takratnih časov. Fantje so odšli v partizane, kar ni ostalo skrito okupatorjem. Oktobra leta 1943 so jim požgali hišo in gospodarska poslopja. Uničeni so bili vsi družinski dokumenti. Ko so se po vojni vrnil, je bilo vse uničeno, prazno in zapuščeno. Živeli so v sosednji Kolenčevi hiši, dokler niso postavili zasilnega bivališča, imenovanega v Bajti. Anton Bogataj (1922–1995) je kot mlad gospodar prevzel gospodarstvo v povojnem razsulu in skupaj z ženo Tilko (1926) iz Paradiža pričel novogradnjo doma brez dolgov in skrbno obdelovati posestva. Rodilo se jima je šest otrok, predzadnji sin Anton Bogataj (1953) pa še danes uspešno vodi domačijo. Leta 1976 se je oženil s Silvo Šifrar (1956) s Sovodnja in imata štiri otroke, najmlajši Nejc Bogataj (1997) pa naj bi kmalu prevzel kmetijo v svoje roke (Bogataj, 2014, str. 126–145).

5.2.2 Opis dejavnosti kmetije Bogataj

Anton Bogataj je že dobro moderniziral domačijo in se prilagodil sedanjemu načinu gospodarjenja. Postavil je novo hišo in moderniziral hlev za živino. Dela na polju in v gozdu opravlja z najsodobnejšo mehanizacijo in vso tehnično pomočjo. »Manj je fizičnega dela, a je bolj zahtevno. Potrebno je več znanja za novo tehnologijo, več pa je udobja in prostega časa, saj so dela hitreje opravljena,« pravi gospodar Anton Bogataj.

Že od nekdaj se na kmetiji ukvarjajo z živinorejo in sečnjo gozda, kar tudi Anton izpostavi kot glavno dejavnost. Anton Bogataj je svojo kariero pričel na žagi v Sovodnju, nato se je zaposlil kot mesar v Škofji Loki, do svojega penziona pa kar nekaj let delal kot prevoznik živih živali v Kmetijski zadrugi M Sora, z. o. o. S prevozom živih živali je nadaljeval tudi kasneje, danes pa pove, da je v delu z živalmi užival in da naj mlajši nadaljujejo s tem zahtevnim delom. Njegova žena pa je vse do penziona delala kot prodajalka v različnih trgovinah. Skozi vsa leta sta peljala samooskrbno kmetijstvo za družinske potrebe, saj si ob redni službi nista morala privoščiti, da bi se preoblikovala v tržno kmetijstvo. Omejevala sta ju predvsem čas in denar.

Na kmetiji imajo trenutno 16 bikov pitancev, dve kravi in dva telička. Goveje meso imajo za domače potrebe, nekaj pa ga prodajo tudi v Kmetijsko gospodarsko zadrugo M Sora, z. o. o., od katere so v letošnjem letu pridobili certifikat za sveže kakovostno goveje meso. Na kmetiji imajo še veliko drugih živali. Trenutno imajo dva prašiča, deset zajcev, enega petelina in devet kokoši, 20 prepelic, enega psa, tri mačke in dve raci. Iz svinjine radi naredijo domače klobase, salame in druge izdelke, katere sami okadijo v dimu in posušijo. Na jedilniku imajo vedno domače meso, pa naj bo to goveje, svinjsko, zajčje ali divjačinsko. Pridelajo skoraj vso domačo zelenjavo, le sira in ostalih mlečnih izdelkov se še niso lotili. Včasih so imeli kravje mleko, ki so ga odvažali v kmetijsko zadrugo v Žireh.

Kmetija Bogataj ima devet hektarjev obdelovalnih površin, kamor sodijo njive in travniki, 2,5 hektarja pašnikov in 20 hektarjev gozda. Letno iz gozda pospravijo

povprečno 100 kubičnih metrov lesa, ves les gre za prodajo. V njihovem gozdu prevladujeta smreka in bukev. V zadnjih letih so iz gozda posekali največ smreke, saj je smreko uničeval lubadar.

Slika 7 prikazuje tloris kmetije Bogataj.

Slika 7: Tloris kmetije Bogataj

Vir: Kmetija Bogataj, (2018).

Gospodar je velik ljubitelj konjev, pred leti jih je imel kar pet, vendar mu sedaj leta in čas ne dopuščajo, da bi se jim posvetil. Upa, da se bo v prihodnosti njegov sin odločil za nakup novih konjev. Na pašnikih so pred leti prevladovale koze in ovce, sedaj pa imajo okoli 20 damjakov. Damjaki so predstavniki družine jelenov, ki zrastejo do višine 90 cm. Imajo belo lisast kožuh, kar je pri njih posebnost. Za vzrejo le-teh so jih prepričali njihov prijatelj, veselje do živali in možnost pašnika na meji med gozdom in travniki. Damjake se da udomačiti, najlažje pa jih je prepričati s kosom suhega kruha. Z mesom damjakov ne trgujejo, ampak jih imajo izključno za domače potrebe. Številčenje divjadi ni potrebno, imajo pa enkrat letno pregled veterinarja, da živali niso prepuščene same sebi in brez hrane.

5.2.3 Uspešnost poslovanja kmetije Bogataj in razvojni izzivi

Kmetiji Bogataj gre trenutno dobro, saj s kmetijo trenutno ni izgube. »Izgube ni, saj si stroške, ki nastanejo, pokrijemo s sečnjo lesa, ki ga prodamo,« pravi Tone. Edini problem, ki lahko poslabša stanje, je zdravje. Želi si, da bi mu še dolgo služilo, da bo lahko kmetoval in gozdaril. Z ženo Silvo sta že nekaj let v zasluženem penzionu, za katerega dobivata minimalno izplačilo pokojnine. Da si lahko privoščita kakšen oddih ali večji nakup, si to prislužita z delom na kmetiji. O širitvi kmetije Anton Bogataj ne

razmišlja, saj v bližini ni zemljišč za odkup. V prihodnosti si želi, da bi se kmetija ohranila in preoblikovala v eko kmetijo. Njegov največji izziv je predaja kmetije 21-letnemu sinu Nejcu, za katerega upa, da bo z veseljem prevzel vlogo gospodarja, on pa mu bo pomagal pri vseh opravilih. Le z njegovo voljo bo lahko kmetija naprej cvetela in se razvijala. Želi si tudi mlade gospodinje, ki bo šla po poteh njegove žene, saj je dobra gospodinja pri vseh hišnih opravilih in delu na kmetiji. V prihodnosti si želi staro lopo pod hišo preurediti za živino, da bi lahko imel prosto rejo, s tem pa manj dela v hlevu v poletnem času.

5.3 Analiza širšega in ožjega okolja

5.3.1 Analiza širšega okolja

Pri vsakem preoblikovanju podjetja je potreben poglobljen analizni pristop, prav tako tudi pri preoblikovanju kmetije. Značilno je, da vsako podjetje deluje v nekem družbenem in naravnem okolju, ki ga običajno razdelimo na pet podokolij. Spremembe v teh okoljih imajo lahko neposreden ali posreden vpliv na delovanje podjetja (Pučko, 2003). Analiza širšega okolja daje poudarek na silah, ki se pojavljajo v družbi in vplivajo na panogo in podjetja v njej. Te sile ne vplivajo neposredno na kratkoročne aktivnosti podjetja, velikokrat pa vplivajo na njegove dolgoročne odločitve. Analiza je za razvoj novega poslovnega modela in strategije pomembna, saj z njo identificiramo zunanje strateške dejavnike, kot so priložnosti in nevarnosti (Čater, 2012). Pri analizi širšega okolja bom analizirala demografsko, gospodarsko, kulturno, politično-pravno in tehnološko okolje.

5.3.1.1 Demografsko okolje

Demografsko okolje je prva silnica v makrookolju, ki jo morajo tržniki obvezno spremljati, saj predstavlja prebivalstvo, ki sestavlja trge. Tržniki običajno podrobneje proučujejo velikost in stopnjo rasti prebivalstva v državi, starostno porazdelitev, vzorec gospodinjstev, poseljenost na posameznih območjih in drugo.

Prebivalci Slovenije smo bili v letu 2016 povprečno stari 43 let, natanko pred 50 leti pa 33 let. Od leta 1996 pa do osamosvojitve leta 1991 se je število prebivalcev povečalo za 350.000, kar znaša 70 % naravnega celotnega prirasta. Po osamosvojitvi se je število prebivalcev povečalo za 107.000, 80 % celotnega prirasta je bil selitveni prirast (SURS, 2017).

V nadaljevanju so v tabeli 3 prikazani prebivalstveni kazalniki za Slovenijo v letih 1966 in 2016.

Tabela 3: Prebivalstveni kazalniki za Slovenijo v letih 1966 in 2016

Postavka	1966	2016
Prebivalstvo, 1. 7.	1.669.606	2.064.241
Celotna stopnja rodnosti	2,5	1,6
Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka	23,9	29,4
Rojeni zunaj zakonske zveze (%)	8,7	58,6
Povprečna starost umrlih (leta)	62,0	77,3
Umrli dojenčki na 1.000 živorojenih	26,0	2,0
Povprečna starost ženina ob sklenitvi zakonske zveze	28,2	35,3
Povprečna starost neveste ob sklenitvi zakonske zveze	24,7	32,6

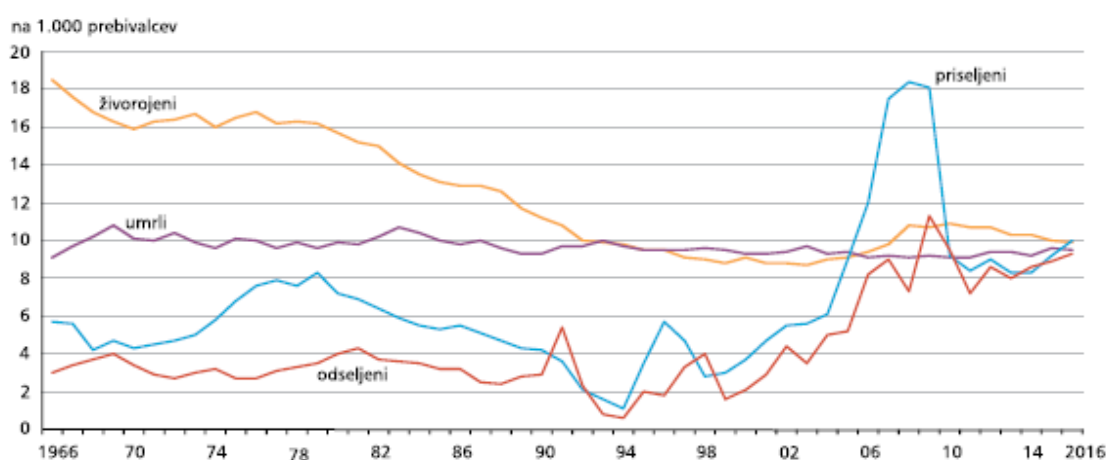
Vir: SURS (brez datuma).

Iz tabele 3 lahko razberemo, da se je prebivalstvo povečalo, stopnja rodnosti pa se je od leta 1966 in vse do 2016 zmanjšala za 9 %. Povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka je bila približno 24 let, danes pa ženske rojevajo kasneje, in sicer imajo prvega otroka pri 30 letih. Odstotek otrok, ki so rojeni zunaj zakonske zveze, se je krepko povečal in je v letu 2016 znašal 58,6 %. Iz tabele 3 lahko razberemo še povprečno starost umrlih, ki se je povečala na približno 15 let, umrlih dojenčkov na 1000 živorojenih pa se je zmanjšalo za 2 % (SURS, brez datuma).

Prebivalstveni kazalniki so pomembni pri vsaki analizi širšega okolja, saj tako lažje ocenimo, kdo bodo naši potencialni kupci, ali bo to mlado ali starejše prebivalstvo. Iz analize lahko ugotovim, da bodo ekološki kmečki turizem obiskovali starši z otroki med 30. in 40. letom. Zaradi vse več odseljavanja v tujino pa lahko pričakujemo manjšo zasedenost naših kapacitet z mladim prebivalstvom.

Za lažje razumevanje slika 8 prikazuje naravno in selitveno gibanje prebivalstva v Sloveniji v obdobju 1966–2016.

Slika 8: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva v obdobju 1966–2016

Vir: SURS (2017).

Celotni selitveni prirast je v Sloveniji v zadnjih letih nizek, in sicer predvsem zaradi velikega števila odseljenih slovenskih državljanov, selitveni prirast tujcev pa ostaja enak. V obdobju 2012–2015 se je v tujino odselilo približno osem tisoč državljanov Slovenije, priselilo pa se je okoli 2.500 tujcev. Imamo negativni selitveni prirast. Skoraj polovica državljanov se je izselila v Avstrijo in Nemčijo, izven Evrope pa se jih je izselila desetina. 70 % tujcev, ki se preselijo v Slovenijo, je iz nekdanje Jugoslavije. Ti prihajajo v Slovenijo zaradi boljših zaposlitev (UMAR, 2018).

Površina Slovenije meri 20.273 km² in se po površini med vsemi 257 državami sveta uvršča na 155. mesto. Po statističnih podatkih se je v zadnjih desetih letih v Sloveniji število naselij povečalo za 13, število ulic za 348 in število hišnih številka za 32.798. V letu 2016 je bilo v Sloveniji 59 naselij brez prebivalcev, kar tretjina vseh je bila v občini Kočevje (SURSTAT, 2017).

Slovenija je srednjeevropska država in leži na stičišču štirih velikih evropskih reliefnih enot Alp, Dinarskega gorstva, sredozemskega sveta in Panonske nižine. Ima osem geografskih pokrajin, ki so utemeljene in splošno uveljavljene: Primorska, Notranjska, Gorenjska, Dolenjska, Bela krajina, Koroška, Štajerska in Prekmurje. Slovenija je dežela voda, saj skoraj štirikrat presega evropsko povprečje. Več kot polovica površine je prekrita z gozdom, pred nami sta le Finska in Švedska. Slovenija ima 11 % zavarovanega ozemlja, največji del zajema Triglavski narodni park s 83.807 hektarji. V seznam svetovne dediščine imamo vpisane Škocjanske jame, ki se ponašajo z največjim podzemskim kanjonom na svetu, Ljubljansko barje in rudnik živega srebra v Idriji (Vlada Republike Slovenije, 2018).

V Sloveniji imamo ugodne pogoje za kmetijstvo in turizem, saj več kot polovico Slovenije predstavljajo gozd in kmetijske površine. Imamo veliko turističnih destinacij in smo uvrščeni na seznam svetovne dediščine. Iz tega lahko sklepam, da so v Sloveniji zelo dobri pogoji za razvoj eko kmečkega turizma.

5.3.1.2 Gospodarsko okolje

Ekonomski dejavniki vplivajo na finančno poslovanje podjetja, saj glede na nakupno moč prebivalstva in razmere na trgu podjetje določa svojo lastno ceno. Tako je treba v sklopu gospodarskega okolja analizirati stopnjo brezposelnosti v Sloveniji in delovno sposobnost prebivalstva, bruto domači proizvod in minimalno plačo.

Leta 2016 je bilo v Sloveniji 915.000 delovno aktivnih, med njimi je bilo največ 57 % predstavnikov srednje generacije. 53 % mladih med 15. in 29. letom je imelo službo za določen čas, 62 % starih 30–49 let pa je imelo službo za nedoločen čas. Brezposelnih oseb je bilo skupaj 108.000, kar je za 8 % manj kot v letu 2015. V letu 2016 je bilo približno isto število brezposelnih žensk in moških. Stopnja brezposelnosti žensk je

znašala 8,6 %, med moškimi pa 7,5 %. Iz tabele 4 lahko razberemo, da je bil največji odstotek brezposelnih starih 15–29 let (SURs, 2017).

Tabela 4: Delovno sposobno prebivalstvo 2016

Starost prebivalstva	Skupaj	15–29 let	30–49 let	50 ali več let
1000 prebivalcev				
Delovno aktivni	915	148	520	247
Zaposleni	785	137	452	197
Za nedoločen čas	650	66	401	183
Za določen čas	135	71	51	13
Samozaposleni	108	6	63	38
Brezposelni	80	26	38	16
Neaktivni	763	152	43	568
%				
Stopnja brezposelnosti	8	14,7	6,8	6,1
Stopnja delovne aktivnosti	52,1	45,6	86,6	29,7

Vir: SURs (2017).

Pri iskanju novega kadra za pomoč na eko kmečkem turizmu verjetno ne bo težav, saj je odstotek brezposelnih oseb še vedno velik. Edini problem, ki lahko nastane pri zaposlovanju kadra, je, da ne bodo delovali v skladu s pogoji eko kmetije.

Bruto domači proizvod Slovenije je leta 2016 znašal 40.418 milijonov EUR in 19.576 EUR na prebivalca. Letna stopnja se je v primerjavi z letom 2015 povečala za 0,8 odstotne točke. Slovenska gospodinjstva so v povprečju privarčevala 12,8 %, investirala pa 5,4 % razpoložljivega dohodka. Največji delež dohodka so gospodinjstva porabila za stanovanje, prevoz ter hrano in brezalkoholno pijačo (SURs, 2017).

Bruto domači proizvod se povečuje, kar prinaša več razpoložljivega dohodka gospodinjstev in s tem večjo potrošnjo in poseganje po luksuznih dobrinah.

Kljub stagnaciji minimalne plače v zadnjih dveh letih ostaja razmerje do povprečne plače visoko. Zaradi spremembe zakonodaje je to razmerje višje kot pred finančno krizo in celo najvišje v EU. Na višino razmerja vpliva relativno nizka povprečna plača, ki je odraz nizke dodane vrednosti gospodarstva. Število prejemnikov minimalne plače se je v zadnjih letih precej zmanjšalo, kljub temu pa je 1,8-krat večje kot pred začetkom uveljavitve zakona o minimalni plači (UMAR, 2018).

Da je povprečna plača visoka, pomeni, da imajo gospodinjstva več dohodka, zato večkrat povprašujejo po luksuznih dobrinah, kot so novi avtomobili, počitnice v tujini in doma, to pa bi lahko pozitivno vplivalo na obisk eko kmečkega turizma.

5.3.1.3 *Kulturno okolje*

Psihološki, kulturni in socialni faktorji močno vplivajo na vedenje potencialnih kupcev, prav tako pa vplivajo tudi na velikost celotnega trga podjetja. V sklopu tega okolja so predstavljeni individualna potrošnja prebivalcev Slovenije, zdravo življenje in stopnja tveganja revščine v Sloveniji.

Individualna potrošnja, ki je merilo življenjskega standarda prebivalstva, se po zmanjšanju v obdobju 2008–2013 v zadnjih letih ponovno povečuje. Po hitri rasti pred krizo se je njena rast med krizo hitro upočasnila, nato pa je z njo upadla tudi potrošnja. Po letu 2014 se je razpoložljivi dohodek povečal, z njo pa tudi potrošnja. Rast razpoložljivega dohodka na začetku krize je pomembno prispevala k ohranjanju ravni individualne potrošnje, ki je v letu 2011 znašala 79,9 % povprečja EU. Dve leti kasneje se je zaradi dolgotrajne krize še povečala za povprečjem EU. Zaostanek je Slovenija zabeležila tudi v letih 2014 in 2015, ko ga je dodatno še povečala (UMAR, 2018).

Ker se je povečala minimalna plača, se je s tem povečala tudi individualna potrošnja gospodinjstev. Pred krizo na kmetiji Bogataj ne bi imeli ugodnih pogojev za razvoj eko kmečkega turizma, od leta 2014 pa se gospodarska rast pozitivno dviga, zato ima kmetija dobre pogoje za uspešen razvoj.

Prebivalci Slovenije lahko pričakujejo nekaj manj kot 59 let zdravega življenja, kar je pod povprečjem EU. V zadnjih letih se zaostanek zmanjšuje, prav tako pa se zmanjšuje po pričakovanih letih zdravega življenja pri starosti 65 let. Leta 2014 je povprečje moških in žensk v EU dosegalo 61,6 leta, v Sloveniji pa 58,7 leta. Gre za kazalnik, ki izhaja iz subjektivnega dožemanja oviranosti pri opravljanju vsakodnevnih opravil in kaže, koliko let lahko preživimo brez potrebe po pomoči druge osebe. Podaljševanje zdravih let bi v prihodnosti pomembno prispevalo k zmanjšanju rasti izdatkov za zdravstvo in s tem dolgoročno vzdržnemu financiranju zdravstva ter dolgotrajne oskrbe. V Sloveniji preživimo zdravi 72,4 % življenja, v EU pa 76,3 %. V EU lahko oseba, stara 65 let, pričakuje še 8,6 leta zdravega življenja, v Sloveniji pa nekje 8,2 leta. Ugodno gibanje kazalnika v Sloveniji je verjetno odraz uspešnih preventivnih programov za varovanje zdravja starejših in relativno visoke dostopnosti do zdravstvenih storitev (UMAR, 2018).

Ljudje vse bolj skrbijo za svoje zdravje, tako da preventivno obiskujejo zdravnike, zdravo jejo in se dovolj gibajo. Na eko kmečkem turizmu bi lahko promovirali zdravo življenje in preživljanje prostega časa v naravi tako za otroke kot tudi za starejše. S tem bi lahko pripomogli k povišanju odstotka zdravega življenja.

Stopnja tveganja revščine je v Sloveniji čedalje nižja in je v primerjavi z EU manjša. V času krize se je nekoliko povečala, saj so nanjo vplivali različni dejavniki, kot so večji padec gospodarske aktivnosti in zaposlenosti ter nekateri varčevalni ukrepi. Leta 2015 se je stopnja tveganja ponovno zmanjšala, vendar pa je še vedno večja kot pred krizo. V

obdobju 2007–2015 se je znižala starejšemu prebivalstvu za 2,2 odstotne točke, zvišala pa se je mlademu prebivalstvu za 2,9 odstotne točke. V zadnjih desetih letih je bila stopnja tveganja revščine najvišja za brezposelne. Leta 2015 je znašala 44,8 %. Najbolj ogrožene skupine prebivalstva so predvsem gospodinjstva z eno odraslo osebo. To so samske ženske, katerih je približno 40,4 %, enočlanska gospodinjstva in enostarševska gospodinjstva, ki presegajo 30 %. To je mogoče pripisati dejstvu, da so stroški stanovanja, elektrike, vode in drugi stroški večje breme kot za druga gospodinjstva (UMAR, 2018).

Na eko kmečki turizem bodo prihajali predvsem starejši in družine. Odstotek obiska enostarševskih družin bo nizek, prav tako pa bo nizek tudi obisk mladih, saj mladi z rednimi dohodki raje obiskujejo tuje države.

5.3.1.4 Politično pravno okolje

Na poslovne odločitve in poslovanje podjetij lahko močno vpliva dogajanje v političnem in pravnem okolju. Z zakonodajo država vpliva na poslovanje podjetij. Zakonodaja je eden ključnih dejavnikov pri sprejemanju odločitev podjetij o vložkih v finančne sklade, kapitalskih vlaganjih in drugo (Bregar & Ograjenšek, 2008).

SKP se je oblikovala, da bi ljudem omogočala dobro in cenovno dostopno hrano, kmetovalcem pa dostojen zaslužek. SKP je stopila v veljavo že pred 50 leti in še danes velja. Dandanes ta politika ne obsega več zgolj pridelave hrane, ampak se širi v razvoj podeželja in kmetovalcev. Cilj politike je okrepiti konkurenčnost in trajnost kmetijstva ter podeželskih območij po vsej EU. Nova politika se odziva na gospodarske, okoljske in ozemeljske izzive, s katerimi se danes srečuje cela EU. Kmetijska reforma, ki je stopila v veljavo leta 2014 in bo potekala do leta 2020, je zelena komponenta, ki pomeni, da bo večina neposrednih plačil namenjena kmetijskih praksam, ki ugodno vplivajo na podnebje in okolje. V okviru teh se izvajajo različni ukrepi, največji pomen pa je pripisan ekološkemu kmetovanju (MKGP, 2018).

Veliko podporo iz EU dobivajo mladi kmetje, ki so upravičeni do posebnega dodatka pri neposrednih plačilih kot tudi do posebnih ugodnosti v okviru PRP. Obstaja tudi shema za mlade kmete, ki pomeni poenostavitev postopkov pri oddaji vloge za neposredna plačila (MKGP, 2018).

SKP ohranja največji delež proračuna EU, in sicer 373 milijarde EUR oziroma 37 % proračuna. V primerjavi s finančnim okvirjem za obdobje 2007–2013 se je zmanjšal za 9 %, pri čemer je zmanjšanje največje pri neposrednih plačilih in tržnih ukrepih za 12 %. Neposredna plačila predstavljajo enega pomembnejših ukrepov za uravnavanje ekonomskega položaja kmetijske dejavnosti ob hkratnem usmerjanju pridelave v smeri trajnostnega razvoja kmetijstva. Tržni ukrepi pa so izključno v pristojnosti Evropske komisije, omogočajo uravnavanje notranjega trga s proizvodi, njihov cilj je, da

proizvajalcem zagotavljajo primeren dohodek. Ta izplačila pridejo v poštev, kadar se zaradi izrednih razmer zamaje stabilnost trga in predstavljajo manj kot 10 % proračuna SKP. Slovenija je v okviru SKP za obdobje 2014–2020 namenila 1,7 milijarde EUR, od tega je razdelila približno enak delež na prvi in drugi steber, ki se tesno prepletata (MKGP, 2018).

Dobra polovica sredstev (51 %) je namenjena ukrepu razvoja podeželja, 38 % izdatkom za neposredna plačila, dobrih 11 % pa bodo predstavljali ukrepi SKP ali nacionalnega proračuna. Strategija obsega okvir finančnega ovrednotenja ukrepov po strukturi virov sredstev ter analizo stanja, cilje in ukrepe. Vključuje nabor vseh najpomembnejših ukrepov in aktivnosti, ki odražajo razvojne potrebe slovenskega kmetijstva in živilstva. Cilj, ki si ga strategija zastavlja, je 350.000 hektarjev trajno varovanih kmetijskih zemljišč. Želijo zgraditi 5.000 hektarjev namakalnih sistemov ter izvajati strokovne naloge v kmetijstvu s ciljem, usmerjenim v razvoj in raziskave. Z vidika prehranske samooskrbe je cilj povečati samooskrbo s prašičjim mesom na 70 % in zelenjavo na 50 %. Ciljev, ki so zadani, je še veliko, med njimi so tudi povečanje ekološke pridelave hrane, v shemo izbrane kakovosti vključiti več kot 25 % proizvodov, več kot 1.300 novih zaposlitev na podeželju, 5.000 kmetij prestrukturirati in posodobiti ter ostali cilji (MKGP, 2018).

Eko kmetija Bogataj ima dobre pogoje za razvoj eko kmetije in eko kmečkega turizma, saj bi ob preoblikovanju kmetije dobila vsa potrebna finančna sredstva. Če bi se sin Nejc odločil za prevzem kmetije, bi tako dobili še dodatne ugodnosti v okviru PRP.

5.3.1.5 Tehnološko okolje

Tehnološko okolje je ključno za samo poslovanje podjetij, saj z napredovanjem in spremembami v tehnologiji ter inovacijo poslovnih procesov, proizvodov in storitev dosežemo večjo konkurenčnost. V sodobnem svetu je tehnologija vodilna strateška usmeritev (Bregar & Ograjenšek, 2009, str. 179).

Za vzpostavitev inovativnega gospodarstva so vlaganja v raziskave in tehnološki razvoj eden ključnih dejavnikov za konkurenčno prednost podjetij. Cilj izvajanja ukrepov je povečanje vlaganj podjetij v raziskave in razvoj, spodbujanje vključevanja slovenskega gospodarstva v mednarodne raziskovalne programe, spodbujanje zaposlovanja in usposabljanja mladih raziskovalcev ter izgradnja inovacijske infrastrukture. Spodbujajo predvsem eko inovacije, katere rezultat je viden napredek v smeri trajnostnega razvoja in zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, boljši odziv na okoljske pritiske in doseganje odgovornejše rabe naravnih virov (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, v nadaljevanju MGRT, 2018).

Za zasebno vlaganje v razvoj in raziskave država razpisuje povratna in nepovratna sredstva, ki jih razpisujejo različne institucije, kot so Javna agencija Spirit Slovenija, Slovenski podjetniški sklad in Slovenska izvozna in razvojna banka (MGRT, 2018).

Kmetija Bogataj bi lahko pridobila nepovratna sredstva za spodbujanje eko inovacij, katere rezultat mora biti viden napredek v smeri trajnostnega razvoja in zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, v boljšem odzivu na okoljske pritiske in doseganju odgovornejše rabe naravnih virov, katerega razpisuje MGRT.

MGRT spodbuja tudi razvoj na področju turizma tako, da se ravna po pravilih, ki so opisana v nadaljevanju.

»Razvoj in promocija turizma (MGRT, 2018):

- priprava strateških razvojnih usmeritev na področju turizma in njihovo usklajevanje na nacionalni, lokalno-regionalni in podjetniški ravni ter spremljanje njihovega uresničevanja;
- priprava strateških razvojnih dokumentov s področja turizma in njihovo usklajevanje z vsemi potencialnimi deležniki (javni, zasebni in civilni sektor) ter spremljanje njihovega uresničevanja;
- priprava letnih turističnih politik (z usmeritvami za leto naprej) in na tej podlagi koordiniranje in izvajanje sprejetih ukrepov in aktivnosti na področju spodbujanja razvoja turizma;
- spremljanje in nadzor izvajanja ukrepov in instrumentov razvojne politike na področju turizma in gostinstva;
- usmerjanje in nadzor dejavnosti promocije slovenskega turizma na domačem in tujih trgih, ki jo izvaja Javna agencija Republike Slovenije za trženje in promocijo turizma, Slovenska turistična organizacija, ustanovljena s strani Vlade Republike Slovenije;
- sodelovanje v mednarodnih organizacijah in skupinah s področja turizma;
- priprava predlogov bilateralnih sporazumov na področju turizma in koordinacije njihovega izvajanja;
- oblikovanje, organizacija in koordinacija dela Strokovnega sveta za turizem;
- sodelovanje in medresorsko usklajevanje znotraj ministrstva, z ostalimi ministrstvi in z drugimi partnerji s področja turizma in gostinstva;
- priprava in koordiniranje izvajanja raziskovalnih in razvojnih nalog s področja turizma in gostinstva;
- priprava in koordiniranje izdelave analiz, poročil, informacij in drugih gradiv s področja razvoja in promocije turizma.«

Pri izvajanju aktivnosti razvoja turizma ministrstvo tesno sodeluje z Javno agencijo Republike Slovenije za trženje in promocijo turizma ter s Slovensko turistično organizacijo.

Kmetija Bogataj bi se pri promociji in oglaševanju eko kmečkega turizma povezala z ministrstvom, Javno agencijo Republike Slovenije za trženje in promocijo turizma ter s Slovensko turistično organizacijo. Z njimi bi lahko postali prepoznavni v Sloveniji in svetu.

MKGP je v okviru PRP 2014–2020 obljubilo, da bodo izpeljali okoli 20 javnih razpisov, ki bodo omogočali izboljšanje biotske raznovrstnosti, stanja tal in voda, kmetovanje mladih kmetov, prenos znanja, socialno vključenost ter lokalni razvoj podeželja in konkurenčnost. Na voljo imajo 146 milijonov EUR slovenskega in evropskega denarja. Sredstva so namenjena za pomoč kmetom za modernizacijo in večjo konkurenčnost kmetij. Za vsakega kmetovalca znaša stopnja sofinanciranja med 30 in 50 %. Zaradi nadgradnje Programa razvoja podeželja je več kmetij vključenih v kmetijsko-okoljske ukrepe. Ena od aktivnosti, ki se izvaja v tem sklopu, je tudi pospeševanje mednarodne vpetosti kmetijstva, prehrane in gozdarstva na nemški, ruski, kitajski in črnogorski trg. Povečevanje izvozne aktivnosti slovenskega kmetijstva na evropski trg in v tretje države pomeni rast proizvodnje in dvigovanje stopnje zaposlenosti. Večji delež izvoza pa pomeni izboljšano pogajalsko moč do domačih kupcev (Vlada Republike Slovenije, 2018).

Kmetija Bogataj bi lahko sodelovala na razpisu, saj so sredstva namenjena modernizaciji in večji konkurenčnosti kmetije.

5.3.2 Analiza ožjega okolja

Analiza ožjega okolja zajema tri podpoglavja, in sicer v prvem delu analiziram turizem v škofovškem območju in v Poljanski dolini, v drugem delu je narejena analiza eko kmetij v Sloveniji, na Gorenjskem in eko kmetije v neposredni bližini kmetije Bogataj, tretji del pa zajema kmetijstvo na Gorenjskem.

5.3.2.1 Turizem v Poljanski dolini

Poljanska dolina je dobila ime po starem naselju Poljane, ki je bilo v listinah omenjeno že v 13. stoletju. Poljanska dolina slovi po značilnem, kmečkem, baročnem dvorcu v Poljanah pri Visokem. Tu je rojstni kraj Ivana Tavčarja, ki je zapisal: »In če je v Poljanski dolini pomlad, torej je malo kje lepše.« To lahko trdimo še danes, saj smo lahko priča neokrnjeni naravi, ki nudi nemalo možnosti za rekreacijo v naravi. Na zahodnem robu naselja, v Logu, se nahaja priljubljeno sprehajalno, rekreacijsko območje, ki ga prečka kolesarska pot, ki vodi vse do naselja Hotavlje, ki je znano po obdelavi marmorja, veliki turistični ponudbi namestitev in gostinskih storitev ter raznolikih prireditvah. V dolini so označene številne kolesarske in pohodne poti. Med najbolj obiskanimi je prav gotovo hrib Blegoš, kamor vodi več označenih poti z različnih smeri. Čudovit razgled nam ponujajo tudi hribi Slajka, Ermanovec in Žirovski

vrh, kjer v pristnem okolju še vedno ohranjajo različne običaje. Zelo obiskan je kraj Stari vrh, ki se ponaša z odličnimi smučarskimi progami, saj imajo dober in dolg teren. Območje pod Starim vrhom je znano po številnih turističnih kmetijah, ki ponujajo domačo hrano. Pri prijaznih domačinih v dolini se dobi pestro ponudbo domačih izdelkov, kot so pekarski izdelki, izdelki iz sira in sadja, med, medeni izdelki, izdelki iz lesa, volne in čipke ter ostali izdelki (Občina Gorenja vas – Poljane, brez datuma).

Turizem, aktivno preživljanje prostega časa, je ena od tistih dejavnosti, ki pomembno posegajo v vsa področja našega življenja. Je hitro rastoča gospodarska dejavnost v svetovnem merilu, zato je treba imeti strategijo, usmeritev in načrt, ki nas vodi do pravega cilja. V okviru razvoja turizma so tako območja štirih sosednjih gorenjskih občin Gorenja vas, Žiri, Škofja Loka in Železniki stopila skupaj in pripravila strategijo. Strategija turizma za škofjeloško območje 2020 opredeljuje cilje, vizijo, prioritete razvoje in trženjske usmeritve ter aktivnosti na področju turizma (Novak, 2014).

Turistična izkaznica škofjeloškega območja zajema štiri občine, ki se uporabljajo zgolj v razvojnem kontekstu. Na turističnem trgu ne komunicirajo po principu občin, ampak destinacij prihoda znotraj skupnega škofjeloškega območja (Škofja Loka, Gorenja vas, Železniki, Žiri), kjer lahko turisti nekaj vidijo ali počnejo. Za lažjo ponazoritev se tu uporabljajo Škofja Loka, Poljanska dolina in Selška dolina. Upravna enota je Škofja Loka in je po velikosti v Sloveniji na 15. mestu. Leži v statistični regiji Gorenjska ali v turistični regiji Slovenske Alpe – Gorenjska in meji na severu na Karavanke, kjer poteka meja s sosednjo Avstrijo, na zahodu na sosednjo Italijo (dežela Furlanija, Julijska krajina) in razvojno regijo Goriško, na vzhodu na savinjsko regijo, na jugu pa se odpira proti osrednjeslovenski regiji in ima zato dobre povezave z glavnim mestom Ljubljana. Turizem se na škofjeloškem območju vse bolj razvija in iz leta v leto beležijo visoko rast obiska tujih turistov. V tabeli 5 so prikazani statistični podatki o nastanitvenih zmogljivostih in deležu obiska turistov za škofjeloško območje v letih 2013 in 2017.

Tabela 5: Statistični podatki o nastanitvenih zmogljivostih in deležu turistov na škofjeloškem območju v letih 2013 in 2017

Škofjeloško območje	Statistični podatki za leto 2013	Statistični podatki za leto 2017
Struktura nastanitvenih zmogljivosti	112 hotelskih nastanitev, 611 v ostalih nastanitvenih objektih, kampov ni	95 hotelskih nastanitev, 667 v ostalih nastanitvenih objektih, kampov ni
Število nočitev	15.436 nočitev, na Gorenjskem predstavlja škofjeloško območje zgolj 0,89 % vseh nočitev	27.033
Število prihodov turistov	6.005	10.563
Število domačih gostov	4.034 domačih nočitev turistov in 1.651 domačih prihodov turistov	5.324 domačih nočitev turistov in 2047 domačih prihodov turistov
Število tujih gostov	11.402 tuje nočitve turistov in 4.354 tujih prihodov turistov	21.709 tuje nočitve turistov in 8.516 tuji prihodi turistov

se nadaljuje

Tabela 5: Statistični podatki o nastanitvenih zmogljivostih in deležu turistov na škofjeloškem območju v letih 2013 in 2017 (nad.)

Škofjeloško območje	Statistični podatki za leto 2013	Statistični podatki za leto 2017
Število nočitev po občinah	Gorenja vas: 5130 nočitev Škofja Loka: 9.431 nočitev Železniki: 875 nočitev Žiri: ni točnega podatka	Gorenja vas: 6.265 Škofja Loka: 17.362 Železniki: 3.406 Žiri: ni točnega podatka

Vir: SURS (brez datuma).

Iz podatkov ugotavljam, da je na škofjeloškem območju majhen delež hotelskih nastanitev in večji v ostalih nastanitvenih objektih, kot so apartmaji, gostišča in turistične kmetije. Večina gostov prihaja iz tujine, zato bi morali razmisliti o strategiji privabljanja domačih gostov. Največji delež nočitev beležijo v občini Škofja Loka, nato pa je z večjim deležem nočitev na drugo mesto uvrščena občina Gorenja vas. Od leta 2013 do leta 2017 beležijo visoko porast prihoda gostov, predvsem tujih, prav tako pa beležijo 100-odstotno rast nočitev tujih gostov.

V tabeli 6 je prikazana turistična ponudba nastanitev v Gorenji vasi v letih 2010, 2013 in 2017.

Tabela 6: Turistična ponudba nastanitev v Gorenji vasi v letih 2010, 2013 in 2017

Leto	Zmogljivosti	Hoteli	Kampi	Ostali nastanitveni objekti
2010	Število sob	6	/	67
	Zmogljivosti – ležišča – SKUPAJ	25	/	328
2013	Število sob	6	/	68
	Zmogljivosti – ležišča – SKUPAJ	25	/	341
2017	Število sob	11	/	63
	Zmogljivosti – ležišča – SKUPAJ	35	/	322

Vir: SURS (brez datuma).

V Gorenji vasi trenutno ponujajo 11 hotelskih sob s 35 ležišči ter 63 sob in 322 ležišč v drugih nastanitvah, kot so apartmaji, turistične kmetije, gostišča in drugo. Turističnih kmetij je trenutno 12, katerih ponudba je predstavljena v tabeli 7. Število sob v hotelih se je iz leta 2010 do 2017 povečalo za pet sob, pri ostalih nastanitvenih objektih pa se je zmanjšalo število ponudbe za štiri sobe. Kampa v Poljanski dolini nimajo, zato je odprtje kampa ena od dobrih priložnosti v turizmu. Število turistov se iz leta v leto povečuje. V lanskem letu je SURS zabeležil rekord prihodkov prenočitve turistov. Prihodkov je bilo več kot 12 milijonov, kar je 15 % več kot v letu 2016. Tudi v Gorenji vasi naraščajo prihod in prenočitve turistov. V letu 2010 so zabeležili 4.967 prenočitev, v letu 2013 5.130 prenočitev, lansko leto pa 6.265 prenočitev turistov.

Tabela 7: Ponudba turističnih kmetij v Gorenji vasi

Turistične kmetije v Gorenji vasi – Poljane	Ponudba
Apartma pri Boštjanovcu	Apartmaji, domača kulinarika, org. aktivnosti na kmetiji, pokrit bazen, igrala, možnost jahanja konj
Turistična kmetija Ljubica	Prenočišča, domača kulinarika, aktivno preživljanje časa na kmetiji, org. zabav za zaključne družbe
Apartmaji Gornik	Apartmaji
Turistična kmetija Ožbet	Nočitev z zajtrkom, polpenzion ali polni penzion
Turistična kmetija Tavčar	Polni penzion, polpenzion, apartmaji, org. naravoslovnih taborov za otroke, domača kulinarika, org. zabav za zaključne družbe
Turistična kmetija Davčen	Polpenzion, apartmaji, naravoslovni tabori za otroke
Kmetija z nastanitvijo pri Ažbetu doma	Domača kulinarika, prenočišča
Kmetija Matic	Predelava sadja in ponudba sadnih sokov, suhega sadja, žganja, vina
Pri Lenart	Hotelske sobe, domača kulinarika
Kmetija odprtih vrat Pr' Andrejon	Kosila po naročilu, mesnine, različna žganja, skupna ležišča
Turizem na kmetiji Žgajnar	Nočitev z zajtrkom, polpenzion, najem apartmajev
Anna Rowland	Prenočišča

Vir: Občina Gorenja vas – Poljane (brez datuma).

Ponudba kmečkega turizma je v Poljanski dolini zelo pestra in se še povečuje. Kmetije svojim gostom ponujajo vedno več, saj želijo s pestro ponudbo aktivnosti na kmetiji in kulinarično pestrostjo narediti gostom popolne počitnice. Večina turističnih kmetij ponuja tradicionalne domače jedi in prenočišča. Ugotovila sem, da dve kmetiji že ponujata organiziran naravoslovni dan za otroke in učence osnovnih šol, kar za razvoj kmetije Bogataj pomeni konkurenco v Poljanski dolini.

V občini Gorenja vas so trenutno najbolj pogosto obiskani (Novak, 2014):

- Stari vrh, ki nudi ugodno in dobro smuko na 10 kilometrih prog različnih zahtevnosti;
- Blegoš (1.562 m) in ostali hribi (Slajka, Ermanovec, Žirovski vrh);
- Goli vrh, kjer vodniki popeljejo turiste skozi utrdbe Rupnikove linije;
- Tavčarjev dvorec na Visokem;
- vodni mlin na kamne in Slatuški slapovi;
- turistične kmetije, ki nudijo domačo hrano in pestrost živalskega sveta;
- ostale znamenitosti.

Razvit imajo tudi rekreativni del turizma za vse, ki si želijo gibanja in sproščanja v naravi. V ta namen je občina povezala kolesarski krog v dolžini 115 km in označila 13 različnih pohodnih poti. Obiskovalci si lahko ogledajo rojstno hišo velikega slovenskega pisatelja dr. Ivana Tavčarja, muzej mojstra fotografije Vlastje Simoniča in galerijo umetnikov Krvina. Vsi, ki si želijo turizma v naravi in na kmetiji, pa lahko

preizkusijo tradicionalen način življenja na kmetiji, saj je v Poljanski dolini kar nekaj turističnih kmetij. Med največjimi kmetijami je kmetija Pustotnik, znana po veliki pridelavi sira, kjer si lahko ogledamo tradicionalni način pridelave sira (Novak, 2014).

Na področju turizma so v občini Gorenja vas načrtovani investicijski projekti, ki so vključeni v Strategijo turizma za škofjeloško območje 2020 (Novak, 2014):

- ureditev podzemne utrdbe in okolice na Golem vrhu,
- ureditev razgledišča na Golem vrhu,
- ureditev Tavčarjevega dvorca na Visokem,
- toplice pri Topličarju in
- adrenalinski park – kamp v povezavi z Rupnikovo linijo.

Po analizi turizma v Poljanski dolini ugotavljam, da imajo v Poljanski dolini še veliko odprtih možnosti za privabljanje turistov v svoje kraje. S svojo pestro turistično ponudbo in neokrnjeno naravo lahko privabijo še veliko več turistov, vendar bo zato potrebnih več razpoložljivih kapacitet. To je ena od prednosti za kmetijo Bogataj, saj bo razpoložljivost kapacitet povečala z odprtjem kmečkega turizma in preureditvijo senika v bivalne prostore. Nisem zasledila, da bi imela že katera od kmetij v Poljanski dolini bivalni prostor na seniku, zato bo to za kmetijo Bogataj ena od prednosti, drugačnosti ponudbe. Prav tako bi bila velika prednost za kmetijo Bogataj ureditev kampa za šotore, saj trenutno kampa v Poljanski dolini ni. V Poljanski dolini je trenutno odprtih 12 turističnih kmetij, ki ponujajo prenočišča in domače jedi. Dve kmetiji organizirata naravoslovne dneve za učence in otroke, kar pomeni za kmetijo Bogataj slabost, saj se bo morala za povezovanje s šolami izkazati z večjo promocijo in drugačnostjo.

Visoka rast prihodov in nočitev domačih in tujih gostov v zadnjih letih je posledica povečanja dohodka gospodinjstev po koncu gospodarske krize. To prinaša prednost za vse turistične ponudnike.

Ker se kmetija Bogataj nahaja v Poljanski dolini, to prinaša zanjo nekatere prednosti, in sicer:

- bližina glavnega mesta Ljubljana in ostalih turističnih destinacij (Bled, Bohinj ...),
- bližina letališča Brnik,
- dobre prometne povezave z gorenjsko, primorsko in notranjsko regijo,
- bližina smučišč Stari vrh, Cerčno,
- veliko pešpoti in urejenih kolesarskih prog,
- pestra turistična ponudba,
- neokrnjena narava,
- bogata kulturna in naravna dediščina.

5.3.2.2 Eko kmetije

V Sloveniji se delež eko kmetij iz leta v leto povečuje. V tabeli 8 so prikazana ekološka kmetijska gospodarstva v Sloveniji v letih 2010, 2013 in 2016. Vidimo, da se število povečuje, prav tako pa se bo povečevalo tudi v prihodnje, saj je bilo v letu 2016 585 kmetijskih gospodarstev v preusmeritvi.

Tabela 8: Kmetijska gospodarstva z ekološkim kmetovanjem v Sloveniji v letih 2010, 2013 in 2016

Eko kmetije v Sloveniji po letih	2010	2013	2016
Ekološka kmetijska gospodarstva	1897	2232	2933
Kmetijska gospodarstva v preusmeritvi	321	817	585

Vir: SURS (brez datuma).

Tudi vzreja različnih vrst živali v ekološki reji se povečuje. Tabela 9 prikazuje samo nekatere vrste živali v Sloveniji za leti 2013 in 2016. Vidimo, da se je delež od leta 2013 do 2016 povečal pri vseh vrstah. Prav tako pa se delež povečuje tudi pri pridelavi ekoloških kmetijskih kultur, kot so žita, gomoljnice, sadje, oljke, grozdje in drugo.

Tabela 9: Število živali v ekološki reji

Vrsta živali v ekološki reji	2013	2016
Govedo	25.168	33.397
Prašiči	2.798	3.648
Koze	5.867	6.857
Ostalo (jelenjad, lame)	1.737	1.984

Vir: SURS (brez datuma).

Na spletni strani SURS ni podatka o številu eko kmetij za posamezne statistične regije, je pa na spletni strani Ekološke kmetije po Sloveniji prijavljenih 29 eko kmetij s celotne Gorenjske, ki imajo certifikat ekološkega kmetovanja. Te ponujajo pestro ponudbo eko živil in živali ekološke reje.

V tabeli 10 so predstavljene eko kmetije v Poljanski dolini, ki že ponujajo razna eko živila in živali ekološke vzreje. Te eko kmetije predstavljajo konkurenco za kmetijo Bogataj, saj se nahajajo v neposredni bližini. Nekatere kmetije svoja eko živila prodajajo na domu, druge pa na tržnicah v Žireh, Škofji Loki, Kranju ali Ljubljani.

Tabela 10: Eko kmetije v Poljanski dolini

Eko kmetije v Poljanski dolini	Po domače	Kraj	Ponudba
Bogataj Marjan, s. p.	Pr. Homovcu	St. Oselica, 4224 Gorenja vas	Zelenjava, govedo, koze, trava
Demšar Peter	Lipnik	Žirovski vrh 51, 4226 Žiri	Zelenjava, sadje, moka, marmelada, kokoši, trava in drugo
Peternej Pavel in Bernarda	Peternej	Žirovski vrh sv. Antona 9, 4224 Gorenja vas	Zelenjava, sadje, jajca, marmelada, govedo, konji, prašiči, gosi
Podobnik Edvard	Sotnkar	Cerkljanski vrh 16, 4225 Sovodnj	Zelenjava, sadje, orehi, govedo, koze, trava
Rejc Igor in Marinka	Pr Rejcu	Krnice pri Novakih 8, 4224 Gorenja vas	Zelenjava, sadje, jajca, govedo, koze, kokoši, trava
Seljak Anton	Pr Pelehan	Mrzli vrh 1, 4226 Žiri	Zelenjava, sadje, jajca, govedo, kokoši, trava

Vir: Ekološke kmetije po Sloveniji (brez datuma).

5.3.2.3 Kmetijstvo v občini Gorenja vas

Občina Gorenja vas je zelo razvita v kmetijski panogi. Tu prevladujeta govedoreja in gozdarstvo. Prebivalstvo se ukvarja tudi s pridobivanjem in z obdelovanjem kamna, s predelavo lesa in kovin ter proizvodnjo različnih izdelkov. Tabela 11 prikazuje popis kmetijskih površin v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010.

Tabela 11: Popis kmetijskih površin v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010

Popis kmetijskih površin v občini Gorenja vas	2000	2010
Površina kmet. zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	7	6,7
Delež kmet. zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine (v %)	27,1	24,7
Površina kmet. zemljišč v uporabi na 1.000 prebivalcev (v ha)	610	521
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarjev kmet. zemljišč v uporabi (v %)	23,9	20,7

Vir: SURS (brez datuma).

Iz tabele 11 lahko razberemo, da se je delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino občine od leta 2000 do 2010 zmanjšal za 2,4 %. Razlog za zmanjšanje je verjetno opuščanje težko dostopnih območij. Prav tako se je tudi delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarji kmetijskega zemljišča zmanjšal, in sicer s 610 kmetijskih gospodarstev na 521 gospodarstev.

Tabela 12 prikazuje popis števila glav in kmetijskih gospodarstev v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010.

Tabela 12: Popis števila glav in kmetijskih gospodarstev v občini Gorenja vas za leti 2000 in 2010

Popis	2000	2010
Število glav velike živine na kmetijsko gospodarstvo	7,3	7
Število glav velike živine (GVŽ) na 1.000 prebivalcev	632	544
Delež kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino (v %)	97,5	88,9

Vir: SURS (brez datuma).

V povprečju je imelo kmetijsko gospodarstvo v letu 2000 7,3 glave velike živine, v letu 2010 pa sedem glav velike živine. Iz tabele 12 lahko razberemo, da se ni zmanjšalo le število glav živine, ampak tudi delež kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino. Zmanjšal se je za 8,6 %.

Na podlagi 24. člena Zakona o kmetijstvu in 17. člena Statuta občine Gorenja vas je občinski svet dne 18. 6. 2015 sprejel tudi Pravilnik o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v občini Gorenja vas za programsko obdobje 2015–2020. V tem pravilniku so določeni področje uporabe, pogoji, vrste pomoči, posamezni ukrepi občine, namen pa je predvsem spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja.

Sredstva, ki so namenjena za spodbujanje razvoja, se določijo z odlokom o proračunu za vsako tekoče leto posebej. Dodeljujejo pa se v višini za posamezne namene, kot so nepovratna sredstva v obliki dotacij ali v obliki subvencioniranih storitev. Nudijo tri vrste pomoči, in sicer (Uradni list RS, št. 53/2015):

- državno pomoč po skupinskih izjemah v kmetijstvu na podlagi Uredbe komisije EU št. 702/2014. Tu gre predvsem za pomoč v naložbe opredmetenih sredstev na kmetijskih gospodarstvih, pomoč za dejavnost prenosa znanja, izobraževanj, pomoč za naložbe za ohranjanje kulturne in naravne dediščine in ostalo;
- de minimis pomoči na podlagi Uredbe Komisije EU št. 1407/2013. Pomoč nudijo za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov ter naložbe v nekmetijsko dejavnost na kmetiji v smislu dopolnilne dejavnosti, kot je turizem na kmetiji, potem pomoč za usposabljanje na področju dopolnilne dejavnosti in pomoč pri gozdarskih ukrepih;
- sprejeti ukrepi občine so podpora pri delovanju društev in združenj s področja kmetijstva, gozdarstva in razvoja podeželja.

Iz analize eko kmetij v Sloveniji ugotovim, da se ekološko kmetovanje iz leta v leto povečuje. Razlog je predvsem v povečanem povpraševanju potrošnikov po teh dobrinah. So pa za preoblikovanje v ekološko kmetovanje namenjena tudi visoka finančna sredstva, kar kmetovalce prav tako prepriča, da se odločajo za tovrsten način kmetovanja. S preoblikovanjem kmetij se tako povečujeta predelava in pridelava eko pridelkov in eko živil ter živali ekološke reje. V Poljanski dolini je trenutno šest eko kmetij, ki že ponujajo eko zelenjavo, sadje, živali, travo in drugo.

V občini Gorenja vas imajo dobro razvito panogo kmetijstva, saj spodbujajo kmetijstvo s finančnimi sredstvi. Pomoč kmetom nudijo predvsem pri preoblikovanju kmetij, trženju kmetijskih in živilskih proizvodov, ohranjanju narave in razvoju podeželja. V zadnjih letih je zaslediti upad kmetijskih gospodarstev, prav tako pa se zmanjšujejo tudi kmetijske površine.

5.4 Strateška analiza poslovanja kmetije Bogataj in obstoječega poslovnega modela

Za uspešen razvoj nove strategije ni dovolj samo analiza širšega in ožjega okolja, ampak tudi analiza samega poslovanja kmetije ter analiza drugih raziskav možnosti preoblikovanja. V ta namen je opravljen intervju z lastnikom kmetije Bogataj, s šolami in okoliškimi prebivalci.

5.4.1 Analiza obstoječega poslovnega modela kmetije Bogataj

Da bi ugotovila, kakšno je stanje kmetije in kakšne so možnosti za razvoj kmetije, sem opravila intervju z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem. Zastavila sem mu 15 vprašanj (priloga 1).

Anton Bogataj mi za oceno kmetije pove, da na kmetiji poteka vse tako, kot mora, saj ima pod streho pospravljeno vso krmo za živino, pridelki rastejo, v gozdu pa je posekal že veliko dreves, ki so bila potrebna sečnje. Dela pa seveda nikoli ne zmanjka.

Ko ga vprašam glede finančnih podatkov in subvencij, mi skromno pove, da ima odprto dejavnost na kmetiji, zato mora državi na vsake tri mesece poročati o stanju kmetije. Na splošno pove, da ima več prihodkov kot odhodkov, saj meni, da se sicer ne bi splačalo delati in vlagati v kmetijo. Sodeluje predvsem na občinskih razpisih, saj na teh ni veliko dela z izpolnjevanjem obrazcev in poročanjem. Z letošnjim razpisom je tako kupil novo balirko za seno. Mehanizacija je zelo draga, zato to v večini kupuje s subvencijami in pridobljenimi finančnimi sredstvi na razpisih. Subvencije se porabijo tudi za vložke v kmetijo.

Da bi imel zaposleno osebo na kmetiji, ni še nikoli prej pomislil, saj mu vedno na pomoč priskočijo domači, predvsem sin Nejc, ki naj bi v prihodnje prevzel kmetijo.

Na vprašanje, kje dobavlja mehanizacijo, krmila, semena in ostalo, pove, da povečini dobavlja vse v Kmetijski zadrugi Sora Žiri, saj ti organizirajo vse, kar potrebuješ. Prav tako lahko pri njih naročiš novo kosilnico, ki jo dobavijo in pripeljejo na dom.

Anton Bogataj se pohvali, da dodaten zaslužek dobi pri prodaji lesa, saj na leto poseka približno 50 m³ iglavcev in 30 m³ listavcev. Njegovi kupci so Slovensko gozdno gospodarstvo Tolmin, d. o. o., katerim proda hlodovino, in ostale redne stranke, katerim

vsako leto pripravi nekaj metrov lesa za kurjavo. Nekaj zaslužka dobi tudi s prodajo govejega mesa ter prodajo živine in damjakov. Izdeluje tudi suhe mesnine, kot so salame, klobase, hrenovke, vendar te prodaja v manjšem obsegu. Zelenjavo in ostalo trenutno pridelujejo za domačo uporabo. V prihodnje bi rad prodal več domačega mesa in zelenjave. Pove, da je v bližnji okolici kar nekaj kmetij in domačinov, ki izdelujejo in pridelujejo domače izdelke, kot so mlečni izdelki, sir, suhe mesnine, ročni izdelki ipd.

Ekološko kmetovanje podpira in bi se zanj tudi sam odločil. O eko kmetiji pove, da je že večkrat razmišljal o preoblikovanju, vendar le s pomočjo domačih. V prihodnje upa, da bo sin Nejc prevzel kmetijo in izrazil zanimanje za ta način kmetovanja. Meni, da bi bilo kmetovanje enostavnejše, saj bi naredil v stari lopi odprto rejo živine in tako ne bi bilo v poletnem obdobju dela v hlevu. Edini problem, ki ga izrazi, je sušilni sistem za seno, saj je to zanje draga naložba. Sedaj večino krme pospravi v bale, nekaj ima tudi silaže, katero bi z ekološkim kmetovanjem moral opustiti. Opcije za preobrazbo v ekološko kmetovanje so le dobra volja in želja sina Nejca.

O prenovi stare hiše v eko kmečki turizem pove, da je možnost, vendar ne ve, kako ohranjena je hiša, saj so jo zgradili takoj po vojni. Verjetno bi bilo v prenavo vložiti veliko denarja. Prenove stare hiše verjetno ne bi začel sam, saj je za tako investicijo prestar. Pravi, da bi sina Nejca lahko podprl in mu z veseljem pomagal.

Potrdi, da bi se lahko do leta 2022 preoblikovali v ekološko kmetovanje. Za prenavo stare hiše in odprtje eko turistične kmetije pa se le nasmehne in pove, da prav tako obstaja možnost.

Z veseljem bi otrokom, ki bi v okviru šol obiskali kmetijo, predstavil dejavnosti na kmetiji in jih popeljal po kmetiji. Pripravljen bi bil pomagati pri vseh delih na kmetiji, da bi si ta zgradila boljšo podobo.

Po opravljenem intervjuju lahko rečem, da ima kmetija Bogataj vse možnosti za razvoj kmetije v ekološko kmetovanje. Za prenavo stare hiše bi morali narediti pregled hiše in ugotoviti stroške, ki bi bili povezani s prenavo. V nadaljevanju bi bilo treba razmisliti, ali bi se jim splačalo prenavljati hišo ali bi raje zgradili novo. Ugotavljam, da obstajajo vse možnosti za razvoj, vendar bo željo po prenavi moral izraziti lastnikov sin Nejc, oče pa mu bo z veseljem pomagal in svetoval pri vseh opravilih. V tabeli 13 sem zapisala ključne ugotovitve po intervjuju z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem.

Tabela 13: Ključne ugotovitve intervjuja z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem

Ključne ugotovitve
Kmetija Bogataj ima odprto dopolnilno dejavnost na kmetiji.
Finančno stanje je pozitivno.
Kmetija Bogataj sodeluje na občinskih razpisih.
Vložki v kmetijo in mehanizacijo gredo z naslova subvencij.

se nadaljuje

Tabela 13: Ključne ugotovitve intervjuja z lastnikom kmetije Antonom Bogatajem (nad.)

Ključne ugotovitve
Nimajo zaposlene osebe.
Glavni dobavitelj je Kmetijska zadruga Sora Žiri.
Dodatni zaslužek dobi kmetija s prodajo lesa in govejega mesa.
Lastnik Anton Bogataj potrди preoblikovanje v ekološko kmetovanje do leta 2022.
Prenova stare hiše v eko kmečki turizem je vprašljiva, potreben bi bil velik vložek.
Lastnik Anton Bogataj bi bil pripravljen predstaviti dejavnosti na kmetiji in pomagati sinu Nejcju pri razvoju kmetije.

Vir: Lastno delo.

5.4.2 Možnost sodelovanja šol s kmetijo Bogataj

Da bi ugotovila, ali so šole pripravljene sodelovati s kmetijo Bogataj, sem naredila intervju na štirih izbranih šolah. Na vseh šolah sem zastavila ista vprašanja, vprašalnik pa je sestavljal 12 vprašanj (priloga 2). Osnovne šole (v nadaljevanju OŠ), ki so bile pripravljene sodelovati pri moji analizi, so OŠ Črni Vrh, Idrija, Žiri in Komenda.

Dandanes sta družbena odgovornost človeka in skrb za neokrnjeno naravo pomembna prispevka k čistemu in manj onesnaženemu okolju, zato v ta namen tudi šole organizirajo razne dejavnosti v sklopu ekologije, učence spoznavajo z naravo in jih ekološko ozaveščajo.

V projekt Eko šola ni trenutno vključena nobena od navedenih šol, je pa OŠ Komenda že bila vključena v ta projekt, sedaj pa gradijo na svojem projektu Ekologija. Na vprašanje, ali bi se vključili v projekt Eko šola, je OŠ Črni Vrh odgovorila z da, Idrija z mogoče, Žiri pa z odvisno od pogojev, bi pa bile vse šole pripravljene sodelovati. Šole organizirajo različno število ekskurzij, saj po zakonu niso predpisane, ampak jih določijo same. Organizirajo ekskurzije, ki so naravoslovne, družboslovne, tehnične, slavistične, geografsko-zgodovinske in kulturne vsebine.

Ravnateljica OŠ Komenda pravi, »da je pomembno, da učence vključijo v projekt Ekologija, prav tako pa so v projekt vključeni tudi starši in učitelji šole v Mostah in Komendi. Vključenost je odvisna od aktivnosti. Na primer v zbiralno akcijo so vključeni vsi, v bralno značko in eko pohod pa zainteresirani posamezniki«.

Namen projekta Ekologija je:

- skrb za čisto in urejeno šolo ter njeno okolico;
- navajanje na odgovorno ravnanje in varčevanje z vodo, energijo in materialnimi dobrinami;
- utrjevanje teoretičnega in praktičnega znanja pri ravnanju z odpadki (sortiranje, ločeno zbiranje);

- spodbujanje k recikliranju in ponovni uporabi izdelkov;
- spoznavanje vpliva in posledic človekovega ravnanja na naravo;
- razvijanje ekološke zavesti;
- spodbujanje humanitarnosti;
- navajanje na zdravo in aktivno preživljanje prostega časa (branje, gibanje) in
- krepitev vezi med starši, učenci in šolo.

Ravnateljica OŠ Komenda še pove, da na šoli že sodelujejo z eko kmetijo iz okolice, kjer učenci spoznajo delo in dejavnosti na kmetiji. Tudi v šoli imajo razne predstavitve in ogledе raznih dejavnosti, kot je izdelava kolin, peka kruha in obisk čebelarja ter drugo. Na šoli že sodelujejo s kmetijami in v prihodnje želijo še povečati sodelovanje, saj meni, da je to področje še nekoliko odprto in bi ga lahko v večji meri učenci bolj spoznali in izkusili v okviru učnega okolja.

Ravnateljica OŠ Črni Vrh izpostavi, da morajo biti že otroci ozaveščeni o ohranjanju čistega okolja, saj bodo le tako prispevali svoj del. Na šoli skrbijo za urejeno in čisto okolico, zbirajo plastične zamaške in odpadni papir ter so vključeni v različne akcije ekologije. Učencem je enkrat na leto organiziran naravoslovni dan, povezan z delom na kmetiji, kjer spoznajo razne dejavnosti, kot so grabljenje sena, kopanje krompirja, pletje in drugo. Organizirani pa so tudi obisk čebelarja, konjerejca, drobnice in ostali ogledi po dogovoru. Šola sodeluje s kmetijo Pivk iz Zadloga, kjer naročajo mleko in mlečne izdelke za šolsko kuhinjo. Meni, da bi bili veseli in pripravljeni sodelovati z eko kmetijo, saj učenci v okviru šolskega programa premalo spoznajo delo in življenje na kmetiji.

Ravnatelj OŠ Žiri pove, da že sodelujejo s kmetijami v okolici, saj od njih dobavljajo surovine in izdelke za šolsko kuhinjo. Na okoliške kmetije peljejo v sklopu naravoslovnega dne učence 6. razreda, kjer spoznajo stari način kmetovanja, kot na primer podkovanje konja, pomagajo pri peki kruha in se preizkusijo v ostalih delih na kmetiji. Na šoli so v sklopu učnih načrtov predstavljene različne dejavnosti, kot na primer od žita do kruha, čebelarstvo in drugo. Šola bi bila pripravljena sodelovati z eko kmetijo, če bi na kmetiji pripravili program, ki bi bil usklajen z učnimi načrti. Tudi ravnatelj OŠ Žiri je mnenja, da učenci v okviru šolskega načrta premalo spoznajo delo in življenje na kmetiji.

V OŠ Idrija je ravnateljica povedala, da že sodelujejo s kmetijami v okviru dni dejavnosti, da pa nimajo organiziranih različnih predstavitev kmetijskih dejavnosti na šoli. Učenci na šoli premalo spoznajo delo in življenje na kmetiji v okviru šolskega načrta, zato bi bili pripravljeni sodelovati z več kmetijami, tudi z eko kmetijo.

Drugi del intervjuja je zajemal vprašanja glede prekomerne uporabe telefona in drugih komercializiranih vsebin.

Na OŠ Komenda ravnateljica pove: »Mislim, da smo še v okviru zdravo razumskih mej, kar se tiče uporabe digitalnih pripomočkov. V šoli je prepovedana uporaba telefona in drugih mobilnih naprav, prav tako v času odmora.« Pravi, da so »fit« šola, zato med glavnim odmorom spodbujajo predvsem gibalne dejavnosti ter igro in pogovore.

Na OŠ Črni Vrh se soočajo s problemom prekomerne uporabe mobilnih naprav. Ravnateljica pove, da imajo v ta namen zapisan Pravilnik šolskega reda, v katerem je navedeno, kakšne so posledice v primeru kršitev. S seboj imajo lahko telefon, vendar mora biti zaklenjen v garderobni omarici. Med poukom in odmori telefon ni dovoljen, razen v primeru, da bi ga nujno rabili v določeni uri. Če telefon izgubijo, šola zanj ne odgovarja. Na vprašanje, kako bi učence spodbudili k igri in medsebojnemu pogovoru, ravnateljica pove: »To je vsesplošni problem, saj vsa okolica, kamor se ozreš, uporablja ves čas telefone. Najbolj je zastrašujoč problem mladih, ko se srečujejo v skupinah, se ne pogovarjajo, ampak se vsak ukvarja s svojim telefonom, brska po internetu, kar vodi v čisti individualizem.«

Ravnatelj OŠ Žiri meni, da imajo otroci resen problem, saj ne znajo več komunicirati brez telefona. V šoli uporaba ni dovoljena, kar je zapisano tudi v hišnem redu. Med odmori ne opazi, da bi poskušal kdo od učencev uporabljati telefon, saj je zanj predpisana kazen. Meni, da je težko otroka prepričati v nekaj, česar ne želi. Izpostavi pa, da je šola v naravi dober primer, kjer je telefon prepovedan, učenci pa tam odlično komunicirajo in sodelujejo ter se znajo zabavati tudi brez sodobne tehnologije.

Prav tako je tudi na OŠ Idrija problem prekomerne uporabe digitalizacije. Posledica tega je odvzem telefona, saj imajo določene in predpisane omejitve uporabe telefona v šoli. Hišni red prepoveduje tudi uporabo telefona med odmorom, v primeru uporabe pa sledi kazen. Da bi omejili pretirano uporabo telefona in jih spodbudili k igri in medsebojnemu sodelovanju, bi po mnenju ravnatelja morali poučevati otroke o tem problemu in jih učiti pravilne uporabe sodobne tehnologije.

Po opravljenih intervjujih sem prišla do ugotovitve, da vse šole stremijo k družbeno odgovornemu ravnanju in da vse šole že na svoj način vpeljujejo ekologijo v učni načrt ter spodbujajo učence k ohranjanju čistega okolja. Šole že sodelujejo s kmetijami v okviru naravoslovnih dni in od njih dobavljajo hrano za šolsko kuhinjo. V okviru te analize lahko potrdim hipotezo, da bi bile šole pripravljene sodelovati s kmetijo Bogataj, saj so vsi ravnatelji šol mnenja, da je učencem premalo ponujeno v okviru učnega načrta in da bi bili pripravljene sodelovati z eko kmetijo.

Na vseh šolah je že prepovedana uporaba telefona, saj se je ta prekomerno uporabljal. Navedli so različne možnosti za spodbujanje učencev k igri in medsebojnemu pogovoru. Po mojem mnenju bi z obiskom kmetij in s pomočjo pri različnih delih na kmetiji otrokove misli preusmerili in bi za ta čas pozabili na telefon in ostale sodobne

tehnologije. Za lažje razumevanje možnosti sodelovanja šol s kmetijo tabela 14 prikazuje vse ključne ugotovitve.

Tabela 14: Ključne ugotovitve intervjujev na izbranih šolah

Ključne ugotovitve
Nobena šola ni vključena v projekt Eko šola.
Vse šole so se pripravljene vključiti v projekt Eko šola.
Šole že organizirajo različne dejavnosti in ozaveščajo učence o ekologiji.
Šole že sodelujejo z okoliškimi kmetijami.
Vse šole prepovedujejo uporabo telefona v času pouka.
Vsi ravnatelji šol vidijo problem pri prekomerni uporabi sodobne tehnologije in zato že izvajajo različne ukrepe.
Vse šole so pripravljene sodelovati z eko kmetijo.

Vir: Lastno delo.

5.4.3 Možnost ekološkega kmetovanja v občini Gorenja vas

Da bi lažje spoznala in ugotovila možnosti ekološkega kmetovanja v Poljanski dolini, sem opravila dva intervjuja z domačinoma iz Fužin. Na intervju sta odgovarjala domačinka Ivanka Oblak in domačin Janez Bogataj (priloga 3).

Oba povesta, da poznata na Fužinah dve večji kmetiji in nekaj manjših. Nobena v tem kraju ne sodi med eko kmetije, prav tako pa nobena od njiju nima kmečkega turizma.

Janez Bogataj pove, da je v občini Gorenja vas okoli 30 kmetij, bolj malo pa je kmetij, ki se ukvarjajo z ekološkim kmetovanjem. Pozna eko kmetijo v kraju Oselica, druga v kraju na Trebiji pa naj bi se pred kratkim preoblikovala v eko kmetijo.

Na vprašanje, ali je v bližini kakšen eko kmečki turizem, Ivanka Oblak odkima, Janez Bogataj pa pove, da jih pozna nekaj na Četeni Ravani in eno na Hotavljah. Ponujajo prenočišča v apartmajih, domačo hrano, nekateri pa imajo v ponudbi tudi druge dejavnosti, kot je jahanje konj, bazen in ostalo.

Oba menita, da bi se lahko kmetija Bogataj preoblikovala v eko kmetijo in eko kmečki turizem, saj ima dovolj prostora in lepo okolico ter veliko možnosti za razvoj. Prav tako bi oba podprla turizem v kraju. Janez Bogataj bi podprl turizem tako, da bi ponudil kakšen domač mesni izdelek, kot so salame, klobase in ostalo. Ivanka Bogataj pa ima na njivi kar nekaj zelenjave, ki bi jo lahko ponudila, spretna pa je tudi pri klekljanju čipk.

Na vprašanje, katere posebnosti bi predlagali turistom, da jih obišejo v okolici, Ivanka Oblak odgovori: »Pozimi naj obišejo lepo urejeno smučišče Stari vrh, poleti pa imajo veliko možnosti za pohodništvo. Lahko obišejo Blegoš, Mrzli vrh, Slejko, Ermanovec in ostale hribe.«

Janez Bogataj pravi, da ima zelo rad mir, naravo in pohodništvo. Zelo rad obiskuje različne hribe, zato tudi sam predlaga vse okoliške hribe, na katere lahko pridejo v nekaj urah iz Fužin. Pove, da je dobra opcija vzeti kolo in se na hribe povzpeti kar s kolesom. Če bi se kmetija Bogataj preoblikovala v eko kmečki turizem, bi ji svetoval, da se oglašuje »z dobrimi besedami od ust do ust«. Meni, da če dobro delaš, imaš ugodno in pestro ponudbo ter so gostje zadovoljni, se bodo ti vedno vračali in privabljali nove.

Po končanih intervjujih sem prišla do ugotovitve, da je v občini Gorenja vas malo eko kmetij, na Fužinah sta le dve večji kmetiji, nobena od njiju pa ne sodi med eko kmetije. Kmetija Bogataj bi lahko bila tako v tem kraju prva eko kmetija in eko kmečki turizem, zato menim, da ima možnosti za uspešen razvoj. V tabeli 15 so zbrane vse ključne ugotovitve intervjujev z domačini.

Tabela 15: Ključne ugotovitve intervjujev z domačini

Ključne trditve/ugotovitve
V kraju Fužine sta dve večji kmetiji, kmečkega turizma ni.
V kraju Fužine ni eko kmetije.
V občini Gorenja vas je kmečki turizem, ki ponuja prenočišča, hrano ...
Domačini bi podprli turizem v kraju z domačimi izdelki.
Najboljši način privabljanja gostov so zadovoljni gosti.

Vir: Lastno delo.

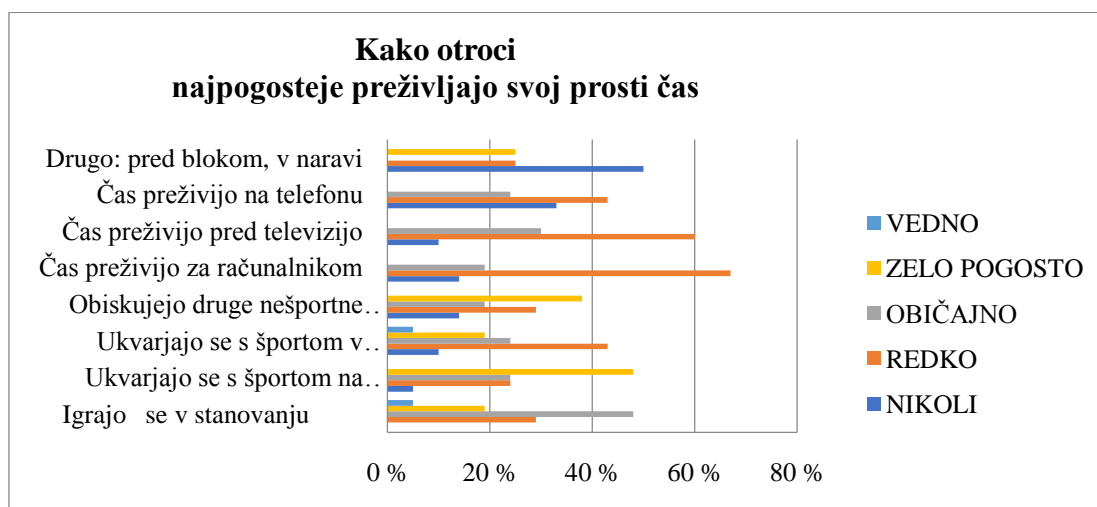
5.4.4 Možnost eko kmečkega turizma v občini Gorenja vas

Naredila sem anketo za starše, da sem dobila odgovore na vprašanja o prostem času njihovih otrok in pripravljenosti preživljanja počitnic na eko kmečkem turizmu (priloga 4).

Pri anketi so sodelovali starši, ki imajo svoje otroke na izbranih šolah, s katerimi sem naredila intervju. Anketa je bila dana naključno desetim staršem na vsaki šoli, nanjo pa je skupaj odgovorilo 21 staršev, v povprečju od štiri do šest staršev na šolo, in sicer 12 staršev iz občine Idrija, štiri starši iz občine Žiri in pet staršev iz občine Komenda. Od teh anketiranih staršev je bilo največ staršev z dvema otrokoma, in sicer 11 staršev ali 52 %. Enega otroka so imeli trije anketirani starši, tri otroke pet anketiranih staršev in štiri otroke dva anketirana starša. Pet otrok ali več ni imel nihče od anketiranih.

38 % anketiranih staršev meni, da njihovi otroci premalo časa preživijo v naravi, ostalih 62 % pa meni, da preživijo dovolj časa na prostem, v naravi. Slika 9 prikazuje, kako otroci najpogosteje preživljajo svoj prosti čas.

Slika 9: Kako otroci najpogosteje preživljajo svoj prosti čas

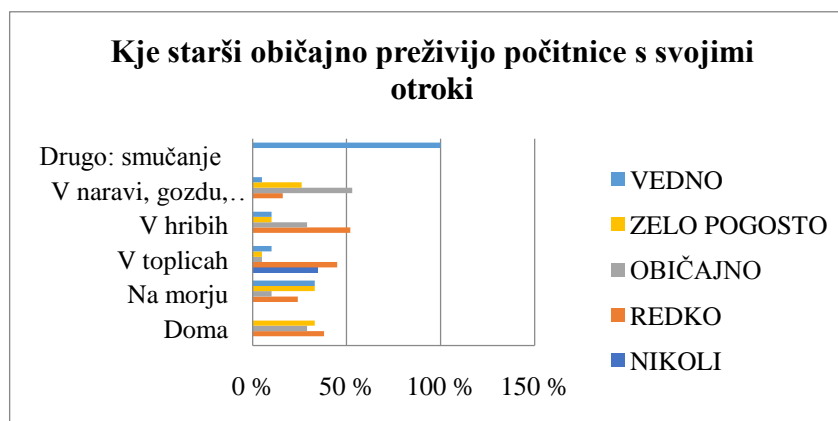

Vir: Lastno delo.

Podatki kažejo, da v teh občinah otroci redko preživljajo čas na telefonih, pred televizijo ali računalnikom. Otrok, ki običajno poprijemajo za sodobnimi tehnologijami, je nekje med 20 in 30 %. Menim, da je veliko že narejenega v tej smeri, da se starše obvešča, da otroke čim bolj preusmerijo v druge dejavnosti in da jim omejijo uporabo sodobne tehnologije. Na vprašanje, kako bi svoje otroke spodbudili, da bi več prostega časa preživeli v naravi, sem dobila različne odgovore. Najpogosteje bi jih spodbudili z igro in miselnimi, orientacijskimi nalogami v naravi, z motivacijsko zgodbo, družbo drugih otrok in na primer nagrado na vrhu hriba. Organizirati bi morali več izletov, eden od staršev pa je predlagal tudi psa, saj je ta dober povod za sprehode v naravi, predvsem pa bi jim morali biti starši zgled. Eden od staršev je navedel, da je spodbujati težko, drugi pa misli, da bo moral sam spoznati, da narava dobro vpliva nanj.

V nadaljevanju slika 10 prikazuje, na kakšen način starši preživljajo počitnice z otroki.

Slika 10: Kje starši običajno preživijo počitnice s svojimi otroki

Vir: Lastno delo.

Doma zelo pogosto ostane le 33 % anketiranih, isti odstotek pa jih gre vedno ali zelo pogosto na morje. V toplice starši z otroki malo zahajajo, saj je 80 % anketiranih staršev odgovorilo, da nikoli ali redko zahajajo v toplice. Tudi v hribe gre pogosto ali vedno le majhen odstotek staršev, le 20 %. Običajno več kot polovica anketiranih preživi počitnice v naravi, parku ali gozdu, eden od staršev pa vedno svoje počitnice z otroki preživi na smučanju. Torej največ staršev se odloča za počitnice na morju ali v naravi, gozdu, parku. Iz tega lahko sklepam, da je eko kmečki turizem zagotovo dobra naložba za preživljanje počitnic v naravi.

Z vprašanjem, ali bi se odločili za vikend počitnice na eko kmečkem turizmu, kjer bi vaš otrok spoznal delo na kmetiji in jih preživel v naravi s pestro ponudbo živali, sem potrdila hipotezo, da bi starši z otroki radi zahajali na počitnice na eko kmečki turizem. Slika 11 prikazuje, da bi se 95 % staršev odločilo za tovrstne počitnice, le eden od staršev pa svojih počitnic z otrokom ne bi preživel na eko turistični kmetiji. Prav tako je tudi 95 % staršev odgovorilo, da bi bili pripravljene prespati na seniku. O tovrstnih počitnicah je že razmišljalo 15 oz. 71 % anketiranih staršev.

Slika 11: Koliko staršev bi bilo pripravljenih peljati otroke na počitnice na eko kmečki turizem?

Vir: Lastno delo.

5.5 Povzetek glavnih ugotovitev strateških analiz

V nadaljevanju so predstavljene glavne ugotovitve strateških analiz. Pripravljena je SWOT-analiza, ki zajema prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti. Prednosti nam povejo, v čem je kmetija Bogataj močna, dobra, posebna in edinstvena, slabosti pa zajemajo pomanjkljivosti. Izhajajo iz notranjega okolja, zato nanje lahko vplivamo. Priložnosti se nam ponujajo v zunanjem okolju, pomagajo nam pri uresničevanju ciljev

in so nam v prid. Nevarnosti so dejavniki, ki nas lahko ogrozijo, zato je dobro, da se jih izogibamo. Na priložnosti in nevarnosti ne moremo neposredno vplivati. V tabeli 16 so zapisane vse prednosti in slabosti za kmetijo Bogataj ter priložnosti in nevarnosti.

Tabela 16: SWOT analiza kmetije Bogataj

Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – Nove razpoložljive turistične kapacitete na eko turistični kmetiji (sobe, kamp, senik). – Drugačnost – prenočišče na seniku. – Čisto naravno okolje. – Bogata kulturna in naravna dediščina v kraju. – Urejenost okolice na kmetiji. – Tradicionalna, domača hrana. – Bližina smučišča Stari vrh, Cerkno. – V bližini urejene kolesarske proge, pešpoti. – Umeščenost kmetije v najbolj turistično regijo Gorenjsko. – Bližina glavnega mesta Ljubljana in ostalih večjih turističnih mest (Bled, Bohinj). – Bližina letališča Brnik. – Dobre prometne povezave med regijami Notranjska–Gorenjska–Primorska (dokončana Poljanska obvoznica). – Kmetija že ima odprto dopolnilno dejavnost. – Šole že sodelujejo s kmetijami in so pripravljene sodelovati tudi z eko kmetijo. – Prva eko kmetija v kraju Fužine. 	<ul style="list-style-type: none"> – Sredstev za naložbe v nastanitvene kapacitete je premalo. – Previsoki stroški prenove stare hiše. – Ni večjega dobička iz naslova turizma – Premalo sodelovanja med turističnimi ponudniki, drugimi turističnimi kmetijami. – Slaba promocija. – Preobremenjenost domačih zaradi prevelikega števila gostov. – Zmanjševanje turistične ponudbe iz leta v leto. – Zmanjšanje vzreje živine, predelave ekološke zelenjave. – Zaposlovanje kadra, ki ne deluje v skladu s pogoji kmetije.
Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none"> – Finančna sredstva za spodbujanje razvoja kmetijstva. – Finančna sredstva za razvoj eko kmetij in eko kmečkega turizma. – Državne institucije in turistične organizacije ponujajo pomoč za promocijo in oglaševanje. – Slovenija je lepa dežela z možnostjo razvoja turizma. – Ljudje vse bolj zahajajo v naravo in skrbijo za svoje zdravje. – Dohodek na prebivalca se povečuje, prebivalstvo vse več posega po luksuznih dobrinah. – Povečanje prihoda in nočitev domačih in tujih turistov v Poljanski dolini. – Družine so pripravljene preživeti počitnice na kmetiji. 	<ul style="list-style-type: none"> – Pomanjkanje sredstev za razvoj turizma s strani EU in države. – Spreminjanje kmetijske zakonodaje iz leta v leto. – Velika konkurenca drugih turističnih kmetij. – Zmanjšanje obiska turistov, predvsem mladih, ki gredo raje na počitnice v tujino. – Nevarnost nove finančne krize. – Zaradi povečanja obiska turistov povečano onesnaževanje okolja v Poljanski dolini. – Prag revščine mladih in enostarševskih družin se lahko povečuje.

Vir: Lastno delo.

5.6 Predlog eko strategije kmetije Bogataj in novega poslovnega modela

Za razvoj dobre strategije moramo imeti dovolj izkušenj, specifičnega znanja, orodij in modelov. Večinoma podjetje izbere strategijo, ki najbolj ustreza njegovim značilnostim in okolju. V procesu razvijanja strategije podjetje najprej razvije svoje poslanstvo, nato vizijo, iz nje pa izpelje strategijo za doseg ciljev. V poslovnem svetu se v zadnjih letih za razvoj strategije najbolj uporablja metoda t. i. uravnoteženi sistem kazalcev (v nadaljevanju USK, ang. Balanced Scorecard), po kateri bom peljala razvoj nove strategije (Kaplan & Norton, 1996).

Za vsako podjetje je najprej pomembno, da definira svoje poslanstvo in vizijo, saj odigrata pomembno vlogo, predvsem pri motiviranju zaposlenih in predstavljanju podjetja v okolju. Poslanstvo nam pove, zakaj podjetje obstaja in kakšna je njegova vloga v sami družbi. Z vizijo pa podjetje določi cilje, ki jih želi doseči v prihodnosti (Cobbold & Lawrie, 2002).

V nadaljevanju navajam predlog poslanstva in vizije za kmetijo Bogataj, ki sem ju zapisala s pomočjo Antona Bogataja.

Poslanstvo Eko kmetije Bogataj je ekološko kmetovanje, ohranjanje neokrnjene narave ter eko kmečki turizem. Na kmetiji ponujamo kakovostne in nepozabne počitnice, domačo hrano in predstavitev kmečkih opravil ter živali. Pri uresničevanju in zadovoljevanju potreb kmetije in ostalih deležnikov kmetija ne ogrožamo prihodnjih rodov, ampak odpiramo nove možnosti za zaposlitev in razvoj kmetije.

Vizija 2025: Kmetija Bogataj bo leta 2025 ena vodilnih eko kmetij z eko kmečkim turizmom v Poljanski dolini. Poznana bo po kakovostnem preživljanju prostega časa v naravi, možnosti prenočevanja na seniku in doživetju tradicionalnega načina življenja na kmetiji.

Drugi način za zapis vizije je s pomočjo t.i. ciljne destinacije (ang. Destination Statement), ki je del metode USK. USK se je sicer razvil v več različicah. USK 1. generacije predstavlja orodje za strateško merjenje uspešnosti in ni namenjen razvoju strategije v ožjem pomenu, temveč celostnemu spremljanju uspešnosti poslovanja. Uspešnost poslovanja ocenjujemo s finančnega vidika, vidika kupcev vidika notranjih poslovnih procesov ter vidika učenja in rasti. USK 2. generacije pa že predstavlja tudi managerski sistem za razvijanje in uresničevanje strategije, saj z njim najprej razvijemo strategijo, ki ima štiri vsebinske sklope, skladne s prej omenjenimi vidiki, nato pa tudi kazalce za strateško kontrolo. Pri USK 2. generacije so imeli v podjetjih težave pri usklajevanju vizije in strateških ciljev, zato so razvili USK 3. generacije, ki že vizijo zapiše v obliki ciljne destinacije z jasnimi, včasih celo kvantificiranimi stavki, zopet razdeljenimi v štiri vidike. Ker imamo že v tem delu zapisane jasne izjave o želeni prihodnosti, lahko preko njih učinkoviteje razvijemo najprimernejše strateške aktivnosti in rezultate (Lawrie & Cobbold, 2004).

Predloge ciljne destinacije kmetije Bogataj sva zapisala skupaj z Antonom Bogatajem. Ko sva se dogovorila za srečanje, sem ga seznanila s potekom in na vsak svoj list papirja sva zapisala 5–10 idej o zelenem stanju kmetije leta 2025. Skupaj sva prebrala vse ideje ter jih strnila v smiselne predloge. Tako sva oblikovala osnovo ciljne destinacije za kmetijo Bogataj (glej tabelo 17). Izjave, ki za kmetijo predstavljajo največjo novost in s tem največ vloženega truda, so navedene v krepkem tisku. Te izjave se pri oblikovanju nove poslovne strategije upoštevajo kot prioritete.

Tabela 17: Predlog ciljne destinacije za kmetijo Bogataj v letu 2025

Finančni vidik	Vidik kupcev
<ul style="list-style-type: none"> – Zaradi preoblikovanja kmetije smo prejeli od države za 80 % več finančnih sredstev. – Na eko kmetiji so se prihodki zaradi prodaje eko zelenjave in ostalih pridelkov povečali za 50 %. – Na eko turistični kmetiji so se prihodki zaradi prenočitve gostov in ostalih storitev povečali za 100 %. – Dobičkonosnost kmetije smo z ekološkim kmetovanjem in turizmom povečali za 80 %. – Stroške vzdrževanja turistične kmetije zmanjšujemo za 5 % letno. 	<ul style="list-style-type: none"> – Stremimo k družbeno odgovornemu ravnanju in ohranjanju neokrnjene narave. – Smo prepoznana destinacija v Poljanski dolini in sicer po visoki kakovosti in pestri ponudbi ponujenih storitev. – Kmetija je prepoznana po kakovostnem preživetju prostega časa v naravi. – Kmetija je prepoznana po družinskih počitnicah. – Zvesti gostje se vračajo k nam zaradi tradicije. – Povečalo se je število tujih gostov v Poljanski dolini za 5 %, zaradi novih razpoložljivih turističnih kapacitet na naši kmetiji. – Zaradi organiziranja ekskurzij na eko kmetiji, se vsako leto več šol odloči za obisk kmetije.
Vidik notranjih procesov	Vidik učenja in rasti
<ul style="list-style-type: none"> – Stara hiša je preurejena v turistično kmetijo. – Imamo preurejeno lopo za odprto rejo živini. – Senik je preurejen v bivalni prostor. – Imamo urejeno okolico, postavljena so igrala za otroke. – Urejen kamp za šotore. – Sodelujemo z različnimi turističnimi organizacijami in občinami na področju promocije. – Sodelujemo s šolami in organiziramo ekskurzije za otroke. – Vzpostavljen imamo tesnejši odnos s prebivalci in drugimi kmetijami v Poljanski dolini, zaradi pestrosti turistične ponudbe. – Sodelujemo z drugimi bližnjimi turističnimi destinacijami. – Nova delovna mesta na turistični kmetiji. – Povečali smo pestrost živalskega sveta. 	<ul style="list-style-type: none"> – Kmetija je vodilna eko kmetija v Poljanski dolini. Kmetija letno izboljšuje in povečuje svojo turistično ponudbo. – Zaposleni so usposobljeni za svoje delo na kmetiji. – Zaposleni so zadovoljni, saj jih motiviramo z nagrajevanjem za uspešnost. – Kmetija je zaradi svoje podobe in uspešnosti prepoznana v Poljanski dolini.

Vir: Lastno delo.

V nadaljevanju sem naredila logični model projekta, saj bom s tem orodjem lažje grafično predstavila logično vzročno-posledično razmerje med vložki, aktivnostmi in njihovimi vplivi ter rezultati in učinki projekta. Predstavljeni so potek izvedbe projekta ter delovanje in vse funkcije kmetije Bogataj, da bo projekt izpeljan. Uporabljali ga bodo lahko tudi drugi deležniki v fazi načrtovanja in nadaljnji fazi izvedbe in ocenjevanja projekta.

Za izvedbo projekta Eko kmetija in eko kmečki turizem sem uporabila obstoječo kmetijo Bogataj z 32 hektarji površin. Staro hišo bi predelali v kmečki turizem z razpoložljivimi sobami za goste v zgornjih nadstropjih, v spodnjem pa bi bilo gostišče s kuhinjo in shrambo ter ena dvorana za razne aktivnosti in delavnice. Staro lopo bi predelali za odprto rejo živine, senik pa preuredili v bivalne prostore.

Da bi lahko ta projekt izpeljali, bi morala kmetija Bogataj prispevati vsaj 20 % vložka, ostalo pa bi pridobili iz razpisov občine in države. Občina Gorenja vas vsako leto razpiše subvencije za pomoč kmetijam. Tako je bil v letošnjem letu javni razpis za dodelitev pomoči za ohranjanje in spodbujanje kmetijstva in podeželja. S tega naslova bi tako lahko pridobili 10 % finančne pomoči. Ostala finančna sredstva pa bi kmetija Bogataj dobila od države, iz evropskih sredstev, saj za preoblikovanje kmetij in ekološko kmetovanje država razpisuje velike zneske. Tako bi lahko z razpisom PRP in drugimi pridobila vsaj 70 % sredstev.

V okviru projekta bodo glavni človeški vložki gospodar kmetije, domači ter sorodniki in okoliški prebivalci. Ti bodo nastopali predvsem v fazi nastajanja projekta. S kmetijo se bodo povezovale tudi šole v okviru ekskurzij in družine, ki bodo prihajale na krajše počitnice.

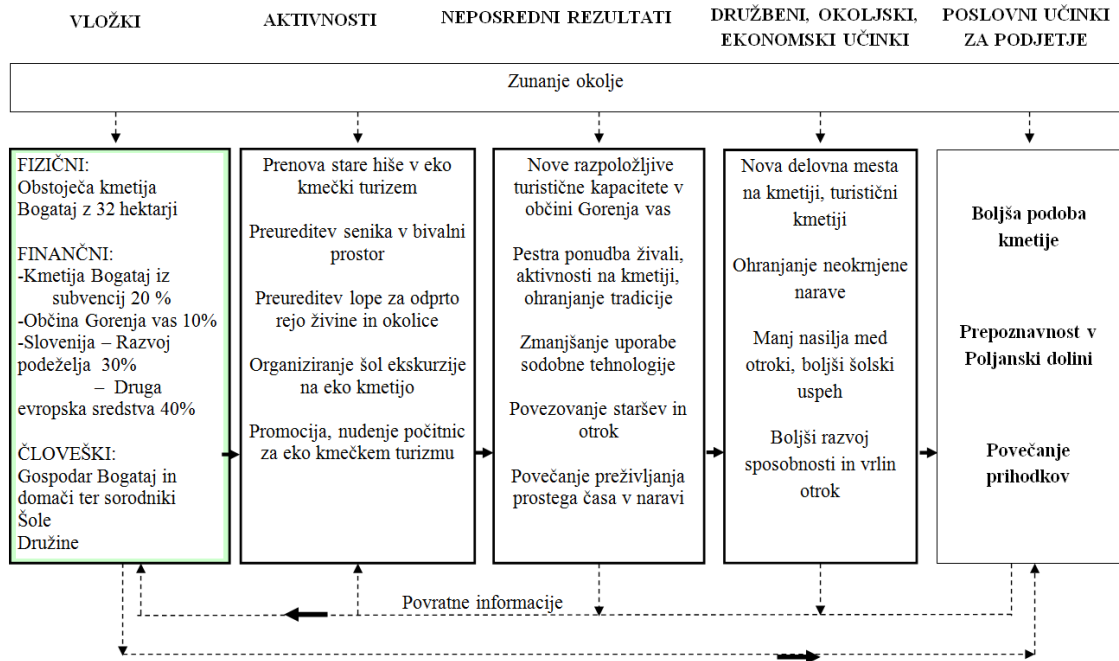
Aktivnosti, ki jih bo treba izvesti za uresničitev projekta, so preureditev stare hiše v kmečki turizem, preureditev senika v bivalni prostor in preureditev lope za odprto rejo živine. Okolico bo treba preurediti za razne aktivnosti in postaviti bo treba igrala za otroke. Pod hišo bi lahko uredili travnik za kampiranje. Ob pričetku sodelovanja šol s kmetijo bo treba organizirati dan na eko kmetiji. Ena od glavnih aktivnosti bo tudi povezovanje z različnimi turističnimi organizacijami in občinami ter pospešena promocija kmetije Bogataj.

Neposredni rezultati, ki jih bodo dosegli z aktivnostmi, bodo nove razpoložljive kapacitete v občini Gorenja vas, pestra ponudba živali in storitev na kmetiji, ohranjanje tradicije, zmanjšanje uporabe sodobne tehnologije pri otrocih, večje povezovanje otrok in staršev ter povečanje preživljanja prostega časa otrok v naravi. Učinki, ki bodo pozitivno vplivali na družbo, so nova delovna mesta na kmetiji, ohranjanje neokrnjene narave, manj nasilja med otroki, boljši uspeh v šoli ter boljši razvoj sposobnosti in vrlin otrok zaradi zmanjšanja uporabe sodobne tehnologije.

Za kmetijo Bogataj lahko izpostavim tri najbolj pozitivne poslovne učinke: boljša podoba kmetije, prepoznavnost v Poljanski dolini in povečanje prihodka na kmetiji.

Slika 12 prikazuje logični model projekta kmetije Bogataj, slika 13 pa prikazuje eko strategijo kmetije Bogataj.

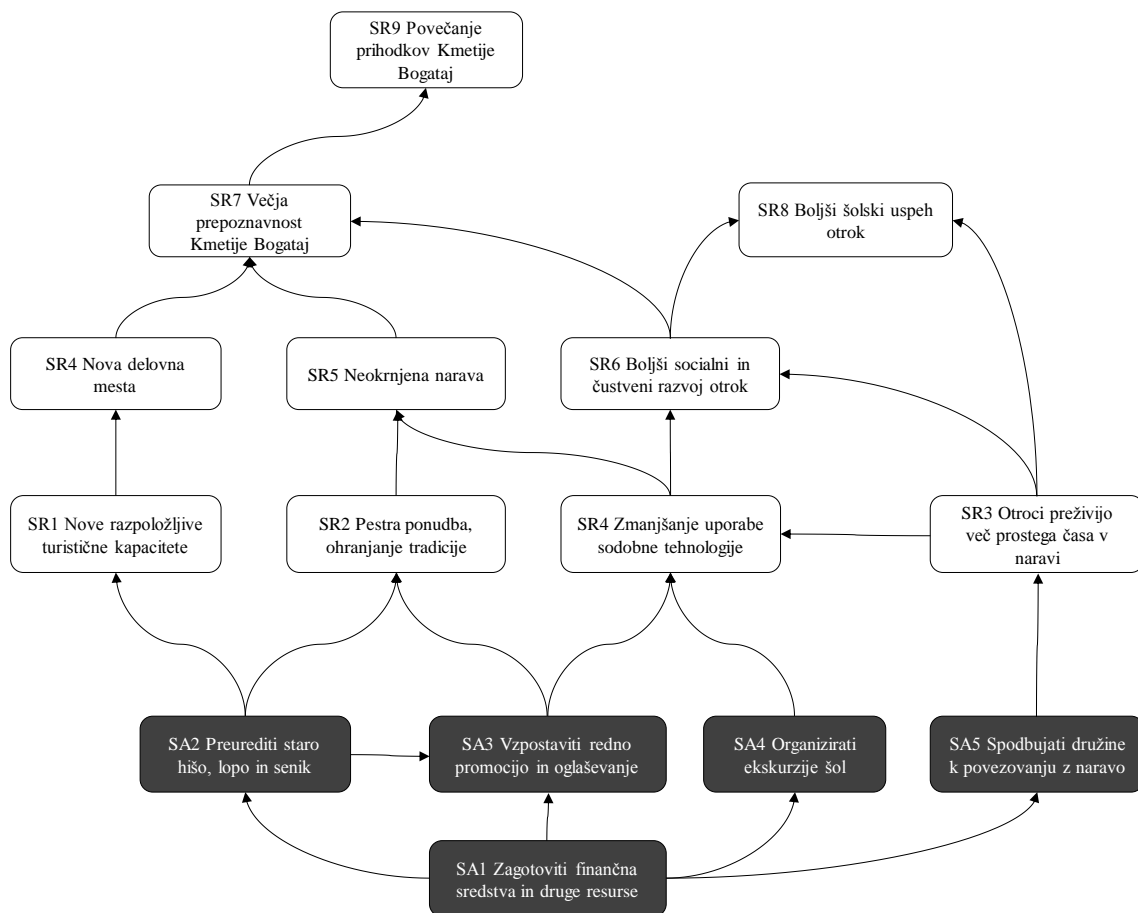
Slika 12: Logični model dejavnosti kmetije Bogataj

Vir: Lastno delo.

Shema vzročno-posledičnih povezav v eko strategiji prikazuje strateške aktivnosti in strateške rezultate projekta kmetije Bogataj. Da bodo prenovili staro hišo v kmečki turizem, preuredili lopo za odprto rejo in senike za bivalne prostore, bodo potrebovali finančna sredstva. Do 20 % bodo morali financirati sami, ta denar bo šel iz subvencij, ki jih sedaj prejema za 32 hektarjev površin. Ostala finančna sredstva bodo pridobili iz raznih razpisov. 10 % iz razpisov Občine Gorenja vas, ostalih 70 % pa iz državnih razpisov, kjer so ponujena evropska sredstva za razvoj in preoblikovanje kmetij. Pri predelavi bodo v pomoč gospodarju domači, sorodniki in okoliški prebivalci, a brez pomoči različnih izvajalcev gradbenih del ne bo šlo. Kmetija bo po odprtju eko turistične kmetije morala zaposliti dodaten kader, kar prinaša nova delovna mesta. Zaposlovala bo predvsem ljudi z izobrazbo iz turizma, to so kuharji, natakarji, sobarice, vodiči in animatorji. Preoblikovanje kmetije v eko kmetijo prinaša pozitivne stvari, saj bo ta način kmetovanja poskrbel, da bo narava še bolj neokrnjena, živalim bo omogočena prosta reja, za samo kmetijo pa pomeni izboljšano podobo kmetije v Poljanski dolini.

Slika 13: Eko strategija kmetije Bogataj 2019-2025

Vir: Lastno delo.

Kmetija se bo povezovala s šolami, ki bodo organizirale ekskurzije na ekološko kmetijo. Tu bodo otroci spoznali tradicionalni način kmetovanja, preizkusili se bodo pri nekaterih kmečkih opravilih, spoznali različne živali in na delavnici s pomočjo vodiča narisali in izdelali kakšen izdelek. Otroci bodo kmetijo obiskali brez telefonov in podobnih sodobnih tehnologij, dan pa bodo preživeli v naravi. Za otroke bo to poučen dan, kjer bodo spoznavali naravo in živali ter se preizkusili v delu, kar pa je pomembno za njihov razvoj in osebno rast.

Družine, ki dobo prihajale na krajše počitnice ali oddih, bodo spoznale delo na kmetiji, pomagali bodo pri vsakodnevni opravilih, otrokom bo omogočeno varstvo in razne delavnice, možnost pa bodo imeli prenočiti tudi na seniku. Namen teh počitnic bo predvsem povezovanje otrok s starši ter preživljanje prostega časa v naravi in spoznavanju živali.

Namen kmetije Bogataj je preoblikovanje kmetije v eko kmetijo in eko kmečki turizem. Če ji uspe, se bo njen poslovni učinek pokazal v izboljšani podobi kmetije, prepoznavnosti v Poljanski dolini in svetu ter povečanem prihodku.

5.7 Ključni izzivi uresničevanja eko strategije kmetije Bogataj

Uresničevanje strategije bo gospodar kmetije spremljal z občasno strateško kontrolo. Namen je pravočasno ugotoviti, ali dejansko stanje preveč odstopa od ciljnega. Na podlagi tega lahko sprejme prave ukrepe, ki bodo kmetijo pripeljali do boljših rezultatov. V tabeli 18 so prikazani kazalci za kontrolo uspešnosti strateških aktivnosti.

Tabela 18: Predlog kazalcev za kontrolo uspešnosti strateških aktivnosti

Strateška aktivnost	Kazalec inputa aktivnosti	Kazalec outputa aktivnosti
SA1 Zagotoviti finančna sredstva in druge resurse	Dejanska/planirana finančna sredstva	Finančna sredstva pridobljena z naslova subvencij, razpisov
SA2 Preurediti lopo v odprto rejo, eko kmetovanje	Dejanski/planirani strošek prenove lope in priprave zemlje na ekološko kmetovanje	Odstotek povečanja boljše podobe kmetije in odstotek povečanja ohranjanja neokrnjene narave
SA2 Preurediti staro hišo v eko kmečki turizem	Dejanski/planirani strošek prenove hiše	Prihodki z naslova nastanitev in gostišča s tradicionalno hrano
SA2 Preurediti senik v bivalni prostor	Dejanski/planirani strošek prenove senika	Prihodki z naslova prenočišča na seniku
SA2 Urediti okolico	Dejanski/planirani strošek ureditve okolice	Odstotek povečanja kakovostnega preživljanja prostega časa v naravi
SA3 Vzpostaviti redno promocijo in oglaševanje kmetije	Dejanski/planirani strošek oglaševanja turističnih organizacij, občin in stroški ostalega promocijskega materiala	Odstotek povečanja prepoznavnosti v sosednjih državah Slovenije Odstotek povečanja obiska tujih turistov
SA4 Organizirati ekskurzije šol	Dejanski/planirani strošek promocije na šolah	Prihodek z naslova sodelovanja s šolami
SA5 Spodbujati družine k povezovanju z naravo	Dejanski/planirani strošek promocije preživljanja počitnic družin na kmetiji	Prihodek z naslova preživljanja počitnic družin na kmetiji

Vir: Lastno delo.

Za izpolnitev vseh strateških aktivnosti bo morala kmetija Bogataj pridobiti dovolj finančnih sredstev in potrebnih resursov za izvedbo le teh. V prihodnjih letih je za kmetijo Bogataj ključni izziv prva strateška aktivnost, to je preoblikovanje kmetije v ekološko kmetovanje. Gospodar kmetije bo moral skozi šest korakov, ki so ključni za pridobitev certifikata o ekološkem kmetovanju. V prvi fazi bo moral obiskati delavnice, izobraževanja o ekološkem kmetovanju in postopku certificiranja. Po izobraževanju bo treba v celoti pripraviti zemljo na ekološko pridelavo in jo očistiti vseh škodljivih snovi. Hlev bo moral preurediti v odprto rejo za živino. Izpolniti bo moral internetno prijavnico, da gre v postopek certificiranja. Ko bo izpolnil vse zahtevane ukrepe, bo lahko sklenil pogodbo. V četrti fazi ima na kmetiji kontrolo, kjer mu kontrolor preveri izvedene ukrepe in mu določi stanje. Ko je kmetija v skladu s predpisi, pridobi certifikat

o ekološkem kmetovanju. Po mojem mnenju in ocenah lahko certifikat pridobi v roku treh let. Za izpolnitev prve strateške aktivnosti bo kmetija porabila približno 25 % finančnih sredstev. Edino tveganje, ki lahko nastopi pri uresničevanju aktivnosti, je neizpolnjevanje vseh predpisov.

V nadaljevanju je za kmetijo Bogataj ključni izziv prenova stare hiše v eko kmečki turizem in preureditev senika v spalni prostor ter ureditev okolice. Za prenova stare hiše bodo porabili največ sredstev, in sicer približno 55 %. Z 10 % sredstvi bodo lahko uredili okolico in preuredili senik. Menim, da lahko projekt izpeljejo do leta 2025. Pri prenovi bodo vključeni domači, sorodniki in okoliški prebivalci, sodelovali pa bodo tudi gradbeni izvajalci in drugi strokovnjaki za prenova hiš. Pri uresničevanju te strategije so lahko izpostavljeni večjim tveganjem, kot so previsoki stroški pri prenovi, neprofesionalnost izvajalcev in neizpolnjevanje pogojev za eko kmečki turizem ter drugo.

Po odprtju eko kmečkega turizma bodo morali poiskati in zaposliti kader, ki bo ustrezal njihovem delovanju. V kuhinji bodo morali zaposliti kuharja, ki bo kuhal predvsem tradicionalno domačo hrano. Zaposliti bodo morali natakarje, lahko tudi študente, za delavnice v okviru šolskih ekskurzij pa bodo morali zaposliti osebo, ki ima izobrazbo na področju turizma. Za čiščenje in pospravljanje bodo poskrbeli domači, glede na preobsežno zaposlitev pa bodo morali najeti ali zaposliti dodatno osebo. Tveganje pri zaposlovanju je, da ne najdejo pravega kadra. Kader, ki je zaposlen, pa lahko ne deluje v »eko duhu«, kar kaže slabo luč na kmetijo.

Da bo kmetija Bogataj postala prepoznavna v Poljanski dolini in nasploh, se bo morala v začetni fazi povezovati s turističnimi organizacijami, občinami in vsemi deležniki. Za promocijski material in oglaševanje bodo morali nameniti 10 % finančnih sredstev. Kmetija Bogataj je lahko do leta 2025 s svojo boljšo podobo prepoznavna v celotni Sloveniji in v sosednjih državah. Tveganja, ki lahko nastanejo, so, da ne oglašujejo na pravem mestu ob pravem času, da za oglaševanje vložijo premalo in da vključeni nočejo sodelovati pri oglaševanju kmetije.

Ena od pomembnih strateških aktivnosti kmetije Bogataj bo organiziranje ekskurzij šol, katerega bo kmetija Bogataj merila s prihodkom z naslova sodelovanja s šolami.

Za polno zasedenost namestitvenih kapacitet pa bo kmetija Bogataj s promocijo spodbujala družine k preživljanju počitnic na kmetiji. Rezultat bo kmetija merila s prihodki z naslova preživljanja počitnic družin na kmetiji.

Za lažje dokumentiranje uresničenja strateških ciljev sem v tabeli 19 prikazala kazalce za kontrolo uspešnosti strateških ciljev.

Tabela 19: Kazalci za kontrolo uspešnosti doseganja strateških ciljev

Strateški cilj	Kazalec strateškega cilja
Ekološko kmetovanje leta 2022	Pridobitev certifikata o ekološkem kmetovanju
Prenovljena stara hiša in senik	Število razpoložljivih kapacitet za goste
Polna zasedenost razpoložljivih kapacitet ob vikendih	Odstotek zasedenosti razpoložljivih kapacitet ob vikendih
Večje število tujih gostov za 5 % na leto	Odstotek rasti števila tujih gostov
Večje število sodelovanj s šolami	Število obiskov šol
Prepoznavnost kmetije leta 2025	Število obiskovalcev na kmetiji
Kakovostno bivanje na kmetiji leta 2025	Odstotek zasedenosti razpoložljivih kapacitet

Vir: Lastno delo.

Vsak strateški cilj lahko dokumentiramo s kazalci in ciljnimi vrednostmi kazalcev. Kmetija Bogataj v letu 2018 nima še oddane prijavnice za ekološko kmetovanje. Če jo odda v letu 2019, lahko do leta 2022 pridobi certifikat za ekološko kmetovanje. Kazalec, ki bo potrdil preoblikovanje, je uradni certifikat o ekološkem kmetovanju s strani pristojnih v državi.

Drugi strateški cilj je prenova stare hiše in senika do leta 2025. Ključni podatek ali kazalec, ki bo potrdil rezultat, bo število razpoložljivih kapacitet za goste. Trenutno je stara hiša prazna, zato bi lahko takoj po pridobitvi finančnih sredstev pričeli s prenovo hiše.

Med ključnimi strateškimi cilji bo privabljanje gostov tako iz Slovenije kot iz tujine. Do leta 2025 je cilj polna zasedenost razpoložljivih kapacitet na eko kmečkem turizmu ob vikendih. Kazalec, ki bi meril rezultat, je odstotek zasedenosti razpoložljivih kapacitet ob vikendih. Prav tako je cilj tudi povečanje števila obiska tujih gostov za 5 % na leto, katerega bi merili z odstotkom rasti števila tujih gostov.

Eden od strateških ciljev je tudi povezovanje s šolami in organiziranje delavnic na kmetiji. To zajema predstavitev kmetije, dela na kmetiji in vključevanje učencev pri delu na kmetiji, na koncu pa izdelava izdelka ali risbe. Kazalec, s katerim bi lahko merili rezultat, je število šol, ki bodo sodelovale s kmetijo.

Strateški cilj prepoznavnost kmetije bi lahko izmerili s številom obiskovalcev na kmetiji, kakovostno bivanje do 2025 pa z odstotkom zasedenosti razpoložljivih kapacitet.

Po mojem mnenju je glavni strateški cilj kmetije Bogataj biti in ostati ekološki, veliko vlagati v družbeno odgovorno ravnanje, prispevati k neokrnjeni naravi in ostati tradicionalen. Namen počitnic ali vikend oddiha na kmetiji je preživeti čas v naravi, poučiti se o tradicionalnem delu na kmetiji, spoznati pester živalski svet in pomagati pri vsakodnevnih opravilih na kmetiji in kuhinji ter na koncu uživati v preizkušanju

tradicionalne hrane. Posledično bodo take počitnice ali izlet pripomogli k boljšemu razvoju otrok in njihovemu šolskemu uspehu.

SKLEP

Glavni namen magistrskega dela je bil razvoj novega poslovnega modela in eko strategije kmetije Bogataj. Kmetija Bogataj bi se tako v strateškem obdobju 2019–2025 preoblikovala v eko kmetijo in eko kmečki turizem. Trenutno ima kmetija Bogataj odprto dopolnilno dejavnost na kmetiji za namene prodaje lesa, saj ima kar 20 hektarjev gozda. Lastnik kmetije Anton Bogataj je že dobro moderniziral kmetijo in vsa dela na kmetiji opravlja z moderno mehanizacijo. O ekološkem kmetovanju je že razmišljal, vendar bo preoblikovanje kmetije prepustil svojemu sinu Nejcu, ki bo v prihodnjih letih prevzel kmetijo. Na kmetiji imajo pestro ponudbo živali in domačih pridelkov, trenutno pa lastnik kmetije prodaja le govedo in suhe mesnine. Kmetija ima lopo, katero bi predelali v hlev za prosto rejo živine, staro hišo, ki bi jo preoblikovali v kmečki turizem, in senik, ki bi ga preoblikovali v bivalne prostore. Pod hišo bi imeli tudi manjši kamp za kampiranje s šotorom. Menim, da imajo na kmetiji Bogataj dovolj razpoložljivih kapacitet in površine ter primerne pogoje za razvoj kmetije.

Po pregledu teorije, veljavne regulative na področju slovenskega kmetijstva, eko kmetovanja in turizma sem prišla do ugotovitve, da se slovenska kmetijska gospodarstva zmanjšujejo, prav tako pa se zmanjšujejo kmetijske površine. Se pa zaradi velikih finančnih sredstev iz evropskega proračuna povečuje odstotek ekoloških kmetij. Slovenija velik del sredstev namenja tudi za eko turizem, ki se v Sloveniji čedalje bolj razvija. Eko turizem je povezan s preživljanjem prostega časa v neokrnjeni naravi, kar za človeštvo prinaša boljše zdravstveno stanje. Preživljanje prostega časa pomembno vpliva na otrokov psihološki, čustveni in osebni razvoj. V Sloveniji in tujini je že kar nekaj eko kmečkega turizma, ki družinam ponuja prenočišče, preživetje počitnic v naravi, delo na kmetiji, domačo hrano in ostalo ponudbo.

V sklopu analiz sem naredila analizo širšega in ožjega okolja ter analizo samega poslovanja kmetije. V ta namen sem opravila intervju z lastnikom kmetije Bogataj. Opravila sem tudi intervjuje s šolami in dva intervjuja z domačinoma. Za vsako analizo sem naredila tabelo glavnih ugotovitev. Naredila sem tudi anketo za starše in tako izvedela, da bi bili pripravljene počitnice z otroki preživeti na eko kmečkem turizmu. Za ključne ugotovitve sem izdelala SWOT-analizo, ki zajema prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti. Prišla sem do ugotovitve, da je za kmetijo Bogataj in Poljansko dolino prednost novih razpoložljivih turističnih kapacitet. Za kmetijo to pomeni dodaten zaslužek, za Poljansko dolino pa povečanje razpoložljivih kapacitet in s tem povečanje obiska turistov. Velika prednost kmetije Bogataj bodo bivalni postori na seniku in kamp za šotore, saj tega v Poljanski dolini še nimajo. Kmetija ima še veliko drugih prednosti, saj se nahaja na dobri lokaciji. Slabosti za kmetijo so lahko predvsem

preobremenjenost domačih zaradi prevelikega povpraševanja gostov, pomanjkanje sredstev za preoblikovanje ter premalo promocije in sodelovanja z ostalimi turističnimi ponudniki. Priložnost, ki se kmetiji Bogataj ponujajo v zunanjem okolju, je v začetni fazi možnost preoblikovanja kmetije, saj so v ta namen razpisana finančna sredstva. Velika priložnost je povečanje dohodka gospodinjestev in s tem visoko povpraševanje po luksuznih dobrinah. Najpomembnejša priložnost po mojem mnenju je lepa in neokrnjena narava v Poljanski dolini, kjer imajo možnost razvoja turizma. Nevarnosti, s katerimi se lahko spopade kmetija, so velika konkurenca, pomanjkanje sredstev za razvoj turizma s strani EU in države, stalno spreminjanje kmetijske zakonodaje, zmanjšanje obiska gostov, predvsem mladih, nastanek nove finančne krize, povečano onesnaževanje okolja ter druge nevarnosti, ki lahko kmetijo presenetijo iz zunanjega okolja.

V najpomembnejšem razvojnem delu magistrskega dela sem ob pomoči lastnika kmetije Antona Bogataja zapisala kratko poslanstvo in vizijo, nato pa vizijo predstavila na drugi način s pomočjo USK skozi štiri vidike. V nadaljevanju sem predstavila izris logičnega modela projekta, saj sem s tem orodjem lažje grafično predstavila logično vzročno-posledično razmerje med vložki, aktivnostmi in njihovimi vplivi ter rezultati in učinki projekta. Uporaben bo predvsem v fazi načrtovanja in nadaljnji fazi izvedbe ter ocenjevanja projekta.

Za konec sem zapisala še ključne izzive in uresničevanje strategije, katero sem analizirala skozi pregled kazalcev za kontrolo. V prihodnjih letih je za kmetijo Bogataj ključen izziv prva strateška aktivnost, to je preoblikovanje kmetije v ekološko kmetovanje, nato pa bodo tej aktivnosti sledile še ostale strateške aktivnosti, katere bodo merili s kazalci. Za kmetijo Bogataj sem izdelala tabelo strateških ciljev, ki jih bodo lažje dokumentirali s kazalci strateških ciljev.

Po vseh analizah ugotovim, da so v Poljanski dolini ustrezni pogoji za uspešno vzpostavitev eko kmetije in eko turistične kmetije.

Razvijanje strategije kmetije Bogataj je bilo zame še posebej zanimivo, saj po prvem intervjuju z lastnikom kmetije Bogataj nisem videla veliko možnosti za razvoj in preoblikovanje kmetije v eko kmečki turizem. Po nadaljnjem sodelovanju in predlogih, ki sem mu jih podala, se je pričel o tovrstnem preoblikovanju postopoma strinjati, vendar bo za to preoblikovanje moral poskrbeti sin Nejc. Anton Bogataj je pripravljen na kmetiji še naprej pomagati pri vsakodnevnih opravilih, otrokom, ki bi prišli na kmetijo, pa predstaviti delo na kmetiji in živali. O preoblikovanju kmetije v ekološko kmetovanje je lastnik že razmišljal, zato je v prihodnje pripravljen na te spremembe. Menim, da je za kmetijo najpomembnejši strateški cilj biti in ostati ekološki, veliko vlagati v družbeno odgovorno ravnanje, prispevati k neokrnjeni naravi in ostajati tradicionalen.

LITERATURA IN VIRI

1. Bajc, K. (2009). *Nasledstvo na družinskih kmetijah*. (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Bogataj, A. (2014). *Kronika vasi Fužine in Kladje*. Ljubljana: Kataložni zapis o publikaciji, str. 126–145.
3. Bregar, L. & Ograjenšek, I. (2008). *Izbrana poglavja iz statistike za poslovno odločanje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. CEJA. (brez datuma). *The European Council of Young Farmers*. Pridobljeno 23. novembra 2017 iz <http://www.ceja.eu/>
5. Cobbold, I. & Lawrie, G. (2002). Development of the balanced scorecard as a strategic management tool. *Proceedings from The 3rd International Conference on Performance Measurement and Management*. Boston: 2 GC Active management.
6. Cunder, T. (1998). *Kmetijstvo in ohranjanje poseljenosti v Sloveniji*. V kmetijstvo in okolje. Ljubljana: kmetijski inštitut Slovenije, str. 43.
7. Čater, T. (2012). *Strateški management 1. 2 del. Eksterna analiza*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
8. Dalaman, O. (2013). A comparative study to investigate pre-service classroom teachers patterns of making use of their leisure time. *International Journal of Academic Research*, 5(3), 42–49.
9. Državni zbor Republike Slovenije. (2011, 29. marec). *ReSURSKŽ*. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije
10. Dumas, C., Dupuis, J. & Richer, F. (1995). Factor that influence the next generation's decision to take over the family farm, *Family business review*, 8 (2).
11. Dumazedier, J. (1967). *Towards a Society of Leisure*. New York: The Free Press.
12. Eco Farm. (brez datuma). *Eco Farm Feistererhof*. Pridobljeno 24. novembra 2017 iz <http://www.feistererhof.at/en/our-eco-farm>
13. Eko kmetija. (brez datuma). *Eko kmetija MIKL*. Pridobljeno 24. novembra 2017 iz <http://www.eko-kmetija.si/>
14. Ekološke kmetije po Sloveniji. (brez datuma). *Ekološke kmetije v Poljanski dolini*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.xn--ekoloke-kmetije-96c.si/>
15. Ekološko podeželje. (brez datuma). *Ekološko kmetovanje*. Pridobljeno 2. novembra 2017 iz <http://www.eko-podezelje.si/ekolosko-kmetovanje/>
16. Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. (brez datuma). *Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007-2013*. Pridobljeno 23. novembra 2017 iz <https://www.program-podezelja.si/sl/prp-2007-2013/o-programu-razvoja-podezelja-2007-2013>
17. EU kids online. (2014). *The EU Kids Online network*. Pridobljeno 28. decembra 2017 iz <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/Home.aspx>
18. European Commission. (2016a). *Distribution of the added value of the organic food chain*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-79-54860-4.

19. European Commission. (2016b). *Organic crop area continues to rise in the EU*. Products Eurostat News. Europe: Eurostat.
20. European Commission. (2017). *The European Union explained, agriculture. A partnership between Europe and farmers*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-79-59601-8.
21. European commission. (brez datuma). *Organic farming in EU*. Organic farming. Europe: European commission.
22. Gilbert, C. & Smith, K. (2015). *Nature Rx: Health Benefits od Spending Time in Nature*. Canada: Canadian Association of Naturopathic Doctor's Vital Link Journal.
23. Hadalin, J. (2015). *Vloga kmetijstva pri trajnostnem razvoju zavarovanih območij* (magistrsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru. (brez datuma). *Global G.A.P.* Pridobljeno 5. marca 2018 iz <http://www.ikc-um.si/ikc-um/globalg-a-p/>
25. Inštitut za trajnostni razvoj. (2018). *Ekološko kmetijstvo in ekoživila*. Eko-portal. Ljubljana: Inštitut za trajnostni razvoj.
26. Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Boston: Harvard Business School.
27. Kosmato prijateljstvo. (2014, 14. april). *Omogočimo otrokom kakovostno preživljanje prostega časa*. Pridobljeno iz <https://www.aktivni.si/dobropocutje/omogocimo-otrokom-kakovostno-prezivljanje-prostega-casa/>
28. Kristančič, A. (2007). *Svoboda izbire-moj prosti čas*. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba. 42–72.
29. Kuhar, M. (2007). *Prosti čas mladih v 21. Stoletju*. Ljubljana: Socialna pedagogika, 453–472.
30. Lawrie, G. & Cobbold, I. (2004). Development of the 3rd Generation Balanced Scorecard. *Evolution of the Balanced Scorecard into an effective strategic performance management tool*. Berkshire, UK: 2GC Active management.
31. Lešnik, R. (1982). *Prosti čas*. Maribor: Založba Obzorja, 5.
32. Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. & Ólafsson, K. (2010). Risks and safety for children on the internet: the UK report, Full findings from the EU Kids Online survey of UK 9-16 year olds and their parents. *The London school of economics and political science*, 1-60.
33. Marc Černigoj, T. & Svetin, I. (2016). *Statistični pregled Slovenije 2016*. Ljubljana: Statistični urad, ISSN 2385-930X.
34. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2018). *Tehnološki razvoj. Spodbujanje inovacij in tehnološkega razvoja*. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.
35. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (2017). *Kmetijstvo. Ekološko kmetovanje. Podpore ekološkemu kmetovanju*. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

36. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (2018). *Kmetijstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
37. Novak, M. (2014). *Strategija turizma za Škofjeloško območje 2020+*. Škofja Loka: Razvojna agencija Sora, Turizem Škofja Loka.
38. Občina Gorenja vas–Poljane. (brez datuma). *Kmetijstvo in turizem*. Pridobljeno 15. maja 2018 iz <http://www.obcina-gvp.si/>
39. Osterc, J. (1998). *Prizadevanje za uvajanje sonaravnega kmetijstva v Sloveniji*. V kmetijstvo in okolje. Ljubljana: kmetijski inštitut Slovenije, 67–74.
40. Perpar, A. & Udovič, A. (2010). *Realni potencial za lokalno oskrbo s hrano v Sloveniji*. Dela 34. Ljubljana: Oddelek za agronomijo, Biotehniška fakulteta.
41. Pinterič, L., Černič–Istenič, M. & Vrtačnik, J. (2006). *Kmečka družina na prehodu od tradicionalnosti k post-modernosti*. Ljubljana: Acta agricultura Slovenica, 88 Biotehniška fakulteta.
42. Program razvoj podeželja. (brez datuma). *Program razvoj podeželja 2014–2020*. Pridobljeno 20. novembra 2017 iz <https://www.program-podezelja.si/sl/>
43. Pučko, D. (2003). *Strateško upravljanje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
44. Roberts, K. (1988). *Leisure Theory: Defending the roots and cultivating the new branches*. USA Conference: Leisure, Labour and Lifestyles. Brighton.
45. Rode, J. & Zupančič, M. (2015). *Odločitev za ekološko kmetijstvo*. Program razvoja podeželja. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
46. Rožič, M., Krek, K. Z., Božičnik, A. & Drole, M. (2003). *Razvoj eko turizma v Sloveniji*. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije. Urad nacionalne komisije za UNESCO, Javni zavod Park Škocjanske jame, ISBN 961-6402-03-X.
47. Statistični urad Republike Slovenije. (2016). *Struktura kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2016*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
48. Statistični urad Republike Slovenije. (2017). *Statistični pregled Slovenije 2017*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
49. Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma). *Podatkovna baza SI-STAT*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
50. Stele, A. & Žaucer, I. (2013). *O kmetijstvu doma in drugje po EU*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
51. The international ecotourism society. (brez datuma). *Ecotourism*. Pridobljeno 7. april 2018 iz <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>
52. Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2018). *Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2018*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
53. Vlada Republike Slovenije. (2018). *Prednostne naloge vlade 2016. Kmetijstvo. Sredstva za razvoj podeželja*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
54. Zver, M. (2011, 14. maj). *The problems of agriculture in Europe*. Pridobljeno 28. decembra 2017 iz <http://www.milanzver.eu/>

55. WCED. (1987). Our common future. *Report of the world commission on environment and development*. Pridobljeno 9. junija 2018 iz <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>
56. Yusufa, S., Osmana, N., Hassana, M. S. H. & Teimourya, M. (2014). Parents' Influence on Children's Online Usage. *Science Direct, Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 155, 81–86.

PRILOGE

Priloga 1: Intervju z lastnikom kmetije Antonom Bogataj

1. Kako bi ocenili stanje kmetije?
2. Ali imate odprto dopolnilno dejavnost na kmetiji?
3. Bi bili pripravljeni deliti finančne podatke, ali pa mi na splošno poveste, kako vam gre?
4. Sodelujete že na kakih razpisih?
5. Koliko finančnih sredstev vložite letno v kmetijo?
6. Ali za nakup mehanizacije, drugih sredstev uporabite subvencije?
7. Koliko subvencij dobite na leto? Se vam povrne vloženo?
8. Zaposleni? Ste kdaj razmišljali, da bi rabili dodatno pomoč?
9. Kje dobavljate krmila, mehanizacijo, drugo?
10. Prodajate kakšne domače izdelke? Imate v načrtu v prihodnje? Kdo od domačinov prodaja domače izdelke?
11. Kaj menite o ekološkem kmetovanju?
12. Kakšne so razvojne zmogljivosti za ekološko kmetovanje na kmetiji?
13. Kaj menite o prenovi stare hiše v eko kmečki turizem?
14. Menite, da bi se vam uspelo preoblikovati v eko kmetijo do leta 2022, in odpreti eko kmečki turizem do 2025?
15. Po opravljenih intervjujih s šolami, bi te bile pripravljene sodelovati z vami, kaj pa vi? Bi bili pripravljeni otrokom predstaviti tradicionalen način kmetovanja in dejavnosti na kmetiji?

Priloga 2: Intervju šole

1. Ali ste vključeni v projekt eko šola?
2. Če še niste vključeni, bi se bili pripravljene vključiti v ta projekt?
3. Koliko ekskurzij imate predpisanih v šolskem letu?
4. Kakšne ekskurzije organizirate?
5. Ali sodelujete že s katero kmetijo?
6. Imate organizirane kakšne predstavitve različnih kmetijskih dejavnosti na šoli?
7. Bi bili pripravljene organizirati ekskurzijo na eko kmetiji, kjer bi otroci spoznali razne dejavnosti na kmetiji?
8. Ali se na šoli soočate s problemom digitalizacije (posledično slabe ocene učencev , nasilje itd.)?
9. Ali imate v šoli kakšne omejitve glede telefona in drugih komercializiranih vsebin?
10. Opažate, da učenci odmor preživijo na telefonu, socialnih omrežjih?
11. Kaj menite, kako bi učence spodbudili k igri in medsebojnemu pogovoru, ter omejili pretirano uporabo telefona?

Priloga 3: Intervju bližnji prebivalci

1. Ali mogoče veste koliko kmetij se nahaja v kraju Fužine?
2. Ali katera kmetija sodi med eko kmetije?
3. Je v bližini kakšen kmečki turizem, eko kmečki turizem? S čim se ukvarjajo, kaj ponujajo?
4. Obstaja možnost eko kmetovanja?
5. Kaj menite o preobrazbi kmetije Bogataj v eko kmetijo, eko kmečki turizem? Je smiselno?
6. Bi priskočili na pomoč, če bi bilo potrebno?
7. Bi podprli turizem v kraju?
8. Ali bi se vključili v projekt in ponujali na primer kakšen domači izdelek?
9. Katere znamenitosti, posebnosti bi se dalo obiskati v bližini?
10. Kako bi lahko privabili turiste? (Predlogi)

Priloga 4: Anketa za starše

NAGOVOR:

Sem Lea Mikuž, študentka Ekonomske fakultete Ljubljana in v okviru zaključnega dela na podiplomskem študiju raziskujem zmogljivost, da se kmetija Bogataj iz Poljanske doline preoblikuje v eko kmetijo in eko kmečki turizem. Z vprašalnikom pa želim raziskati ali se starši zavedajo, da njihovi otroci vse manj prostega časa preživijo v naravi. Po preoblikovanju bi kmetija sodelovala z eko šolami po Sloveniji, tako da bi otroci z enodnevno ekskurzijo spoznali delo na kmetiji. Na eko turistični kmetiji pa bi nudili vikend paket počitnice za starše z otroci, kjer bi lahko pomagali pri dnevnih opravilih in spoznavali življenje na kmetiji in v naravi. Vaše sodelovanje je za raziskavo ključno, saj le z vašimi odgovori dobim vpogled, da je preoblikovanje kmetije smiselno. Vprašalnik je anonimen, za izpolnjevanje pa boste potrebovali približno 2 minute časa. Zbrani podatki bodo obravnavani zaupno in analizirani na splošno. Podatki bodo uporabljeni izključno za pripravo tega zaključnega dela.

1. Občina osnovne šole otrok: _____

2. Koliko otrok imate?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 ali več

3. Kje preživijo vaši otroci več prostega časa?

- Na prostem v naravi
- V zaprtih prostorih

4. Označite, kako pogosto Vaši otroci preživljajo prosti čas na sledeči način:

	Nikoli	Redko	Običajno	Zelo pogosto	Vedno
Igrajo se v stanovanju	*	*	*	*	*
Ukvarjajo se s športom na prostem	*	*	*	*	*
Ukvarjajo se s športom v zaprtih prostorih	*	*	*	*	*
Obiskujejo druge nešportne občolske dejavnosti	*	*	*	*	*
Čas preživijo za računalnikom	*	*	*	*	*
Čas preživijo pred televizijo	*	*	*	*	*
Čas preživijo na telefonu	*	*	*	*	*
Drugo:	*	*	*	*	*

5. Ali menite, da vaši otroci premalo prostega časa preživijo v naravi?

- Da
- Ne

6. Označite, kako pogosto preživljate počitnice z otroki:

	Nikoli	Redko	Običajno	Zelo pogosto	Vedno
Doma	*	*	*	*	*
Na morju	*	*	*	*	*
V toplicah	*	*	*	*	*
V hribih	*	*	*	*	*
V naravi, gozdu, parku	*	*	*	*	*
Drugo: _____	*	*	*	*	*

7. Kako bi svoje otroke spodbudili, da bi več prostega časa preživel v naravi?
(ODPRTO VPRAŠANJE)

8. Ste kdaj razmišljali, da bi počitnice z otroki preživel na kmetiji, brez telefona, televizije, računalnika in ostale komercializirane vsebine?

- Da
- Ne

9. Bi se odločili za vikend počitnice na eko kmečkem turizmu, kjer bi vaš otrok spoznal delo na kmetiji in jih preživel v naravi s pestro ponudbo živali.

- Da
- Ne

10. Bi bili pripravljeni prenočiti na seniku in pomagati pri vsakodnevnih opravilih na kmetiji?

- Da
- Ne